

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 121—123 ΤΕΥΧ.

Ἐπὶ τὸ «Ἐρωτικὸ» (ποίημα)
 Τραγοῦδι τοῦ Τρίτωνα
 Ἡ Ρίμα τοῦ Μανέτα (Κεφαλλονίτικη παραλλαγή)
 Ραμπεντρανάθ Ταγκὸρ (μετάφραση)
 Ἐνα ἐπεισόδιον μὲ ἥρωα τὸν ποιητὴν Κάλβον
 Ὁ Ἐθνικὸς Ποιητὴς (διάλεξις)
 Νίκος Κολεβίνας (μελέτη)
 Τὸ κορίτσι στὰ ξένα (Σίλλερ) (μετάφραση)
 Ἑπτανησιακὰ σημειώματα.—Οἱ Ἑβραῖοι εἰς τὴν
 Κέρκυραν.—Ἡ καταδίωξις τῆς τοκογλυφίας.—
 Ὁ καταστρεπτικὸς σεισμὸς τοῦ 1840 εἰς Ζά-
 κυνθον κατ' ἀφήγησιν τοῦ Ἀρμοστοῦ.—Τὸ Λύ-
 κειον Ζακύνθου κατὰ τὸ 1815
 ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ : Ἡ Ἐθνικὴ Λογοτεχνία.—
 Διαλέξεις.—Ἡ εὐθυμία τοῦ Ζακυνθινοῦ.—
 Μπάμπης Ἀννίνος.—Ἡ ἐπέτειος τῆς Ἐνώσεως
 τῆς Ἑπτανήσου.—Τὸ Βασιλικὸ Θέατρο.—Οἱ
 τοπικοὶ χοροὶ τῆς Ζακύνθου.—Διάφορα
 Ἑπταν. Θέατρο.—Δ. Ρώμα : «Ζακυνθινὴ Σερενάτα»
 Ἐφημερίδες καὶ Περιοδικὰ

Μ. Μαλακῶση
Μαρίνου Σιγούρου
Δημ. Σ. Δουκάτου
Α. Σκιαδαρέση
Α. Χ. Ζῶη
Ἀρίστου Καμπάνη
Κ. Γρόλλιου
Ἄλ. Καρρέρ

Κ. Καιροφύλα

Σπύρου Μινώτου
Σπύρου Μινώτου

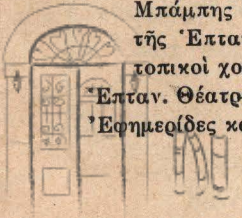
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΟΥΝΙΟΣ 1938

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΟΣ ΙΒ'. ΔΡΑΧ. 15

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ
ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ

Ἐτησία Δραχ. 75
Δημόσια Γραφεῖα καὶ
ὄργανισμοὶ » 200

Ἐτησία ἑξωτερικοῦ δολλάρια 4

Διαφημίσεις : Ὅλοκλήρος σελὶς ἑξωφύλλου Δραχ. 1500

Ἡμίσεια » » » 850

Γραφεῖα : Τζαβέλλα 7

ΕΚΔΟΤΗΣ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

Ἐμβάσματα, συνεργασία καὶ ὅ,τι
ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ περιοδικό,
ἀποστέλλεται στὴ διεύθυνση :

Κον Σπύρον Μ. νώτον

Ταχ. Θυρίς 202 Ἀθήναι

ANTHOLOGIE IONIONNE.—Revue d'histoire et de folklore.

Directeur : SP. Minotto (avocat)

P. Box. 202. Athènes (Grèce)

Φροντίσατε νὰ ἀποκτήσετε ἐγκαίρως, προτοῦ ἐξαντληθῇ,

Τὸ ΛΕΥΚΩΜΑ ΜΑΒΙΛΗ

τῆς «Ἴονίου Ἀνθολογία»

152 σελίδες.—Ἄγνωστες εἰκόνες καὶ αὐτόγραφα τοῦ
Ποιητοῦ σὲ φωτοτυπία.—Ἀνέκδοτες ἐπιστολές.

Νέες βιογραφικὲς, κριτικὲς καὶ αἰσθητικὲς μελέτες.
Ἐπιλογή ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα περὶ τοῦ Μαβίλη γραφέν-
τα ἀπὸ τὸ 1888.

Τιμᾶται διὰ τοὺς συνδρομητὰς δραχ. 50

Διὰ τοὺς Ὄργανισμοὺς καὶ Γραφεῖα » 100

Ἐκδοσις πολυτελῆς εἰς περιορισμένον ἀριθμὸν
ἀντιτύπων.

Παρακαλοῦνται θερμᾶς οἱ κ. κ. Συνδρομηταὶ νὰ ἐμβάσουν
τὸ ταχύτερον τὰς καθυστερουμένας συνδρομάς των.

Τυπογραφεῖον : ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Δ. ΠΕΤΣΑΛΗ

Ὄδος Φιλοθέης 5.—Ἀθήναι.—Τηλέφωνον 22-062

ΙΟΥΝΙΟΣ 1938

ΤΕΥΧΟΣ 121—123

ΕΤΟΣ 12ον

ΑΠΟ ΤΟ “ΕΡΩΤΙΚΟ,,

1

Κελαΐδιστὰ τὰ λόγια σου πουλιά,
Γεμίσανε τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα
Κι' ἀνοίξαν τῆς καρδιᾶς μου τὴ φωλιά,
Καὶ λαμπερὴ μοῦ κάμαν τὴν ἡμέρα.

2

᾿Ω ψυχὴ μου! πλανερὸν εἶχες καθρέφτη
Τὴ θωριά μου, μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ,
Τώρα ὁ πόνος σου, ἀξεγέλαστος, καὶ πέφτει
Σ' ἕνα πρόσωπο χλωμὸ καὶ θλιβερό.

3

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΙΝΩΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
Ὁχι ροδὰ ἀλλὰ πανσέδες θὰ ποθοῦσα νὰ μοῦ ἀφίσεις,
Ἀν στὸ σπῆτι μου ἀνθοφόρα κι' ἄλλοτε ξανανεβείς,
Λουλουδάκια τῆς ἀγάπης, δῶρα τῆς θλιμένης φύσης,
Σὰν ἔτοθτον τῆς καρδιᾶς μου τὸν πανσὲ ποῦνε μαβίης.

4

Χωρίς ἔσένα τίποτες ἢ ἄθλια ζωὴ μου δὲ φελαῖ,
 Καινούργια ἀγάπη ποῦ νὰ βρῶ, καὶ πῶς νὰ τὴν κρατήσω;
 Τὰ χρόνια καὶ τὰ βάσνα μου πέφτουνε παρὰ πολλά,
 Καὶ μῆτε μπρὸς νὰ πάω μπορῶ μῆτε νὰ στρέψω πίσω.

5

Ἔτσι θέλησεν ἡ μοῖρα, σὰν τὸ θαλασσοδαρμένο,
 Μεσ' στὸ μαῦρο τῶν ματιῶν σου πελάγος νὰ πολεμῶ,
 Κάθε τόσο στὸ χαμό μου λυτρωμὸ νὰ περιμένω,
 Καὶ τὰ πάθη τῆς ἀγάπης νὰ μὴν ἔχουν τελειωμό...

(1907)

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΤΡΙΤΩΝΑ

Τὰ κύματα ποῦ ἀφρίζοντας στὸ ἀκρόβραχο ξεσπᾶνε
 κ' οἱ ἀγέρηδες ποῦ ἄγρια βογγοῦν στὴ μάβρη σκοτεινιά,
 ὦ ἀγάπη μου λεφκόστηθη, τώρα δὲν σὲ ξυπνᾶνε...
 γλυκοκοιμάσαι πλάγι μου στὴν ἔρημη σπηλιά.

Φύκια, νεραΐδογνέματα σοῦ ἔστρωσα γιὰ κλινάρι
 κ' ἀτάραχη ξαπλώθηκες, ἀπόκοσμη ὁμορφιά.
 Τὰ χεῖλη σου μένουν βουβά μὰ ἔχουν μιὰν ἄλλη χάρη
 τὰ μάτια σου μένουν κλειστά μὰ βλέπουν πλιὸ βαθιά.

Τᾶνθη τοῦ ὄνειρου γύρω σου κρυφὰ μοσκοβολοῦνε,
 περνοῦνε πρωτοθώρητες οἱ ἀθάνατες χαρές,
 μὲς στὴν ψυχὴ σου μυστικοὶ πόθοι κρυφομιλοῦνε
 κ' ἐσὺ προσμένεις ξέγνοιαστη μὲ ἀγκάλες ἀνοιχτές.

Ἡ μαργαριταρόριζα, τὸ γαλαζοπετράδι
 καὶ τὸ κοχύλι, ποῦβρηκα μὲς στὸν ὑγρὸ βυθό,
 τώρα πῶς λάμπουν μαγικά, σὰν ἄστρα στὸ σκοτάδι,
 στολίδια στὸν πεντάμορφο παρθενικό λαιμό!

(1923)

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Η ΡΙΜΑ ΤΟΥ ΜΑΝΕΤΑ

(Κεφαλονίτικη παραλλαγή)

Ἡ ρίμα, ἢ τὸ τραγοῦδι τοῦ Μανέτα, κατάγεται ἀπὸ τὰ νη-
 σιά τοῦ Αἰγαίου. Ὁ Πολίτης τὴ λέει «Μυκονία ρίμα». (1) — Ἐχει
 γιὰ ὑπόθεσιν τῆς τὴν αἰώνια ἱστορία τῆς συκοφαντημένης γυναι-
 κας, ποῦ ἡ τιμιότητά της ἴσα ἴσα τὴν κάνει θύμα στὴ διαβολή.
 Ἡ τυφλὴ ζήλεια τοῦ ξενητεμένου συζύγου ἔπειτα, φέρνει τὴν
 καταστροφή, ἀνεπανόρθωτη πιά, ὅταν στὸ τέλος φανερώνεται
 ἡ ἀλήθεια. Ἔτσι γίνεται καὶ στὴ γνωστὴ περιπέτεια τῆς Γενο-
 βέφας, μὲ τὸ Γῶλο καὶ τὸ Σιτσεφρίδο, ἔτσι καὶ στὸ δρᾶμα τῆς
 Δυσδαιμόνας, μὲ τὸν Ἰάγο καὶ τὸν Ὀθέλλο. Ἐδῶ ἔχουμε τὸν
 καπετὰν Μανέτα—μεσαιωνικὸν πειρατὴ ἴσως—ποῦ δίνοντας
 πίστη στὶς διαβολὲς ἑνὸς παπαῦ, βάζει νὰ σκοτώσουν τὴ γυ-
 ναῖκα του.

Ἡ ρίμα τοῦ Μανέτα εἶναι διαδομένη σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα
 —φυσικὸ αὐτὸ ἄλλωστε γιὰ μιὰ ἱστορία νησιώτικη, συγκινη-
 τικὴ, ποῦ κουβαλήθηκε ἀπὸ τοὺς ναυτικούς παντοῦ. Εἶναι γνω-
 στὲς διάφορες παραλλαγές της. Ὁ Πολίτης στὴ Λαογραφία του (2)
 δημοσιεύει μιὰ τῆς Σωζοπόλεως καὶ παραπέμπει σὲ τρεῖς τῆς
 Κρήτης, μιὰ τῆς Λέσβου καὶ μιὰ τῆς Θήρας. Εἶδα ἀκόμα μιὰ
 τῆς Ρόδου (3) καὶ μιὰ τῆς Μεσημβρίας. (4) Ἀπὸ τὶς παραλλαγές
 αὐτὲς ἐμπνεύσθηκε κι' ὁ Γυμνασιάρχης Α. Ἀντωνιάδης κι' ἔκανε
 ἕνα μακρότατο ποίημα ἐπικὸ μὲ τὸν τίτλο «ὁ Καπετὰν Μανέ-
 τας». Ἐχω ὑπ' ὄψιν μου μιὰν ἀνατύπωση ἀπὸ τὸ περιοδικὸ
 «Ἑλληνισμός». (5) Εἶναι γραμμένο σὲ 3000 δεκαπεντασύλλαβους
 στίχους. Μὰ ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ἔχει πολὺ ἀλλάξει τὴ λαϊκὴ
 παράδοση ἢ φαντασία τοῦ ποιητῆ.

Δημοσιεύω τώρα κι' ἐδῶ μιὰ Κεφαλονίτικη παραλλαγή.
 Μοῦ τὴν ὑπαγόρευσε τὸ περασμένο καλοκαίρι ὁ Σπύρος Ἀτέρ-
 γης, στὰ Ζῶλα τῆς Θηνιάς. Τὶς μικροπαραλλαγές ποῦ ὑπάρχουν
 σ' ἄλλες περιφέρειες τοῦ νησιοῦ, θὰ τὶς ὑποσημειώσω.

(1) Λαογρ. Α. σ. 635.

(2) Λαογρ. Α. σ. 636.

(3) Π. Γενετοῦ, Δημ. τραγ. Ρόδου σ. 92.

(4) Ἀνεκδ. συλλογὴ κ. Γ. Μέγα. Λαογρ. Ἄρχ.

(5) Ἀθῆναι 1881. Τυπογρ. Παπαλεξανδρῆ.

(6) Ἔτσι λέει στὴν Κεφαλονία: ρίμνα, ριμναδόρος (ὄχι ρίμα).

Η ΡΙΜΝΑ (6) ΤΟΥ ΜΑΝΕΤΑ.

- 1 ὦ οὐρανέ (?) καὶ ἤλιε καὶ σὺ, φεγγάρι,
δῶσε μου λογισμό· καὶ νοῦ καὶ λίγια χάρη
καὶ λεφτεριά στὰ χεῖλη (8) γιὰ ν' ἀρχινήσω
τῆ ρίμνα τοῦ Μανέτα νὰ τραγουδήσω.
- 5 Μὰ ἦταν ὁ Μανέτας (9) στὴ Μῆλο παντρεμένος,
πρῶτος καπετάνιος κι' ἀγροικημένος (10)
Εἶχε καὶ μιὰ γυναῖκ' ἀπὸ τὸ Κάστρο
πῶλαμπε σὺν τὸν ἥλιο καὶ σὺν τ' ἄστρο.
Ἐφόρει (11) καὶ στὰ χεῖρα της δαχτυλίδι.
10 ὄλο διαμάντια ἦτανε καὶ ζαφεῖρι.
Μὰ μιὰ Παρασκευοῦλα, Σαββάτο βράδυ
βουλήθη τοῦ Μανέτα γιὰ νὰ μολάρη. (12)
Βουλήθη τοῦ Μανέτα γιὰ νὰ μισέψη (13)
τοῦ Πόλης τὰ μπουγάζια (14) τὰ ταξιδέψη.
15 Κι' ἀφήνει ἕναν παπᾶ ἑπιτροπικό (15) του
εἰς τὸ σπίτι του καὶ εἰς τὸ ἰδικό (16) του.
Χίλια φλωριά τ' ἀφήνει γιὰ νὰ ξεοδιάση
κι' ὀτᾶ ῥτη ὁ Μανέτας νὰ τὰ λογαριάση.

(7) Ἡ εἰσαγωγή αὐτὴ εἶναι γνωστὴ σ' ὄλην τὴν Κεφαλονιά. Μὰ στὸν Ἑλλῶ (νότιο μέρος) πρὶν ἀπ' αὐτὴ λένε:

Μιὰ Κυριακὴ ξημέρωνε τῶν Βαῖτων
βλέπω στὸν οὐρανὸ κακὸ σημεῖον
Βλέπω τὸν οὐρανὸ συγγεφιασμένον
καὶ τοὺς σκλαβοὺς εἰς τὰ σπαρτὰ ζωσμένον (i)

(8) Στὴν Πύλαρο (βόρειο μέρος) λένε: «στὴ γλῶσσα».

(9) Στὸν Ἑλλῶ πάλι λένε:

Ὁ καπετάν Μανέτας ἦταν πλούσιος
Καράβι ἀράτωσε νὰ πάη στὸν Πλοῦτον
Καράβι παίρνει, φτιάχνει κι' ἀρατώνει
μολονυχτὴς σὺν Πλοῦτο πάει καὶ σώνει (=φτάνει).

(10)=ξακουσμένος.

(11) Στὸν Ἑλλῶ λένε:

Ξανθιά ἦταν τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς της
καμάρι καὶ στολὴ ἦταν τὸ κορμί της.

(12)=νὰ λύση τὰ σκοινιά.

(13)=νὰ φύγη.

(14)=τὰ Στενά, ὁ Βόσπορος.

(15)=Ἐπιτροπὸ του, ἀντιπρόσωπο.

(16)=Στὸν Ἑλλῶ λένε:

Εἶχε κι' ἕναν παπᾶ, ἐπιτροπὸ του
γιὰ νὰ φυλάη τὸ Πλοῦτος καὶ τὸ βίος του.

Στὴν Ἐρυσσο λένε:

Κι' ἀφήνει ἕναν παπᾶ, Πιτροπικό του
εἰς τὸ σπίτι του καὶ εἰς τ' ἀρχοντικό του.

- 20 Δὲν ἔφτασ' ὁ Μανέτας γιὰ νὰ μολάρη
π' ἀρχίνησε ὁ Τραγόπαπας νὰν τὴ τζαρκάρη. (17)
Δὲν ἔφτασ' ὁ Μανέτας γιὰ νὰ μισέψη
π' ἀρχίνησε ὁ Τραγόπαπας νὰν τὴ χαϊδέψη. (18)
Μὰ κείνη σὺν καλῆ γυναῖκα, τιμημένη
ἀμέσως τ' ἀποκρίθηκε ἡ καημένη: (19)
25 Τὰ εἶπα σου παπᾶ, φύγ' ἀπόμ'μένα
μὴ βάλω καὶ σοῦ κόψουνε μαλλιά καὶ γένεια.
Τὰ εἶπα σου παπᾶ μου ἄμε (20) δουλειά σου
μὴ βάλω καὶ σοῦ σπάσουνε τὰ κόκκαλά σου.
Τὰ εἶπα σου παπᾶ πῶς δὲν τὸ κάνω
30 διὰ ν' ἀτιμάσω τὸν Καπετάνιο. (21)
Ἄκουστε τὸν τραγόπαπα τι πάει καὶ κάνει:
πέννα καὶ χαρτί καὶ καλαμάρι πιάνει.
Καὶ κάθεται καὶ κάνει μιὰ γραφὴ γραμμὴν
μὲ τὴ μαύρη βουῖλα, βουλωμένη.
35 Μπαίνει στὴν κάμαρά του κι' ἀρχεῖ (22) καὶ γράφει
τὴ ρίμνα τοῦ Μανέτα, τὸ πῶς ἐστάθη.
Τὴ στέρνει τοῦ Μανέτα μὲς στὸ μπουγάζι,
στὴν κάμαρά του μπαίν' ἐκεῖος (23) καὶ τὴ διαβάζει.
—«Μανέτα, ἡ γυναῖκα σου σ' ἀπαρνήθη
καὶ μ' ἄλλον καπετάνιον ἀπεκοιμήθη». (24)
40 Καὶ κρᾶζει τὸν Τενέντα (25) τὸν ἀνιψιὸ του
διὰ νὰ τοῦ εἰπῆ ὄλο τὸ μυστικό του.
—«Ἦ ἀνιψιὸ Τενέντα, καὶ σὺ παιδί μου,
σῦρε νὰ πᾶς στὴ Μῆλο γιὰ τὴ γυνὴ μου.

(17)=χαϊδεύη, (τσάρκα=ψάξιμο) νὰ τῆς κάνη χειρονομίες.

(18) Στὴν Ἐρυσσο λένε:

Δὲν πρόφτασ' ὁ Μανέτας ὀλίγο ν' ἀλαργάρη (=ἱπομακρυνθῆ)
Π' ἀρχίνησ' ὁ Παληόπαπας νὰν τὴν κορτάρη.

(19) Στὴν Ἐρυσσο (βόρειο μέρος) λένε:

νὰ τι τοῦ ἀποκρίθηκ' ἡ βουλιασμένη (=δυστυχισμένη).

(20)=πήγαινε.

(21) Στὴν Πύλαρο, ἐδῶ προσθέτουν μιὰν ἀπάντηση τοῦ παπᾶ:

Καπετάνισσά μου νὰ σὲ φιλήσω
καὶ Πατριάρχη ἀκόμα θὲ ν' ἀναστήσω.

(22)=ἀρχίζει. Τὸν τύπο ἀ ρ χ ε ῖ, τὸν ἔφτιαξε ἡ ἀνάγκη τοῦ μέτρου.

(23) Ἐκεῖος=ἐκεῖνος, ὁ Μανέτας.

(24) Στὸν Ἑλλῶ, λένε:

Μανέτα μου ἡ γυναῖκα σου σ' ἀρνήθη
καὶ μ' ἄλλον ἄνδρα ἀπόψε ἐκοιμήθη.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΧ
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΒΙΟΥ

Ο γιός σου κι' ἡ γυναῖκα σου σ' ἀπαρνήθη
ἄλλον ἄντρα ἤρε κι' ἀγαπήθη.

(25) Τενέντας. Ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸ il tenente=ὑποπλοίαρχος.

- 45 Καὶ πάρ' ἑφτά νομάτους στή σκαμπαβία ⁽²⁶⁾
 γιὰ κάθε σου ἀνάγκη καὶ κάθε χρεία.» ⁽²⁷⁾
 Ἐπῆγαν καὶ τὴν βρῆκαν ποὺ κτενιζότου
 χρυσὸν καθρέφτη ἐβάστα καὶ κοιταζότου.
 50 Καθὼς τὴν κατεβάζαν ἀπὸ τὴ σκάλα,
 «κυρὰ» καὶ «τζενεράλα» ⁽²⁸⁾ τὴν ἐφωνάζαν.
 Καθὼς τὴν κατεβάζαν μὲς στὴ φελουκα ⁽²⁹⁾
 στεκόντανε οἱ μαρνέροι ⁽³⁰⁾ καὶ τὴν κοιτοῦσαν.
 Κι' εὐθὺς τῆς στρώνει γιόμα νὰ τήνε γέψη
 καὶ ρίχνει τὸ φαρμάκι νὰ τὴν φαρμακέψη.
 55 Καὶ ψάχνει μίλλια ἀπόξω μὲ τὸ καράβι
 νὰ βρῆ βαθειὰ νερά, γιὰ νὰν τὴ φουντάρη. ⁽³¹⁾
 Ὡς εἶδεν ὁ Θεὸς τὴν ἀδικία της ⁽³²⁾
 ἔπεσε τὸ φαρμάκι μὲς στὴν ποδιά της. ⁽³³⁾

 ⁽³⁴⁾
 Ἐπεσε τὸ διαμάντι ἀπ' τὸ ζαφεῖρι.
 Ἄχ, κρίμα τοῦ Λεβάντε τὸ τζοβαῖρι. ⁽³⁵⁾

*
*

Τὸ τραγουδι τοῦ Μανέτα τὸ ἄκουσα στὴν Κεφαλονιά καὶ
 τὸ εἶδα νὰ χορεύεται στὰ πανηγύρια. Στὴν Ἐρυσσο, στὴν Πύ-
 λαρο καὶ στὴ Θηγιὰ (βόρεια μέρη τοῦ νησιοῦ), τὸ χορὸ τοῦ τὸν
 λένε σαρτικό, δηλ. πηδηχτὸ (salto). Στὸν Ἐληὸ (νότια) τὸν λένε
 «Μοσκοποῦλες». Ἄλλιῶς τὸν λένε καὶ χορὸ «τοῦ Βλάχας».

(26) Εἶδος βάρκας.

(27) Στὸν Ἐληὸ, προσθέτου:

Τὴ δόλια τὴ γυναῖκα μου νὰ τὴ σκοτώστε
 καὶ τὸ παιδί μου κοίτα νὰ μοῦ τὸ γλυτώστε.

Στὴν Πύλαρο:

Τὴ γυναῖκα μου νὰ τὴν ἀπαρτήσης
 φτιάξε τις φαρμάκι νὰ τὴ φαρμακίσης.

(28) Ἀπὸ τὸ Ἴταλ. generale=καπετάνισσα.

(29) Ἡ βάρκα τοῦ καραβιοῦ.

(30) Ἴταλ. marinari=ναῦτες.

(31)=νὰ τὴ ριξῆ νὰ πιγιῆ.

(32) δηλ. τὴν ἀδικία εἰς βάρος της.

(33) Στὴν Πύλαρο λένε:

Μὰ ὁ Θεὸς ἐγνώρισε τὴν ἀδικία τους
 κι' ἔπεσε τὸ φαρμάκι ἐπάνω στὴν ποδιά της.

(34) Ἐδῶ, ἀσφαλῶς θὰ λείπουνε στίχοι, ποὺ πρέπει νὰ δείχνουνε πὼς ἀλλιῶς
 σκοτώσανε τὴν καπετάνισσα, ἀφοῦ τὸ φαρμάκιμα ἀπέτυχε. Βέβαια θὰ
 τὴ σκοτώσανε, ἀφοῦ τὸ ποίημα τελειώνει μὲ τοὺς δύο παρακάτω
 στίχους.

(35) λ. Ἀραβική=διαμάντι. Ὑστερα, καμάρι.

Τὴν κάθε μουσικὴ ἐνότητα τὴν κάνουν τέσσαρες στίχοι. Οἱ
 δύο πρῶτοι τραγουδιῶνται ἀργὰ (moderato) οἱ ἄλλοι δύο, τα-
 χύτερα (presto) καὶ μοιάζουν σὰν τσάκισμα. Τραγουδάει πρῶ-
 τος φυσικά, αὐτὸς ποῦναι μπροστά, δυὸ-δυὸ στίχους κι' οἱ ἄλλοι
 τοὺς ξαναλένε. Σ' αὐτὸ πιὸ πολὺ ὀφείλεται κι' ἡ ὁμοιοκαταληξία.

Ὅσο γιὰ τὸ μέτρο, οἱ στίχοι πρέπει νὰναι ἐνδεκασύλλαβοι
 κι' αὐτοὶ εἶναι σ' ὅλες τις παραλλαγές ὁ σκελετός. Πῶς καὶ ποῦ
 φανερώνονται μὲσα στὸ ποίημα στίχοι καθυροὶ ἐνδεκασύλλαβοι.
 Π.χ. οἱ στίχοι 6, 7, 8, 15, 24, 25, 29, 30 κ. ἄ. Μὰ οἱ ἀνάγκες τοῦ
 χοροῦ κάμανε νὰ προστεθοῦνε συλλαβές καὶ λέξεις ποὺ χάλα-
 σαν αὐτὸ τὸ μέτρο. Ἔτσι δημιουργήθηκε δεκατρισύλλαβος στί-
 χος, χωρισμένος σὲ δύο, μὲ τὸν παρακάτω τύπο.

Ὡ οὐρανὲ καὶ ἡ — ἦλιε καὶ σὺ φεγγάρι
 Δὲν ἔφτασ' ὁ Μανὲ — Μανέτας νὰ μισέψη
 Τὰ εἶπα σου Παπᾶ — Παπᾶ φύγ' ἀπὸ μένα. κ.τ.λ.

Οἱ μετρικὲς ἀνομοιότητες λοιπὸν τῶν στίχων, μ' αὐτὸν τὸν
 τρόπο ἐξουδετερώνονται.

Ὅτι τὸ τραγουδι εἶναι ξένο κι' ὄχι ντόπιο, φαίνεται ἀμέ-
 σως ἀπὸ τὴ γλῶσσα καὶ το λεκτικὸ του. Ἐκφράσεις π.χ. σὰν τὸ
 εἶπα σου, κόκκαλα καὶ καπετάνιος ⁽³⁶⁾ δὲν εἶναι
 Κεφαλονίτικες. Βέβαια μπήκανε μὲ τὸν καιρὸ ἰδιωματικὲς λέξεις
 σὰν τὸ ἐκειός, τση πόλης, ρίμνα μὰ εἶναι ἐλά-
 χιστες.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι βέβαια ἡ ἴδια μ' ὅλες τις
 παραλλαγές. Μὰ ὑπάρχουν ἐδῶ μερικοὶ στίχοι προστιθεμένοι
 μὲσα στὸ κείμενο, χαρακτηριστικοὶ μοῦ φαίνεται τῆς συγκίνη-
 σης ποὺ γέννησε στὸν Κεφαλονίτη τραγουδιστὴ αὐτὴ ἡ ἱστορία.
 Π.χ. Οἱ τέσσαρες στίχοι τῆς εἰσαγωγῆς: «Ὡ οὐρανὲ καὶ ἦλιε
 καὶ σὺ φεγγάρι...» ἔχουν κάτι τὸ ποιητικώτατο μὲσα τους, τὸ
 τραγικόν, ποὺ προδιαθέτει γιὰ τὴν ἀγανάκτηση καὶ τὴ συμπῶνια.

Ἡ διάθεση πάλι τοῦ τραγουδιστῆ νὰ δείξῃ πόσο ἀξίζει τὴν
 ἀγάπη μὰς ἡ ἡρωίδα τοῦ τραγουδιοῦ, ἡ «βουλιασμένη» ἡ γυ-
 ναῖκα τοῦ Μανέτα, πόσο ἀγνή κι' ἀθῶα πρέπει νὰ τὴν κρατή-
 σουμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ στὴ σκέψη μας, φαίνεται παντοῦ μὲς στὸ
 τραγουδι. Τῆς περιγράφει τὴν ὁμορφιά μ' ἐπιμονή, τὴ λέει «κα-
 ημένη» ἢ «βουλιασμένη», βάζει τοὺς μαρνέρους νὰ τὴ θαυμά-
 ζοῦν. Ἀντίθετα ὁ συκοφάντης παπᾶς, γίνεται «τραγόπαπας».

Πόσο ψυχολογημένα συμμερίζεται τὴ θέση τοῦ Μανέτα,
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΕΟΥΡΙΟΥ

(36) Στὴν Κεφαλονιά λένε κούκκαλα καὶ καπιτάνιος.

πού κι' αὐτὸν τὸν πιστεύει γιὰ θῦμα τῆς κακοήθειας τοῦ παπαῶ,
φαίνεται ἀπὸ τὸ στίχο: Ὡ ἀνιψιέ Τενέντα, καὶ σὺ παιδί μου». Ἐκεῖνο τὸ «Ὡ, κρύβει μέσα του ὄλον τὸν πόνο τοῦ ἄτυχου συζύγου. Καὶ τελειώνει τὸ τραγοῦδι μὲ τὸ μοιρολόγι τῆς συκοφαντημένης: «Ἄχ, κρῖμα, τοῦ Λεβάντε τὸ τζοβαῖρι!»

ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΣ

ΕΡΩΤΙΚΟ

Μὲ πονεῖ ἡ ἀφορμὴ σου, Ἀκριβέ,
μέσ' τὰ σπλάχνα,
καὶ τώρα πού ἔφυγες καὶ τώρα πού λείπεις,
καὶ τώρα καὶ πάντα κι' ἀκόμα,
μὲ ζητᾶς, μὲ διψᾶς ὄλος στόμα.

Πόσο εἶναι ὠραῖα τὰ πράγματα γύρω
ἔσα εἶδες,
ἔσα πρὶν ἰδεῖς δὲν ὑπῆρχαν.

Εἶμαι μιὰ ὑπερήφανη τώρα πληγή,
πού ἀπὸ τῆ νίκη σου, γλυκέ,
αἰμοστάζει καὶ ἀλγεῖ.

Εἶμαι ἓνας ἐνδόμυχος πόνος πού καίει,
τὸν νιώθω,
πού συνδαυλίζει τὸν πόθο
νὰ ζήσω μόνο γιὰ σένα.

Εἶμαι ἓνα σημάδι βαθύ τοῦ φιλιού σου
ἐν' ἄνθος κλειστό, ἀνοιγμένο σκληρὰ
ἀπ' τὰ ἐρωτικά δάχτυλά σου.

Ἀντιλαλοῦν οἱ παράφορες λέξεις σου ἀκόμα
καὶ ξεσχίζουν τὸ ἄναυδο χάος
τῆς νοσταλγικῆς μου γαλήνης.

Ἄχ, τί ἤμουν, Ἀκριβέ, προτοῦ μὲ προσέξεις;
Τί ἤμουν προτοῦ ὁ θρίαμβός σου,
τόσο πολὺ νὰ πονέσω μὲ κάμει;
Τί ἤμουν προτοῦ σταλάξεις ἐντός μου
τῆ γλυκύτητα ἔννοια τοῦ κόσμου;

ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ ΠΑΠΠΑ

ΡΑΜΠΕΝΤΡΑΝΑΘ ΤΑΓΚΟΡ

LIX

Δὲν εἶσαι μοναχά, κυρά, πλᾶσμα θεϊκό, μὰ ἀκόμα,
γιὰ νὰ στολίσουν οἱ ἄνθρωποι τὸ ἀγγελικό σου σῶμα,
δίνουνε τῆς καρδούλας τους γιὰ σέ τίς ὁμορφιές.
Στὴ μαγεμμένη σου θωριὰ χαρίζουνε οἱ ζωγράφοι
ἀθανασία πάντοτε καινούργια ἀπὸ χρυσάφι
γιὰ σένα ὁ κάθε ἓνας ποιητῆς θὰ ὑφάνη ζωγραφιές.

Μαργαριτάρια ἢ θάλασσα καὶ ἡ γῆ χρυσάφι δίνει
τὰ περιβόλια λούλουδα νὰ στολιστῆ, νὰ γίνῃ
πιὸ αἰθέρια ἢ ὁμορφάδα σου, κι' ἀκόμα πιὸ ἀκριβή.
Ὁ πόθος, πού ὄλες οἱ καρδιές γιὰ σένα ἔχουνε νοιώσει,
ἀπάνω ἀπὸ τῆ νιότη σου μιὰ δόξα ἔχει ξαπλώσει.
—Μαζὺ γυναῖκα καὶ ὄνειρον, ἀγάπη μου, εἶσαι σὺ!

LXXIV

Στὴν αἴθουσα τοῦ συνεδρίου τοῦ Σύμπαντος, γιὰ ἰδέσ:
στὸ ἴδιο ταπέτο ἓνα φτωχὸ καὶ ταπεινὸ χορτάρι
μὲ τίς ἀχιίδες βρίσκεται τοῦ ἡλίου, πῶναι χρυσές,
ἢ πλαί στ' ἀστέρια τῆς νυχτιάς καὶ δίπλα στὸ φεγγάρι.

Ἔτσι μὲς στὴν καρδιά
τοῦ κόσμου, τὰ τραγοῦδια μου τῆ θέση ἔχουν μεράσει,
κι' ἀδερφωμένα βρίσκονται στὴν ἴδια τῆ μεριά
πού ἡ μουσικὴ ἀπ' τὰ σύννεφα καὶ ἡ μουσικὴ ἀπ' τὰ δάση.

Μὰ κι' ὄλα σου, ἄνθρωπε τρανέ, δὲ στέκουνε τὰ πλοῦτη,
μπροστὰ στὴ μεγαλόπρεπη καὶ ἀπλῆ φεγγοβολή
πῶχουν οἱ ἀχιτίδες οἱ χρυσές τοῦ ἡλίου, καὶ χύνει ἐτούτη ἢ
γλυκύτατη ἀπ' τὸ σκεφτικὸ φεγγάρι ἀπολαμπή.

Οὔτε ἡ εὐλογία τοῦ ἀπέραντου οὐρανοῦ δὲν ἔμπορεῖ
νὰ σε παρηγορή! Ἡ ἀγάπη σου σε πλακώνει.
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΕΛΦΟΥΝ
τὰ πλοῦτη σου ὄλα ἀχνίζουσε καὶ χάνονται στὴ σκόνη.

ΑΝΑΣΤ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ

ΛΕΩΝΙΔΑ Χ. ΖΩΗ

ΕΝΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΜΕ ΗΡΩΑ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗΝ ΚΑΛΒΟΝ *

Ἀπάντησιν εἰς τὰς δοξασίας ταύτας τοῦ Θεριανοῦ ἐδημοσίευσεν ἀμέσως εἰς τὸ ἐπόμενον φύλλον τῆς αὐτῆς Ἐφημερίδος ὁ καθηγητῆς Α. Κάλβος δι' ἀνοικτῆς ἐπιστολῆς του, διὰ τῆς ὁποίας μὲ εἰρωνικὸν πνεῦμα προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ τὸ σφαλερὸν τῶν κρίσεων τοῦ Θεριανοῦ ἐπὶ θέματος ὑψίστου ἐνδιαφέροντος καὶ εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ διακρίνωνται οἱ ἔχοντες μεγαλοφυίαν καὶ πνεῦμα ἀπὸ τοὺς μὴ ἔχοντας οὐδέτερον τούτων.

Τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν τοῦ Κάλβου ἐζήτησα εἰς ἀμφοτέρας τὰς Βιβλιοθήκας, Δημοσίαν καὶ Φωσκολιανήν, τῆς Ζακύνθου, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσα νὰ τὴν εὔρω. Τὴν αὐτὴν εἶχα τύχην περιέργως καὶ εἰς τὴν ἔρευαν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς Ἀθηνῶν, εἰς τὰς ὁποίας, ἐνῶ εὐρίσκονται ὅλαι αἱ ἐν προκειμένῳ μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων Θεριανοῦ, Δε-Τζώρτζη, Πετσάλη, Σιγούρου καὶ Ρίικη διαμειφθεῖσαι ἐπιστολαί, ἡ τοῦ Κάλβου ἔχει ἀφαιρεθῆ ἀπὸ ὅλα τὰ σώματα τὰ εἰς τὰς αὐτὰς Βιβλιοθήκας τηρούμενα.

Εὐτυχῶς περίληψιν τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης εὐρίσκω εἰς ἄρθρον τοῦ ἱστοριοδίφου Δεβιάζη δημοσιευθὲν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἀκρίτας» (Ἀθῆναι 1904—1906 Τόμ. Γ'), καθὼς καὶ εἰς τὸν Πρόλογον τοῦ βιβλίου «Κάλβου τὰ ἅπαντα, ΛΥΡΑ» (ἔκδ. «Στοχαστῆ» Ἀθῆναι 1927), τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὁ ποιητῆς μος καὶ μελετητῆς τῆς ζωῆς τοῦ Κάλβου κ. Μαρίνος Σιγούρος.

Κατὰ τὰς πληροφορίας ἐκεῖνας, γράφει ὁ Κάλβος: «Ἀνέγνωσα » εἰς τὴν «Ἰλιάδα» τὸν μονόλογον ἐνὸς ἵππου τοῦ Ἀχιλλέως καὶ εἰς » τὸν «Ὀρλάνδον» παρετήρησα τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο λάκτισμα, μὲ τὸ » ὁποῖον ὁ Παλαδῖνος κάμνει ἓνα ὄνον νὰ διασχίσῃ ἐν μίλλιον εἰς » τὸν ἄερα καὶ σὰς ἐξομολογοῦμαι, ὅτι μὲ ὄλην αὐτὴν τὴν ἀνακρι- » βειαν τῆς κρίσεως ἐνόμιζον μὲ τὸν ὄχλον, ὅτι ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ » Ἀριόστος εἶναι μεγαλοφυαί. Ἄλλ' ἀφ' ὅτου, ἰατρέ μου, ἐπιβε- » βαιώνετε, ὅτι ἡ μεγαλοφυία συνίσταται εἰς τὸν ὑψιστον βαθ- » μὸν τῆς ἀκριβείας, πρὸς τὴν ὁποίαν φθάνει ἡ κρίσις, ὅχι μόνον » σκέπτομαι νὰ μὴ ἐκτμῶ πλέον τοὺς δύο τούτους ποιητάς, ἀλλ' » ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς ἱστορίας νὰ λυποῦμαι τὸν Μέγαν Ἀλέξαν- » δρον, ὅστις ἐμεθύσκετο, τὸν Καίσαρα, ὅστις ἐντροπέτο, ὅτι δὲν

» εἶχε κόμην, τὸν Μέγαν Κάρολον, ὅστις ἔκαιε τοὺς μάγους, τὸν Να- » πολέοντα, ὅστις ἐδιδάσκετο ἀπὸ τὸν ἠθοποιὸν Τάλμιν πῶς νὰ » φορῆ βασιλικῶς τὸν μανδύαν του . . . ». Μὲ τὴν αὐτὴν εἰρωνείαν ἐξακολουθεῖ ὁ Κάλβος λέγων εἰς τὸν ἰατρὸν Θεριανόν, ὅτι ὁ Σω- κράτης καὶ ὁ Ρουσσὸ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἦσαν πτωχοὶ καὶ βλάκες καὶ ὅτι τοῦ Παρίνη ἡ σάτυρα εἶναι μία πλάνη.

«Λέγετε—γράφει ὁ Κάλβος—ὅτι οἱ ποιηταὶ εἶναι τρελλοί. Συλ- » λυποῦμαι καὶ ἐγὼ τὰ ἔθνη, ἅτινα ἔλαβον μεγάλους ποιητάς καὶ » καυχῶνται διὰ τοῦτο. Ἀπαιτεῖται ὑγιής νοῦς διὰ νὰ γραφῆ ἐπι- » στολή, ὡς ἡ ἰδική σας, καὶ πρέπει νὰ εἶναι τις τρελλὸς διὰ νὰ » γράψῃ τραγωδίαν, ὡς αἱ τῶν Σοφοκλέους, Σαίξπηρ, Ρακίνα, Σίλ- » λερ, Ἀλφιέρη . . .»

Καὶ τελειώνει ὁ Κάλβος τὴν εἰρωνικὴν του ταύτην ἐπιστολὴν προσθέτων διὰ τὸν Θεριανόν:

«Εἶμαι θαυμαστής τῆς μεγαλοφυίας σας καὶ τοῦ πνεύματός σας».

* * *

Ἡ συγχαρητήριος, πράγματι ὅμως εἰρωνική, ἐπιστολή τοῦ Κάλβου πρὸς τὸν Θεριανόν ἦτο βαρὺ κτύπημα εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ ἰκανότητα ἐπιστήμονος τῆς ἀξίας τοῦ Θεριανοῦ, ἀπολαύοντος ἐξαιρετικῆς φήμης ἐν Κερκύρα καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κό- σμον. Ἀλλὰ καὶ τοῦ Κάλβου, ὡς διαπρεποῦς ἐπιστήμονος, ἡ ἀξία δὲν ὑστέρει ἐκείνης τοῦ Θεριανοῦ. Ἐντεῦθεν ἐπικολούθησαν συζη- τήσεις μεταξὺ τῶν διανοουμένων, ὑπερασπιζομένων ἄλλων μὲν τὸν Θεριανόν, ἄλλων δὲ τὸν Κάλβον, τινὲς δὲ καὶ δι' ἀνοικτῶν ἐπιστο- λῶν κατῆλθον εἰς τὴν δημοσιογραφίαν.

Πρῶτος ὁ Σπυρ. Δε-Τζώρτζης, εὐρείας μορφώσεως, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Θεριανόν ἐπιστολὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 537 φύλλον τῆς ἄνω ἐπισήμου Ἐφημερίδος ἐκφράζων τὸν θαυμασμόν του πρὸς τὸν Θεριανόν, ὑποδεικνύει εἰς ποῖα λίθη εἶχεν ὑποπέσει εἰς τὰς κρίσεις του, πασχίζει νὰ τὸν καθησυχάσῃ καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Κάλβου.

Ἡ ἐπιστολή τοῦ Δε-Τζώρτζη, εἶχεν ὡς ἐξῆς:

Πρὸς τὸν Δ)ρα ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΘΕΡΙΑΝΟΝ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

Ἡ ἐπιστολή σας περὶ τῆς Μεγαλοφυίας καὶ τοῦ Πνεύματος θεωρουμέ- νων ὡς δύο διανοητικῶν προτερημάτων, ἐπὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν κυριωτέρων πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν περιπτώσεων, καίτοι εἰς τινὰ μέρη τῆς δὲν μ' ἐπεισεν, ἐν τούτοις μοῦ ἐπροκάλεσε τὸν δίκαιον σεβασμὸν πρὸς ἓνα Σοφόν. Ὅθεν φαντασθῆτε πόσον κατεπλάγην ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 40, τεύχ. 119.

πρὸς σας *Συγχαρητηρίου* ἐπιστολῆς τοῦ Κάλβου. Ἡ *Μεγαλοφυΐα* καὶ τὸ *Πνεῦμα* ἐνωθέντα ἐν αὐτῷ ἔδωκαν εἰς σᾶς μὲν ἓνα κατασκευαστικὸν εἰς τὰ χεῖλη διὰ τὰ κατασκευάζετε παμφόλυγας ἐκ σάπωνος, εἰς ἐμὲ δὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ σᾶς ἐπευφημήσω διὰ χειροκροτημάτων. Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ, διὰ τὰς τὸ σᾶς, κατ' αὐτόν, ἀνοησίας ποῦ ἐγράφατε καὶ διὰ τὰ λάβω καὶ ἐγὼ διὰ σᾶς τὴν ἐκτίμησιν, εἶναι λόγος, ὥστε, χωρὶς τὴν διάθεσιν νὰ γράψω, ὑποχρεοῦμαι νὰ γράψω. Τὸ πρῶτον κτύπημα τῆς στύρας τὸ ὁποῖον σὺ καταφέρει, ἀφορᾷ εἰς τὴν μορφήν μὲ τὴν ὁποῖαν ἀπαντήσατε διὰ τοῦ ὀρισμοῦ σας εἰς τὴν *Μεγαλοφυΐαν*. Μὲ τὴν συνήθη εἰς Σοφὸν μετριοφροσύνην εἶχατε γράψει «... νομίζω ὅτι δύναται τις πολὺ ἐλλόγως νὰ εἴπῃ...» Συγγνώμην, ἐσφάλετε. Σήμερον εἰς Μεταφυσικὰ θέματα δὲν πρέπει ν' ἀκολουθῆ τις τ' ἀθάνατα παραδείγματα τῶν Lock, Bonnet, Condillac, ἀλλὰ νὰ τονίξῃ ἀπὸ καθηγητικῆς ἔδρας καὶ ὀριστικῶς τὰς Μεταφυσικὰς ἀληθείας λέγων: οὕτω πρέπει νὰ εἶναι, οὕτως εἶναι, οὕτω παρὰ πάντων πρέπει νὰ νοηταί· ἡ μετριοφροσύνη ἐνδύεται τὸ φῶσμα τῆς ἀνανδρείας καὶ ὅταν γίνεται τις πρόβατον, τὸν τρώγει ὁ λύκος.

Ἡ Σάτυρα καθίσταται ἐναργεστέρα, διότι ἐσημειώσατε μεταξὺ *Μεγαλοφυΐας* καὶ *Πνεύματος* μίαν *μόνην* διαφορὰν, ἐνῶ τὸ ἐρώτημα ἔλεγε *διαφορὰς* καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἰπῆτε πλέον τῆς μιάς. Καὶ τί; Ἄν ἡ Μεταφυσική σας δὲν εὔρεν εἰμὴ μίαν, διατὶ νὰ μὴ ἀκολουθήσετε τὴν διάθεσιν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀρέσκονται ν' ἀπαριθμοῦν πολλὰς διαφορὰς; Ἐπειτα θέλει νὰ σᾶς κάμῃ νὰ γνωρίσετε, ὅτι οἱ ὀρισμοί σας ἐπὶ τῆς *Μεγαλοφυΐας* καὶ τοῦ *Πνεύματος* δὲν ἀρέσκουν καὶ σᾶς ἀπαριθμεῖ μὲ ζωηρὰν *Μεγαλοφυΐαν* καὶ διαγῆς *Πνεῦμα* τοὺς Ἴππους, τὸν Ὄνον, τὸν Ἀχιλλέα, τὸν Ὀρλάνδον... Καὶ διατὶ, ἀντὶ τῆς ἐπαναστατικῆς ταύτης ἀπαριθμώσεως, δὲν σᾶς ἐσημείωνε τὰ σφάλματα τῶν ὀρισμῶν σας καὶ δὲν ἔθετε διὰ λογικῆς ἀναλύσεως ἄλλους ὀρθότερους; Βεβαίως ἡ ἐπιστολή του θὰ ἦτο ὠφελιμωτέρα τῆς *Συγχαρητηρίου* του. Ἄ! Δι' ἓνα καθηγητὴν φιλόλογον ἦτο ἀθλιεστάτη ταπεινωσις νὰ γράψῃ ἐπὶ θέματος τόσον τετριμμένου καὶ κοινοῦ, διὰ τὸ ὁποῖον ὀμιλοῦν καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἀγύρται. Καὶ ὁμως ἐν ἀθωότητι φροσῶ, καὶ μὲ ἐμὲ ὅλος ὁ Κόσμος φρονεῖ, ὅτι, ἂν ἐγράφατε διαφοροτρόπως περὶ τῶν περιστάσεων τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς *Μεγαλοφυΐας* καὶ τοῦ *Πνεύματος*, δὲν θὰ ἐκρίνεσθε ἄξιος τῆς *Συγχαρητηρίου* ἐκείνης καὶ οἱ ὀρισμοί σας, καίτοι ἐκεῖνος τοὺς ἐνόησε, - δὲν θὰ ἐπροκάλουν μίαν λέξιν. Ἐγράφατε ὅτι... «οἱ Μεγάλοι ἄνδρες ὑπάγονται εἰς τὴν μᾶλλον εὐνοϊκὴν κατάστασιν...» Συνεπέραναν αὐτός, ὅτι τὸν ἐθέσατε εἰς τὴν ἀντίθετον κατάστασιν καὶ ὅτι τῷ ἠρηνήθητε, ὡς εἰς ἓνα μὴ Μεγάλον, τὴν *Μεγαλοφυΐαν* καὶ τὸ *Πνεῦμα*. Τοῦτο θὰ ἦτο ἁμαρτήριον συγγνωστόν, ἀλλὰ, Δόκτωρ, ἂν ὁ Πλούτων ἴδρουν ἓνα Σύλλογον Φιλολογικόν, προεδρευόμενον ἀπὸ τὸν Κάλβον, διὰ τὰ σᾶς κρίνῃ, αἰωνίως θὰ περιεπλανᾷσθε. Γράφατε, ὅτι οἱ Λόγιοι εἶναι κενόδοξοι, προπετεῖς, νομίζουν ὅτι γνωρίζουν τὰ πάντα καὶ ὅτι δὲν ἤξεύθουν τίποτε. Ἀλλὰ πῶς; Ἐδῶ καὶ εἰς τὰς ἄλλας Νήτους, ὑπάρχουν Λόγιοι, καὶ ξένοι καὶ ἐντόπιοι, μεγάλης ἀξίας καὶ σᾶς ἀναφέρω ἓνα μεγάλης βαρῦτητος, ἐξόχου πνεύματος, ἀδρῶν γνώσεων, λεπτῆς φιλοκαλίας, τὸν διαπρεπῆ συγγραφέα, τὸν Δοκτ. Γρασσέτην, ἀλλ' οὔτε αὐτός, οὔτε ἄλλοι σᾶς ἐπετέθησαν. Ἠσυχάσατε, Δόκτωρ, διότι πάντες—πλὴν τοῦ Κάλβου—ἐνόησαν, ὅτι ἐγράφατε ὡς φιλόσοφος καὶ ὄχι ὡς ἀπλοῦς λόγιος.

Σᾶς ἔγραψα, ὅτι ἡ ἐπιστολή σας δὲν μ' ἔπεισεν εἰς ὅλα τῆς τὰ μέρη Τοῦτο ἀφορᾷ εἰς τοὺς δύο ὀρισμοὺς ποῦ ἐδώσατε εἰς τὴν *Μεγαλοφυΐαν* καὶ εἰς τὸ *Πνεῦμα*. Ἐγὼ ἂν εἶδα τὸν ὀρισμὸν τῆς *Μεγαλοφυΐας* θὰ ἔλεγα: «ὁ ἀνάτατος βαθμὸς ἀκριβείας (esatezza) ὅλων τῶν ἐνεργειῶν τῆς διανοίας πρὸς ὀρισμένον τιὰ σκοπὸν» καὶ τοῦ *Πνεύματος* ὅτι ἐγκρατεῖ «εἰς τὴν ἄμεσον σύλληψιν τῶν ἰδεῶν καὶ εἰς τὴν δεξιότητα νὰ τὰς περιβάλλωμεν μὲ χάριν».

Ὡς πρὸς δὲ τὰς περιπτώσεις τῆς ἀναλύσεως τῆς *Μεγαλοφυΐας* καὶ τοῦ *Πνεύματος*, σᾶς θεωρῶ ὡς ἓνα βαθὺν ἐρευνητὴν καὶ ἐπιμελεῖ ἑταστὴν τῶν πτυχῶν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων. Ἄλλο τι δὲν ἔχω νὰ προσθέσω, εἰμὴ ὅτι διατελῶ θαυμαστῆς τῆς ἀξίας σας.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΔΕ-ΤΖΩΡΤΖΗΣ

Μετὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Δε-Τζώρτη, καὶ ἄλλος ἔγκριτος λόγιος ὁ Α. Πετσάλης ἀπηύθυνε διὰ τῆς αὐτῆς Ἐφημερίδος ἐπιστολὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐκφράζει καὶ αὐτὸς τὰς ἰδέας του, ὡς πρὸς τοὺς ὀρισμοὺς καὶ τὰς κρίσεις τοῦ Θεριανοῦ εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν μεταξὺ *Μεγαλοφυΐας* καὶ *Πνεύματος*.

Ἡ ἐπιστολή τοῦ Πετσάλῃ εἶχεν, ὡς ἐξῆς:

Πρὸς τὸν Α. ΚΑΛΒΟΝ

Κύριε,

Ἐλαβα τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναγνώσω εἰς τὴν Ἐφημερίδα τοῦ Ἰονίου μίαν ἐπιστολὴν σας ἐπιθετικὴν τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Θεριανοῦ εἰς τὰ ἐρωτήματα τοῦ Ἀνωνύμου, ζητοῦντος τί ἐννοεῖται κτλ. τὴν ὁποῖαν ἐξετάζων εὐρίσκω, ὅτι οἱ συλλογισμοί σας ὁμοιάζον τὴν οἰκίαν, ἡ ὁποία μακρόθεν μᾶς ἀπατᾷ, ἐνῶ πλησίον ἀποκαλύπτεται ὅτι εἶναι ἐν μηδέν καὶ δράττομαι τῆς εὐκαιρίας νὰ σᾶς ἀνακοινώσω τὴν γνώμην μου.

Εἶπατε ὅτι ὁ μονόλογος τοῦ ἵππου τοῦ Ἀχιλλέως ἐν τῇ «*Πιάδι*» καὶ τὸ λάκτισμα τοῦ Παλαδίου ἐν τῷ «*Εμμανεῖ Ὀρλάνδῳ*» (Furioso Orlando) ἀποτελοῦν ἀνακριβεῖαν κρίσεως καὶ ἐγὼ διὰ τὰ εἶμαι σύμφωνος μὲ τὴν Λογικὴν. Θέλω νὰ νομίζω τὸ ἀντίθετον, διότι, ἂν εἶναι ἀδιαφιλονίκητον, ὅτι οἱ Ποιηταὶ ἀκολουθοῦν ὄχι μόνον τὰς ἀληθεῖς σχέσεις τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τὰς κατὰ τὸ δυνατόν φυσικὰς καὶ ἠθικὰς, δὲν δυνάμεθα νὰ αἰτιαθῶμεν τὸν Ὀμηρον, διότι ἠθέλησε διὰ τῆς ἀποδόσεως τοῦ μύθου τοῦ ἵππου ν' ἀναγγεῖλῃ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου του, οὔτε τὸν Ἀριστότον, ἂν παρουσιάζον ἓνα τρελλὸν δὲν τὸν περιβάλλει μὲ ὑπερφυσικὰς δυνάμεις. Ἀκολουθῶς, ὡς πρὸς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, ὅστις ἐμεθοῦσε, τὸν Μ. Κάρολον, ὅστις ἔκαιε τοὺς μάγους... νομίζω ὅτι ἓνας εὐφυῆς ἐν μέρει, ὀφείλει νὰ εἶναι τοιοῦτος καὶ εἰς τὸ ὅλον. Βλέπων κατόπιν τὰ ὄνόματα τῶν Sterne, Βολταίρου, Βερτόλδου ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἐνόησα τίποτε. Ἐπίσης διὰ τὸν Σωκράτην καὶ Ρουσσῶ. Δὲν θέλω νὰ παρασιωπήσω, ὅτι κακῶς ἐνόησατε τὸν Θεριανὸν μὲ τὴν ἐκφράσιν «οἱ Ποιηταὶ εἶναι τρελλοί». Αὐτὸς νοεῖ τὸν Ὁράτιον μὲ τὴν Ποιητικὴν Τέχνην. Αὐταὶ εἶναι αἱ ἰδέαι μου διὰ τὰς ὁποίας ζητῶ συγγνώμην.

Α. ΠΕΤΣΑΛΗΣ

Ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Θεριανοῦ καὶ τοῦ Κάλβου, ὡς πρὸς τὰ ἐρωτήματα τοῦ Ἀωνύμου, καὶ ὁ Διονύσιος Σιγούρος, τριῶν τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν καὶ νοῦς ἐγκυκλοπαιδιστοῦ, ἐκφέρει καὶ αὐτὸς εἰς τὴν αὐτὴν Ἐφημερίδα τὰς κάτωθι παρατηρήσεις.

Παρατηρήσεις τοῦ Διονυσίου Σιγούρου ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κου Κάλβου καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ καθηγ. Θεριανοῦ εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐρωτημάτων ἐνὸς ἀωνύμου.

Ὅσον ἡ φιλολογικὴ Κριτικὴ εἶναι ἔργον ἐπαινετὸν διὰ τὸν ἀναλαμβάνοντα αὐτὴν καὶ ἐπωφελῆς διὰ τὴν ἐπαύξειν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ὅταν τελεῖται ἐπιμελῶς καὶ ὡς συλληφθεῖσας ἰδέας, ἢ ἢ ἀνασκευάσῃ τὰς ἐσφαλμένας, τόσον ἀνοφελῆς καὶ ἀποδοκιμαστέα ἀποβαίνει, ὡς ἂν ὑπαγορευεῖται ὑπὸ σκοπῶν ξένων τῆς φιλολογικῆς μερῶσεως καὶ ἔχῃ ὡς σκοπὸν τὴν περιφρόνησιν· πράγμα, τῇ ἀληθείᾳ, ἀνάρμοστον διὰ τὴν ἐξυψηρέτησιν τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀποδοκιμαστέα ἔτι μᾶλλον ἡ ἐνέργεια ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἰς τὰς κρίσεις του θὰ παρεξέτρεπετο εἰς ὕβρεις στηριζομένας ἐπὶ αὐθαϊρέτων ἐρημνιῶν, ἢ θὰ προσεπάθει ἢ ἀνασκευάσῃ τὰς ἐσφαλμένας κρίσεις, τὰς ὁποίας τυχὸν θὰ ἔκαμνε, συγκρίνων τὰς ἰδέας τοῦ ἐπιτιμωμένου, καθότι, ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς χαρακτήρος τῆς κριτικῆς, θὰ ἐπεδείκνυε μᾶλλον ἐν ἄθροισμα συλλογισμῶν ὑπαγορευομένων ἐκ τῆς κακεντρέχειας τοῦ ἐπικριτοῦ ἢ ἀνασκευῆν τῶν κακῶς συλληφθεισῶν ἰδεῶν.

Ὅθεν ἡ φιλολογικὴ κριτικὴ διὰ τὴν ἐπιτύχῃ τὸν ἐπιδικωκόμενον σκοπὸν, ὀφείλει πρωτίστως νὰ χρησιμεύσῃ εἴτε πρὸς ἀνασκευὴν ἐσφαλμένων ἰδεῶν, εἴτε πρὸς ἐπιδοκιμασίαν ἢ διασάφησιν ἰδεῶν ὀρθῶν, σχεδιαζομένων μόνον καὶ ὄχι ἀρκούντως διατυπωμένων, ἐνέργεια δὲ οὕτη ἢ ὁποία οὐδέποτε θὰ εἶναι ἀρκετὰ ἀκριβῆς, ἂν μὴ κατορθωθῇ νὰ γνωσθοῦν, διὰ τῆς ἀναλύσεως, αἱ πρῶται ἀρχαὶ οἰουδὴποτε θέματος.

Κατὰ δευτέρον λόγον ὁ ἀναλαμβάνων τὴν κριτικὴν τῶν συλλογισμῶν ἄλλου ὑποχρεοῦται ὑπὸ τῶν νόμων τῆς κοινωνικότητος νὰ τηρήσῃ τὰ ὅρια τῆς εὐπρεπειας, ἄλλως ἢ φιλολογικὴ κριτικὴ, ἢ ὁποία οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ εἰς συνεχῆ συλλογισμὸς πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας, θὰ προσελάμβανε τὸν τύπον μιᾶς φθονεῖας· σκέψεως, ἀντιθέτου τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξιοπρεπειας, τῆς καλῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ ἀκροῦ πολιτισμοῦ, ἐκτός τοῦ ὅτι ἐπιβάλλει συγχρόνως τὴν σιωπὴν εἰς τὸν ἀθόρυβον ἄλλ' ἄλλως μορφωμένοι, τὸν ἐπιθυμοῦντα ἢ ἀνακοινῶσιν εἰς τοὺς ἄλλους τὰς ἰδίας του γνώσεις.

Τοιοῦτων ἀρχῶν τεθεισῶν, παρατηρῶ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κάλβου κατὰ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Θεριανοῦ εἰς τὰ ἐρωτήματα τοῦ Ἀωνύμου περιέχει τὸ μειονέκτημα τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης τῶν ἄνω σημειωθεισῶν ὑπερβολῶν.

Ὁ πρῶτος ὀρισμὸς τοῦ Θεριανοῦ εἶναι αὐτὸς ὁ ὑπαγορευόμενος ὑπὸ τῆς ἰδεολογίας, ἀλλὰ τῇ προσθήκῃ ἄλλων στοιχείων, ἐν δὲ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Κάλβου ὑπάρχουν ἀλλοιώσεις λέξεων καὶ αὐθαϊστοὶ ἐρημνίαι καὶ διαφορῶς ἐκφέρεις συλλογισμοὺς, ὡς πρὸς τοὺς ὀρισμοὺς τῆς *Μεγαλοφυΐας* καὶ τοῦ *Πνεύματος*. Τεθέντος δὲ ὡς ἀληθοῦς—λέγει ὁ Σιγούρος—ὅτι ἡ *Μεγαλοφυΐα* συνιστάται εἰς τὴν ἐπιτόνησιν καὶ ὅτι αὐτὴ, οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ τὸ ἀποτελέσμα συνδυασμοῦ ἄλλων ἰδεῶν ἢ ἐκθεσις τεκμαιρομένη ἐξ ἀντιθέσεων,

ἀνάγκη νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἐπιτόνησιν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας καὶ συνεπῶς πρέπει νὰ συμφωνήσωμεν μὲ τὸν Θεριανόν, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ νοῦ, ἢ συνιστάσῃ τὴν *Μεγαλοφυΐαν* εἶναι πράγματι ὁ ἀνώτερος βαθμὸς τῆς ἀκριβείας, εἰς τὸν ὁποῖον δύναται ἢ ἀνέλθῃ ἢ κρίσῃς.

Ὁ Ἀωνύμος ζητεῖ πρὸς τοῦτοίς ποῖα ἢ ἰδέα τοῦ *Πνεύματος* καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου νομίζω, ὅτι ὁ ὀρισμὸς τοῦ Θεριανοῦ ὑστερεῖ στοιχείου τινός. Πρὸς περισσοτέραν εὐκρίνειαν, ὀρίζω, ὅτι τὸ *Πνεῦμα* συνίσταται εἰς τὴν ἐτοιμότητα ἐκείνην τοῦ νοῦ τοῦ νὰ συλλαμβάνῃ, εἰς τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐξάγῃ συμπεράσματα καὶ εἰς τὴν εὐκολίαν νὰ τὰ συνδυάξῃ καὶ τὰ συσχετίξῃ.

Ἐν τέλει δίδει διαφορῶς ὀρισμοὺς ἐπὶ ἄλλων ἐρωτημάτων τοῦ Ἀωνύμου καὶ καταλήγει, ὅτι τὰ συμπεράσματα τοῦ Κάλβου διατυπούμενα εἰς τὴν 8ην παράγραφον τῆς ἐπιστολῆς του, εἶναι ἀποτελέσματα τῶν ἀλλοιώσεων καὶ τῶν αὐθαϊρέτων ἐρημνιῶν, ἄνευ τινός ἀναιρέσεως ἐκείνων τοῦ Θεριανοῦ.

Ἐν τέλει ὁ λόγιος Μ. Ἐρρ. Ρίκης δι' ἐπιστολῆς του, ὡς κατωτέρω, δημοσιευθείσης εἰς τὴν αὐτὴν Ἐφημερίδα, ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Κάλβου καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ προσεκτικώτερος εἰς τὰς κρίσεις καὶ τὰς ἐκφράσεις του.

Πρὸς τὸν Δ)ρα Α. ΚΑΛΒΟΝ

Μὲ θαυμασμὸν ἀνέγνωσα τὰς ἀναιρέσεις, τὰς ὁποίας ἠξιώσατε νὰ μᾶς δώσετε, ὡς πρὸς τοὺς ὀρισμοὺς καὶ τὰς κρίσεις τοῦ Θεριανοῦ ἐν τῇ ἀναλύσει τῆς διαφορᾶς μεταξὺ *Μεγαλοφυΐας* καὶ *Πνεύματος* καὶ τῶν πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν μέσων.

Δὲν δύναται τις ἢ ἀρνηθῆναι ὅτι ὁ Θεριανός, ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας, ἠμέλησε νὰ μᾶς δώσῃ ὀρισμὸν θετικώτερον τοῦ ἀπαιτουμένου, ἀλλ' ἢ παράλειψις αὐτῆ δὲν δύναται ἢ ἀποδοθῆναι εἰμὴ εἰς μίαν καθαρὰν ὑφαίρεσιν, εἰς τὴν ὁποῖαν συχνάκις ὑπόκεινται αἱ μεγάλαι ψυχαί.

Περί τῆς διαφορᾶς τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἐπιδρῶν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δύο τούτων διανοητικῶν πλεονεκτημάτων, δὲν παρέλειψεν ὁ Θεριανός θαυμάσιως νὰ μᾶς διαφωτίσῃ μετὰ βαθείας παιδείσεως, καὶ λέγω, ὅτι ὑπεπέσατε εἰς μέγα σφάλμα θελήσαντες νὰ ἐλέγξῃτε τὸν Θεριανόν εἰς τὸ ἐπιχειρημά του, ὅτι τὰ πλούτη εἶναι σπουδαῖον μέσον πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον, Δόκτωρ, ὅτι ὁ γεννώμενος πλούσιος καὶ ὄχι ἐκ πλουσιῶν ὄλων ἄγαρμμάτων, ἔχει μεγάλα πλεονεκτήματα ἀπέναντι τῶν πτωχῶν—λέγει ὁ αὐτὸς Ρίκης ἐκφέρων τὰς σχετικὰς παρατηρήσεις του.—Εἶναι δὲ ψευδὲς—προσθέτει—ὅτι ὁ Θεριανός δὲν διετύπωσε μίαν ἰδέαν περὶ τῶν μέσων πρὸς ἀνάπτυξιν ἀμφοτέρων τῶν ἄνω εἰρημένων πλεονεκτημάτων, ἀλλὰ μόνον τῆς μιᾶς, νομίζω δὲ ὅτι τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητον καὶ ὅτι, ὡς πρὸς τὰ εἶδη τῶν σπουδῶν, νοοῦσεν ὁ Κάλβος ὅτι καὶ

Ἡ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
Ἐν τέλει τῆς *Συγχαρητηρίου*! ἐπιστολῆς Σας ἐκφράζεσθε κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὁ ὁποῖος ἐναργέστατα προδίδει εἰς σᾶς τὴν ἀπαιτουμένην ἐλλειψὶν ἀβρότητας.

Ἡθελα ἐν προκειμένῳ πολλὰ νὰ σᾶς εἶπω, ἀλλ' ἀρκοῦμαι νὰ σᾶς

συμβουλευσώ ὅπως εἰς τὸ μέλλον εἰσθε περισσότερον ἐπιφυλακτικὸς εἰς τὰς ἐκφράσεις καὶ κρίσεις σας, καθότι ἡ ἐλευθεριότης ἑνὸς ἀνθρώπου εἶναι στολισμός, ἀλλ' ἡ ὑπερβολικὴ ἐλευθεριότης τὸν ὀδηγεῖ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κρημοῦ.

Ὁ θαυμαστής σας

M. ΕΡΡΙΚΟΣ ΡΙΚΚΗΣ

* * *

Περίεργον ἀληθῶς ὅτι εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἐκείνην διαμάχην δὲν συμμετέσχον καὶ ἄλλοι εἰς Κέρκυραν τότε ἐπιστήμονες καὶ λόγιοι, ὡς οἱ Α. Βαλδίνης, Κ. Ναννοῦκης, Ν. Δελβινιώτης, Σ. Φογάτσης, Φ. Δόλλης καὶ λοιποί. Περισσότερον δὲ περίεργον, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Διον. Σολωμός, ποιητὴς καὶ συμπολίτης τοῦ Κάλβου, ἀπέσχε νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν ἔριδα ἐκείνην. Ὁ ποιητὴς μας κ. Μαρίνος Σιγοῦρος εἰς τὸν πρόλογον τῆς ὡς ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ «Στοχαστῆ» ἐκδόσεως τῆς Λύρας τοῦ Κάλβου γράφει, ὅτι δὲν ἔχουμε καμμίαν πληροφορίαν διὰ τὰς σχέσεις Σολωμοῦ καὶ Κάλβου, πού ἔζησαν καὶ οἱ δύο σχεδὸν τριάντα χρόνια εἰς τὴν Κέρκυραν, χωρὶς ποτὲ κανεὶς δεσμός, καμμία συμπάθεια, καμμία σχέσις νὰ σύρη τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἄλλον. Οἱ δύο μεγάλοι αὐτοὶ συμπολίται δὲν ἦσαν οὔτε φίλοι, οὔτ' ἐχθροί, ὡσὰν ν' ἀγνοοῦσεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ ἴσως συιαντώμενοι εἰς τὸν δρόμον νὰ μὴ ἀντήλλασον χαιρετισμόν.

Τὸ ἐπεισόδιον ἐσταμάτησε δημοσιογραφικῶς, μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἐξηκολογῆσαν ὅμως ἐπὶ πολὺ ἀκόμη αἱ συζητήσεις εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους τῆς Κερκύρας. Καὶ ὅμως μετὰ τινα ἔτη, δοθείσης εὐκαιρίας, ἐλησμόνησεν ὁ Θεριανὸς τὸ λυπηρὸν αὐτὸ ἐπεισόδιον καί, ὅπως θὰ γράψω εἰς ἄλλην περίστασιν, ἐπέδειξε πρὸς τὸν Κάλβον ὅλα τὰ εὐγενῆ καὶ ἀμνησίκακα αἰσθήματά του.

Λ. Χ. ΖΩΗΣ

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ *

Τοῦ κ. ΑΡΙΣΤΟΥ ΚΑΜΠΑΝΗ

Σολωμός καὶ Κάλβος, εἶναι οἱ ποιηταὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ νέος Ἑλληνικὸς λυρισμός, ὁ ἔντεχνος λυρισμός, γεννᾶται μαζὺ μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνεξαρτησίαν.

Ὁ Σολωμός ἦταν μόλις 23 ἐτῶν, ὅταν πρωτοβρόντησε τὸ τουφέκι σὲ Μωρητᾶ καὶ Ρούμελη. Εἴκοσι πέντε χρονῶν ἔγραψε τὸν Ὕμνον τῆς Ἐλευθερίας. Μιὰ πηγὴ ἀνάβρυσεν ἀπ' τὸν ξερὸ βράχο. Δίπλα στὰ πολεμικὰ τρόπαια τοῦ Γένους ὑψώθηκε τρόπαιο πνευματικόν: «Ὁ πρῶτος γνήσιος καρπὸς τῆς Ἑλληνικῆς φαντασίας, ὕστερα ἀπὸ αἰῶνες μαρασμοῦ», ὅπως εἶπεν ὁ Πολυλάς.

Ἴδου ἡ προῖστορία αὐτῆς τῆς δημιουργίας. Ἡ Ζάκυνθος ἦταν, πρὶν ἀπὸ τὸν Ἀγῶνα καὶ κατὰ τὴν διάρκειά του, ἕνα σταυροδρόμι Ἑλληνικῶν συναντήσεων. Καταφύγιο τοῦ Κολοκοτρώνη πρὶν ἀπ' τὴν Ἐπανάστασι, ἐστία τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἔπειτα, ἦταν ἕνα κέντρο, ὅπου ἡ Δύσις ἀντάμωνε τὴν Ἀνατολή, ἡ Ἰταλικὴ τὴν Ἑλληνικὴν Παιδεία. Ὁ Σολωμός, καθὼς τόσοι ἄλλοι Ἐπτανήσιοι εὐγενεῖς, σπούδασε στὴν Ἰταλία καὶ ἡ πρώτη φιλοδοξία του ἦταν νὰ διακριθῆ στὴν Ἰταλικὴ φιλολογία, ὅπως ὁ συμπολίτης του Φώσκολος.

Χρυστοῦμε στὸ Σπυριδῶνα Τρικούπη, τὸ μεσολογγίτη πολιτικὸ καὶ ἀγωνιστῆ, ὅτι ὁ Σολωμός ἐγκατέλειψε τὴν Ἰταλικὴν στιχουργία καὶ ἀποφάσισε νὰ ἐργασθῆ γιὰ τὴν ἀνύψωσι τῆς ἀπλοελληνικῆς γλώσσης, σὲ γλῶσσα ποιητικὴ, λογοτεχνικὴ.

«Τὸ ποιητικόν σας τάλαντο, τοῦ εἶπεν ὁ Τρικούπης, μιὰ μέρα στὴ Ζάκυνθο, σᾶς ἐπιφύλασσει ὡραία θέσι στὸν ἰταλικὸ Παρνασσόν. Ὅμως οἱ πρῶτες θέσεις εἶναι πιασμένες. Ὁ ἑλληνικὸς Παρνασσὸς περιμένει τὸν Δάντην του. Ἡ γλῶσσα πού σᾶς ἔμαθεν ἡ μητέρα σας, ἡ γλῶσσα πού βυζάξατε μαζὶ μὲ τὸ γάλα τὸ μητρικόν, εἶναι Ἑλληνικὴ. Προσπαθῆστε νὰ τὴν ξαναθυμηθῆτε. Δὲν εἶναι δύσκολο. Ἄν θέλετε, σᾶς βοηθῶ καὶ ἐγώ, ὅσο μπορῶ.» Καὶ τοῦ χάρισε ἕνα ἀντίτυπον τῶν στιχουργημάτων τοῦ Χριστοπούλου. Μὰ πολὺ περισσότερον ἀπ' τὸ Χριστόπουλο καὶ τὸ Βηλαρᾶ, ἐβοήθησε τὸ Σολωμόν στὴ διαμορφῶσι τοῦ ποιητικοῦ του ὄργανου ἢ μελέτη τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν.

* Διάλεξι πού μετέδωκε ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸν Σταθμὸν Ἀθηνῶν τὴν 26ην Μαΐου.

Τὰ πρῶτα ἑλληνικά του τραγούδια, ἀπλοϊκά, ἐρωτολογήματα, χαρούμενοι ξέννοιαστοί στίχοι ἢ στίχοι ἐλεγειακοί, ἔγιναν, σὲ λίγο, κτῆμα τοῦ Κοινοῦ. Ἔγιναν τραγούδια στὸ στόμα τοῦ Λαοῦ. Τὰ τραγουδοῦσαν ἢ Ζάκυνθος ἀπὸ τῆ μιὰ στὴν ἄλλην ἄκρη. Δὲν ἦταν ποιήματα μὲ ἀξιώσεις. Ὅμως σ' αὐτὰ προμάντευες τὸν αὐριανὸ λυρικό.

Σ' ἓνα μῆνα μέσα, καὶ στὴν ἀρχὴν ἀκόμα τῆς γλωσσικῆς του προσπάθειας, γράφει ὁ Σολωμὸς τὸν Ὕμνο εἰς τὴν Ἐλευθερίαν. Ὁ ὕμνος ἀπλώνεται σὲ 158 στροφές, ὀκτασύλλαβους καὶ ἑφτασύλλαβους στίχους, μὲ σταυρωτὲς ὁμοιοκαταληξίες. Ἀπίστευτος διθυραμβικὸς ἐνθουσιασμὸς ἐμψυχώνει τὸ ποίημα. Ποίημα μαζὶ καὶ πολιτικὴ πρᾶξις, ὁ Ὕμνος ὑψώνει τὸ Σολωμὸ στὸ θρόνον τοῦ μεγάλου λυρικοῦ, στὸ βᾶθρο τοῦ ἐθνικοῦ διδασκάλου, τοῦ Προφήτη καὶ τοῦ δικαιοκρίτη, ποῦ μιλάει σὲ ξένους καὶ ντόπιους τὴν τραχειὰ γλῶσσα τῆς ἀλήθειας. Τῆς ἀλήθειας ποῦ σώζει. Ὅλα χαιρετοῦν τὴν πελώρια θεά, ποῦ ἀναπηδάει ἀπὸ τὰ κοιμητήρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπ' τὰ ἱερὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων, ποῦ ξυπνάει τοὺς σκλάβους ἀπ' τὸ λήθαργο τὸ βαθύ. Φωνάζουν ὡς τ' ἀστέρια τὰ ξενοκρατημένα Ἐπιτάνησα, χαιρετάει τὴν ἑλληνικὴν ἔγερσι ἢ γῆ τοῦ Γουάσιγκτον, τινάζει τὴν ἀναμαλλιασμένη χαίτη του τὸ λιοντάρι τῆς Ἰσπανίας, ἀλαφιάζεται ἢ Ἀγγλία, ὑποπτεύοντας Ρωσικὴν ὑποκίνησι, ὁ Ἄετὸς τῆς Αὐστρίας, ποῦ φτερὰ καὶ νύχια τρέφει μὲ τὰ σπλάχνα Ἰταλοῦ, ταράζεται.

Ἀλλὰ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ φοβίσῃ τὴν πολεμικὴ θεά. Γρεμίζει τὴν ἀντίστασι τῶν ἐχθρῶν ἢ Ἐλευθερία. Σπέρνει τὸ θάνατο, τὴ φοβίκα καὶ τὴν ἐρήμωσι. Κουρσεύει κάστρα καὶ πολιτείες. Γράφει μὲ τὸ ἕξιφος τῆς ἐνέργειας τὴν νέα Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ἄλωσις τῆς Τριπολιτσᾶς, ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Κορίνθου, περιγραφὲς ἐπικῆς, μᾶς βάζουν στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς. Χαρούμενοι στίχοι διανθίζουν τὴν αὐστηρὴ σύνθεσι. Εἶναι ἐκεῖνοι μὲ τοὺς ὁποίους ἀνασκευάζονται γνωστῆς παλιῆς στροφῆς τοῦ Μπαίρον, στίχοι ποῦ χαρακτηρίζει μία διάθεσι ἀναστάσιμη, πίστις στὸ μέλλον τοῦ Γένους σὲ μιὰ καινούργια ἄνθισι, σ' ἓναν καινούργιο πολιτισμὸ.

Στὴ σκιά—λέει ὁ ποιητὴς—στὴ σκιά χειροπιασμένες βλέπω καὶ ἐγὼ παρθένας κρινοδάκτυλες ποῦ χορεύουν. Κι' ἀγάλλεται ἡ ψυχὴ μου στὴ σκέψι πὼς ὁ κόλπος κάθε μιᾶς γλυκοβύζαστο ἔτοιμάζει γάλα, γάλα ἀντρίας καὶ ἑλευθερίας.

Βέβαια, ὅλοι οἱ στίχοι τοῦ Ὕμνου δὲν ἔχουν αὐτὴ τὴ γλωσσικὴν ἀριότητα, τὴν κυματιστὴ χάρι, καὶ τὸ τέλος δὲν ἔχει τὸν οἶ-

στρο τῶν πρώτων στροφῶν. Οἱ λαμπρὲς συμβουλὲς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἢ ἐξήγησις τῶν πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν λόγων ποῦ ἐπιβάλλουν τὴν ἐθνικὴν ὁμόνοια, ὁ διδασκισμὸς, μᾶς κουράζουν κάπως, ἀλλὰ ἐπάνω ἀπ' ὅλα ὑπάρχει ἡ πατριωτικὴ σκοπιμότης. Τρομάζει τὸ Σολωμὸ ὁ κίνδυνος τοῦ ἐμφυλλίου πολέμου.

Μεγάλῃ ἢ ἐπιτυχίᾳ τοῦ Ὕμνου. Μεταφρασμένος γαλλικὰ καὶ ἰταλικὰ, ὁ ὕμνος διαβάστηκε πολὺ, κίνησε τὸ γενικὸ θαυμασμὸ. Καὶ ὁ Τρικούπης, ποῦ εἶχε παρακινήσει τὸ Σολωμὸ νὰ γράψῃ Ἑλληνικά, χαιρετίζοντας τὸν Ὑμνητὴ τῆς Ἐλευθερίας, μ' ἓνα τιν ἀρθρο στὴ «Γενικὴ Ἐφημερίδα», ζήτησε νὰ κἀνῃ τὸν Ὕμνο γνωστὸ στοὺς πολλοὺς, κτῆμα τοῦ Ἐθνους ἑσαεῖ.

Εἰς τὰ 1828 ὁ ποιητὴς ἐγκαταλείπει τὴ Ζάκυνθο γὰ νὰ ἐγκατασταθῇ στὴν Κέρκυρα, πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ πρωτεύουσα τῆς Ἐπτανήσου.

Ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼνας ἔχει πλησιάσει στὸ τέρας του καὶ ὁ Κυβερνήτης ἔχει ἤδη κατέβει στὴν Ἑλλάδα.

Στὴν Κέρκυρα βρῖσκει θερμὴν ὑποδοχὴν. Οἱ καθηγηταὶ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας πηγαίνουν νὰ τὸν χαιρετίσουν καὶ ὁ Βάμβας τὸν παρακινεῖ νὰ πάῃ νὰ ἰδῇ ἀπὸ κοντὰ τὴ λυτρωμένη Ἑλλάδα. Ὁ Σολωμὸς δὲν πραγματοποιεῖ ποτὲ αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψι. Στὴν ἡσυχία τῆς Κέρκυρας νομίζει πὼς θὰ μπορέσῃ νὰ ὑπηρετήσῃ καλλίτερα τὴν Ἑλληνικὴν ποίησι, νὰ καλλιεργήσῃ τὴ Νέα μας γλῶσσα. Στὰ 1829 γράφει τὴν περίφημη Ὀδὴ στὴ Μοναχί, λαμβάνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι μιὰ νέα κερκυραία ντύθηκε τὸ ἀγγελικὸ σχῆμα τῆς καλογορίας. Εἶναι ἓνα ποιητικὸ θαῦμα. Γράφει γι' αὐτὸ τὸ ποίημα ὁ Πολυλάς: «Ὅταν ἡ τέχνη τολμᾷ νὰ ἐκφράσῃ θρησκευτικούς στοχασμούς, κινδυνεύει νὰ φανῇ μικρὴ. Τόσο εἶναι τὸ βάθος τῆς ἀλήθειας» τῆς θρησκευτικῆς. Ὅμως ὁ Σολωμὸς μπόρεσε νὰ πλησιάσῃ τὸ βάθος αὐτῆς τῆς ἀλήθειας.

Στὰ 1834 δημοσιεύεται στὴν «Ἰόνιον Ἀνθολογία» ἓνα μέρος μακροῦ ἀφηγηματικοῦ ποιήματος, τοῦ Λάμπρου, ποῦ ἔγραφε ἀπὸ χρόνια καὶ ποῦ δὲν κατώρθωσε νὰ τὸ τελειώσῃ. Ἐξηγεῖ ὁ πνευματικὸς βιογράφος του: «Ὁ νοῦς του τραβηγμένος ἀπὸ μιαν ἀνώτερη θεωρία στὴν περιοχὴ τῆς ποιητικῆς ἄφηνε ἀτελεῖωτο ἐκεῖνο τὸ ποίημα, κατὰ τὴ γνώμη του κατώτερο ἀπὸ τὴ θέσι ὅπου πρέπει νὰ ὑπόσῃ ἡ τέχνη, εἰς θεῶν νὰ εἶναι εἰς ὅλα ἀληθινή.» Ἐξήγησις ὅχι ἱκανοποιητικὴ. Πρατὶ καθεστὸς ἐπεχείρησε ὁ Σολωμὸς νὰ γράψῃ στὴν περίοδὸ τῆς ωριμότητός του ἔμεινε ἀπόσπασμα.

Ὅπως δὴποτε μελετῶντας ὁ Πολυλάς τ' ἀποσπάσματα τοῦ Λάμπρου, ζήτησε νὰ συναπαρτίσῃ τὴν ὑπόθεσι. Ὁ Λάμπρος ἀπί-

τηςε τῆ Μαρία, 15 χρονῶν κοπέλλα, ἀπόκτησε μαζί της τέσσαρα παιδιά, μιὰ κόρη καὶ τρία ἀγόρια, ποὺ τᾶρριξε σὲ ὄρφανοτροφεῖο. Ὑστερα ἀπὸ 15 χρόνων παράνομη συμβίωσι, ὁ Λάμπρος λαμβάνει μέρος σὲ μιὰ ἐκστρατεία χριστιανῶν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Στὸ στρατόπεδο τοῦ Λάμπρου παρουσιάζεται ἕνας αὐτόμολος. Δίνει χρήσιμες πολεμικὲς πληροφορίες, ἐκμυστηρεύεται πῶς ἦταν κόρη καὶ θέλει νὰ βαφτιστῆ. Ὁ Λάμπρος τὴν ἐρωτεύεται, τὴ σέβνει στὴν ἁμαρτία, ὅπως τόσες ἄλλες πρὶν ἀπ' αὐτή. Ἀλλὰ κάποιαν ἡμέρα ἀνακαλύπτει πῶς αὐτὴ ἡ ἀπίθανη ἐρωμένη ἦταν ἡ κόρη του.

Μαθαίνοντας ἀπ' τὸ στόμα τοῦ ἐραστή, πατέρα τὴν ἄρρητη συμφορὰ της, ἡ κοπέλα πνίγεται στὴ Λίμνη. Αὐτοκτονεῖ κι' ὁ Λάμπρος.

Ἐπάρχουν στὸ Λάμπρο στίχοι ποὺ προκαλοῦν τὸ εἶγος τῆς τραγωδίας, στίχοι ποὺ φέρνουν στὴ μνήμη τὸ Δάντη καὶ τὸν Αἰσχύλο. Ἐπάρχει τὸ πάθος, τὸ μέγα πάθος. Μὰ ἔρχεται ἡ ὥρα, ποὺ τὸ πάθος παύει νὰ εἶναι ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ ποιητοῦ. Μιὰ ἀπαθὴς ποίησις μιὰ ποίησις ποὺ ὑποτάσσει τὸ πάθος στὴν ἰδέα, θὰ εἶναι τ' ὄνειρο τῆς ὠριμότητος τοῦ Σολωμοῦ.

Οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι εἶναι μιὰ ἠρωϊκὴ προσπάθεια, ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ φθάσῃ στὸ σκοπὸ της. Στὰ χειρόγραφα τοῦ ποιητοῦ βρέθηκαν τρία διαφορετικὰ καὶ χασματικὰ σχεδιάσματα τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων. Τὸ ἀρχαιότερο ἦταν ἕνας προφητικὸς θρηγῶν γιὰ τὴν ἄλωσι τοῦ Μεσολογγίου. Τὸ δεύτερο ἐξεϊκόνιζε τὰ παθήματα τῶν ἀγωνιστῶν κατὰ τίς τελευταῖες ἡμέρες τῆς πολιορκίας, ἕως τὴν παραμονὴ τῆς Ἐξόδου. Τὸ τρίτο ἦταν μιὰ ἀναχώνουσις τοῦ δευτέρου σχεδίου. Ὁ Σολωμὸς ἤθελε νὰ δώσῃ ἔμπρακτο παράδειγμα τῆς αἰσθητικῆς τὴν ὅποιαν ἤδη ἐπρέσβευε, μιᾶς αἰσθητικῆς ποὺ πίστευε πῶς τὸ ὑποκειμενικὸ στοιχεῖο πρέπει νὰ ἐξαφανίζεται μέσα στὸ ἔργο, πῶς τὸ πάθος πρέπει νὰ ὑποτάσσεται στὸ νόημα τῆς Τέχνης, καθὼς ὁ πολίτης πρέπει νὰ ὑποτάσσεται στὸ Καθῆκον. Στὸ Σολωμὸ, ὅπως στὸν Πλάτωνα, στὸν Πλωτῖνο, στὸν Αὐγουστῖνο, ὠραῖο καὶ ἀγαθὸ συγκλίνουν, ταυτίζονται. Τὸ ποίημα θέλει νὰ εἶναι ἕνας κόσμος ἀνθύπαρκτος, μαθηματικὰ βαθμολογημένος, πλούσιος καὶ βαθύς. Ὅλοι οἱ ἀνθρώπινι δεσμοί, οἱ οἰκογενειακοὶ δεσμοί, νὰ ριζώνουν στὴ γῆ, στὴν πατρίδα, νὰ καίη ὁ ἐνθουσιασμός γιὰ τὴ δόξα, ποὺ ταυτίζεται μὲ τὴν Ἀρετὴ. Μιὰ κλιμακωτὴ ἀνύψωσις ἕως τὰ ἀκρότατα τοῦ ἀνθρωπίνου πόνου. Ὁ ἐχθρὸς γυρεύει ἀπὸ τοὺς ἥρωας καὶ τοὺς μάρτυρας αὐτοὺς ν' ἀλλάξουν ἰσότητος γιὰ ν' ἀσφαλίσουν στοὺς ἑαυτοὺς των τ' ἀγαθὰ τῆς ζωῆς. Προτιμοῦν νὰ τὰ θυσιάσουν, γιὰ νὰ μὴ θυσιάσουν τὴν ψυχικὴ

τους ἐλευθερία. Θὰ ἦταν οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι, ἡ λυρικὴ ἐποποιία τοῦ Καθῆκοντος. Ὁ ἠθικὸς μέσα μας κόσμος λάμπει περισσότερο ἀπὸ τ' ἄστρα στὰ βάθη τῶν οὐρανῶν. Ὁ ποιητὴς ἤθελε νὰ ὑποβάλλῃ τὸν ἑαυτό του σὲ μιὰ ἠθικὴ, σὲ μιὰ τεχνικὴν αὐτοπειθαρχία, γράφοντας τὸ ποίημα. Τὸ εἶχε συλλάβει πρὶν ἀκόμα ἐγκατασταθῆ στὴν Κέρκυρα. Ἐγινε ἡ προσπάθεια μιᾶς ὁλόκληρης ζωῆς. Ἄν δὲν κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς πέρας αὐτὸν τὸν ἄθλο, μιᾶς ἔδειξε στ' ἀποσπάσματα ποὺ ἔχουμε ὑπ' ὄψει, πῶς ἦταν ἕνας κνηγὸς τοῦ ἀπολύτου, πῶς τὸ καλλιτεχνικὸ του ἰδανικὸ ἦταν ὑψηλό, πῶς ἦταν ὁ ποιητὴς αὐτὸς μιὰ ὑψηλὴ αἰσθητικὴ συνείδησις, πῶς ὁ αἰσθητικὸς συνέτριβε τὸν ποιητὴ, ὁ στοχαστὴς παρέλυε τὴ δημιουργικὴ δύναμη.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ὑμνο στὴν Ἐλευθερία καὶ λίγα μικρὰ αὐτοτελῆ ποιήματα, ὅλο τὸ ἄλλο ἔργο τοῦ Σολωμοῦ, ἀκόμα καὶ ὁ περίφημος καὶ τόσο φωτεινὸς διάλογος γιὰ τὴ γλώσσα, ἔμειναν ἀποσπάσματα. Ἀπόσπασμα οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι, ὁ Κρητικὸς, ὁ Πόρφυρας, τὸ ἐξαισιο «Κάρμεν Σεκουλάρε». Εἶναι τοῦτο δυστύχημα, τὸ μεγαλύτερο δυστύχημα στὴν πνευματικὴν ἱστορία τοῦ τόπου. Οἱ βιογράφοι καὶ οἱ κριτικοὶ τοῦ Σολωμοῦ ζητοῦν νὰ ἐξηγήσουν αὐτὸ τὸ γεγονός καὶ ἀναφέρουν διάφορα περιστατικά, διενέξεις τοῦ Σολωμοῦ μὲ τοὺς συγγενεῖς του. Ἀλλὰ τὸ γεγονός εἶναι γεγονός. Ἄν ὁ Σολωμὸς εἶχε ὀλοκληρώσει τὸ ἔργο του, ἂν εἶχε προφθάσῃ ν' ἀποτελειώσῃ τὸ ἔργο του ὁ Καποδίστριας, τὸ Ἔθνος θὰ εἶχε γλυτώσει ἀπὸ μεγάλες πνευματικὲς καὶ πολιτικὲς περιπέτειες, ἀπὸ μεγάλες περιπέτειες ἠθικῆς, ἀπὸ τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν αἰσθητικὴ ἀναρχία. Ἀλλὰ καὶ μὲ ὅ,τι πρόφθασαν νὰ συντελέσουν οἱ μεγάλοι αὐτοὶ Ἑπτανήσιοι, παρέχουν ὑψηλὰ παραδείγματα. Ὅ,τι ζητοῦσεν ὁ Καποδίστριας ὡς θεμελιωτὴς Κράτους, ὅ,τι ζητοῦσεν ὁ Σολωμὸς ὡς θεμελιωτὴς μιᾶς λογοτεχνίας, εἶναι ἡ πειθαρχημένη ἐλευθερία, ἡ ὑποταγὴ τοῦ μερικοῦ στὸ γενικὸ, ἡ ἐξοικείωσις τοῦ Ἑλλήνος μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀτομικῆς θυσίας.

Ἡ 4η Αὐγούστου εἶναι ὡσάν ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Καποδίστρια καὶ τοῦ Σολωμοῦ.

ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΝΙΚΟΣ ΚΟΓΕΒΙΝΑΣ

«Ἀρετὴ δὲν εἶναι πού νά μὴ
φέγγῃ σάν ἄστρο ἀπὸ τὸ μνήμα
τοῦτο στῶν ὀρφανῶν σου τῆ ζωῆ».

Δὲν μπορούσε νὰ βρεθῆ πιὸ χαρακτηριστικὸ ἐπίγραμμα γιὰ τὸν τάφο τοῦ Κερκυραίου ποιητῆ, πού ἔχει νὰ μᾶς δεῖξει πλάι στὴ φιλολογικὴ του δράση, τῆ δυστυχῶς ἐξαιτίας ἀπ' τὸ γρήγορο θάνατό του ὄχι τόσο πλατειά ὅσο ἄλλων, τὸ ἴδιο ὅμως ἀξιόλογη, μιά ζωὴ γεμάτη πατριωτισμὸ καὶ φιλανθρωπία, ἀπ' αὐτὸ πού τοῦ χάρισε ἡ ἀγάπη τοῦ στενοῦ του φίλου Λ. Μαβίλη, τοῦ ἄλλου ἐκείνου Κερκυραίου πού τὸ ὥραϊο του μέτωπο στεφανώθηκε μὲ τὶς δάφνες τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ ἥρωα.

Ὁ Νίκος Κογεβίνας ἀνήκει στὴ Κερκυραϊκὴ σχολή, στὴ σχολὴ αὐτὴ πού εἶναι ἡ συνέχεια τῆς Ζακυνθινῆς, τῆς ἰδρυμένης ἀπὸ τὸν Ψάλτη τῆς Ἐλευθερίας, τὸ μεγαλόπνευστο Σολωμό, κι' εἶχε γι' ἀρχὴ τῆς νὰ χαράξῃ τὸ σωστὸ δρόμο στὴν ποίηση τῆς νέας Ἑλλάδας, σώζοντας συγχρόνως κι' ἀναπτύσσοντας τὴ γλῶσσα πού εἶχε πνιχτεῖ μέσ' στὸ σκοτάδι τῆς ἀμάθειας *

Εἶν' αὐτὴ πού χάρισε στὴ νεώτερη Ἑλλάδα τὸ Γεράσιμο Μαρκοῦ, τὸν ποιητῆ μὲ τὸ βαθύ αἴσθημα καὶ τὴν εὐγενικὰ φράση, τὸν Ἰάκωβο Πολυλά, τὸν ἀριστοτέχνη μεταφραστὴ καὶ μεγάλο κριτικὸ καὶ πολιτικὸ, τὸν Λορέντσο Μαβίλη, τὸν ἥρωϊκὸ ποιητῆ τῶν δαντελλόπλεχτων σονέτων κι' ἀκόμα τὸν πικρόχολο σατυρικὸ Νίκο Κονεμένο, τὸν ἄλλο σατυρικὸ Στέλλιο Χρυσομάλλη καὶ τὸ Γιώργη Καλοσοῦρο μὲ τὸ λεπτὸ κριτικὸ πνεῦμα.

Ἀνάμεσα σ' αὐτὸ τὸ λαμπρὸ κύκλο τῶν εὐνοουμένων τῶν Μουσῶν, εὐτυχισμένοι εὐνοούμενός τους κι' αὐτός, ἔζησε ὁ Νίκος Κογεβίνας.

Γεννήθηκε στὴν Κέρκυρα τὸ 1856 ἀπὸ τὸν Ἄγγελο Κογεβίνα καὶ τὴ Μαρία Καντώνη. Ὁ πατέρας του ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ διακεκριμένους γιατροὺς τοῦ νησιοῦ. Ἐδίδαξε στὴν Ἴονιο Ἀκαδημία, ἔγινε ἀρχίατρος καὶ διευθυντὴς τοῦ Νοσοκομείου Κερκύρας καὶ ἄφησε ἀξιόλογα ἐπιστημονικὰ συγγράμματα.

Ἀπ' τὸ μορφωμένο του πατέρα ὁ Νίκος Κογεβίνας ἔλαβε πολὺ ἐπιμελημένη ἀνατροφή. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα τάκουσε στὸ

* Πρβλ. προλεγόμενα ἔργων Σολωμοῦ ὑπὸ Ι. Πολυλά.

γνωστὸ ἐκπαιδευτῆριο «Καποδίστριας» τοῦ Λ. Βλάχου πού ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερα τὸ ἔργο του μὲ τὴ σοφὴ διεύθυνση τοῦ κ. Π. Στεριωτῆ. Ἐκεῖ πρωτογνωρίστηκε μὲ τὸν Μαβίλη, πού ἦταν συμμαθητὴς του. Ἔτσι γεννήθηκε ἡ φιλία τους πού στηρίζοτανε στὴν κοινότητα αἰσθημάτων καὶ τάσεων καὶ γι' αὐτὸ σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ ἔμεινε ἄσβυστη.

Ἀργότερα ὁ Μαβίλης ξενιτευόταν γιὰ τὶς μακρόχρονες σπουδές του στὴ Γερμανία. Εἶχαν ἀποφασίσει νὰ σπουδάσουν μαζί στὸ ἐξωτερικὸ, ἀλλὰ ἡ ἀδύνατη κράση του ἀνάγκασε τὸν Κογεβίνα νὰ μὴν ἀπομακρυνθῆ ἀπ' τὸ σπιτί του. Στὴν Κέρκυρα πού ἔμεινε ἐξακολούθησε τὶς σπουδές του καὶ μελέτησε τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ φιλολογία κι' ἀπ' τὶς νεώτερες τὴν Ἰταλικὴ, Γερμανικὴ καὶ Γαλλικὴ καὶ σχετίστηκε μ' ὄλους τοὺς ἐκπρόσωπους τῆς Κερκυραϊκῆς σχολῆς.

Πιὸ πολὺ ἀπ' ὄλους συνδέθηκε μὲ τὸν Ἰάκωβο Πολυλά καὶ στάθηκε ἕνας ἀπ' τοὺς πιὸ ἀφοσιωμένους καὶ πιὸ ἐνθουσιώδεις μαθητὲς καὶ ὁπαδούς του. Τὰ διδάγματα τοῦ Πολυλά εἶχαν βαθειὰ ἀπήχηση στὴν ψυχὴ του καὶ σ' ὅλες του τὶς πράξεις ὁ Κογεβίνας εἶχε γιὰ πρότυπο τὸ σοφὸ μαθητὴ τοῦ Σολωμοῦ, τὸν γεμάτο ἀπ' τὶς ιδέες καὶ τὴν ποίηση τοῦ ἐδραιωτῆ τῆς νεο-ελληνικῆς ποιήσεως.

Τὸ 1872 παντρεύτηκε, πολὺ νέος ἀκόμα, κι' ἀπόχτησε πέντε, παιδιὰ, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ ζωγράφο Λυκοῦργο Κογεβίνα πού εἶν' ἕνας ἀπ' τοὺς πρώτους ἑλληνας καλλιτέχνες πού ἐπιδόθηκαν στὴ χαλκογραφία καὶ ἀναδείχτηκε καὶ τὸν πολιτευτὴ Νίκο Κογεβίνα.

Τὸ ἔργο τοῦ Νίκου Κογεβίνα δὲν εἶναι βέβαια πλατὺ. Ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἀτέλειωτη μελέτη του «Ὁ Βιλλαρᾶς καὶ τὰ ἔργα του» δὲν ἔχουμε δικό του τίποτ' ἄλλο πρωτότυπο. Οἱ μεταφράσεις ὅμως πού μᾶς ἄφισε, καμωμένες μὲ πολλὴ τέχνη κι' ἀκριβεία, χρωματισμένες μὲ μιά κάποια ἰδιορρυθμία ζηλευτῆ, κλειόντας μέσα τους, θάλεγε κανεῖς, ἕνα μέρος τῆς ψυχῆς τοῦ μεταφραστῆ, εἶναι ἀρκετὲς γιὰ νὰ δώσουν τὴ θέση πού πρέπει στὸν Νίκο Κογεβίνα.

Πολλές ἀπ' αὐτὲς τὶς μεταφράσεις ἐδημοσίεψε μὲ τὸ ψευδώνυμο Γλαῦκος Ἐπίπυπος στὰ τότε περιοδικὰ τῶν Ἀθηνῶν «Ἀττικὸν Μουσεῖον» καὶ «Εἰκονογράφημένη Ἔστια». Μερικὲς τοὺς ἔκαμαν ἐντύπωση στοὺς φιλολογικοὺς κύκλους τῆς ἐποχῆς, ὅπως ὁ περίφημος «Βουτηχτής» τοῦ Σίλλερ (Εἰκονογρ. Ἔστια 1894, τεύχ. 26 σελ. 411—412), τὸ μεταφραστικὸ του ἀρι-

στούργημα, πού δημοσιεύτηκε με τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸ ἐπινώγραμμα τοῦ ἴδιου τοῦ μεταφραστῆ:

«Στέλνω μετάφρασμά μου τοῦ ὠραίου Βουτηχτῆ τοῦ Σίλλερ, »ὄπου ἴσως κριθῆ κατάλληλο γιὰ τὴν Εἰκ. Ἔστια, ἂν καὶ εἶναι »τόλμημα τέτοιοι ἀδάμαντες νὰ δένονται μ' ἄλλο μέταλλο ἀπὸ »ἐκεῖνο πού ἐπρωτοχύθη δι' αὐτοῦς. . . .»

Μετὰ τὸ θάνατό του τὰ παιδιὰ τοῦ Κογεβίνα ἀνέθεσαν στὸν Κώστα Θεοτόκη, πού ἦταν ἀπ' τοὺς φίλους τοῦ ποιητῆ, νὰ μαζέψῃ ὅλα τὰ δημοσιευμένα καὶ ἀνέκδοτα ἔργα του σὲ βιβλίον, πού τυπώθηκε τὸ 1916 στὴν Ἀθήνα.

Ἄπ' τὸ λατινικὸ φιλοτέχνησε τρεῖς μεταφράσεις, τρία ἐλεγεία τοῦ Ἀλβίου Τιβούλλου, τὸ πρῶτο, τὸ πέμπτο καὶ τὸ δέκατο τοῦ πρώτου βιβλίου, πρωτοδημοσιευμένα τὰ δυὸ πρῶτα στὸ Ἀττικὸ Μουσεῖο 1891 καὶ τὸ ἄλλο στὴν Εἰκον. Ἔστια 1893 Ὁ Κογεβίνας γιὰ ν' ἀποδόσῃ τὸ λατινικὸ δίστιχο μεταχειρίστηκε δεκατρισύλλαβους καὶ δεκαπεντασύλλαβους στίχους, ἀντίθετα ἀπ' τὸν Πολυλά πού μετέφρασε τὸ τρίτο ἐλεγεῖο τοῦ ἴδιου ποιητῆ, ἀποδίδοντας τὸ δίστιχο με δεκαπεντασύλλαβους καὶ δεκαεφτασύλλαβους στίχους.

Ἀκολουθώντας πάντα τὶς ἀρχές τοῦ Πολυλά πού ἔλεγε, ὅτι τὰ ξένα ἀριστουργήματα πρέπει νὰ μεταφραστοῦν στὴν ἑλληνικὴ γιὰτὶ ἔτσι θὰ μπορούσε κι' ἡ Ἑλλάδα νὰ σχηματίσῃ δική της φιλολογία, μετέφρασε, δὲν ἐδημοσίεψε ὅμως ποτέ, τὴν «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» τὸ λεπτότατο αὐτὸ δράμα τοῦ Γκαίτε. Ἡ μετάφραση βρέθηκε σ' ἓνα πρόχειρο τετράδιο, μὴ ἔχοντας ἀκόμα πάρει τὴν τελειωτικὴ της μορφή, μετὰ πολλὰ παραλλαγὰς καὶ διορθώματα καὶ μετὰ χρονολογία 1887—1888. Ἐγινε, δηλαδή, πάνου κάτω τὴν ἐποχὴ πού ὁ δάσκαλος, ὁ Πολυλάς, μετέφραζε τὸν «Ἄμλετ» τοῦ Σαίξπηρ. Ἡ μετάφραση αὐτὴ, ἀποκαταστημένη, ὅσο εἶναι δυνατὸ, ἀπ' τοὺς Καλοσογούρο, Μαβίλη, Κεφαλληνὸ καὶ Θεοτόκη, περιλαμβάνεται στὴν ἔκδοσι τῶν Ἔργων του τοῦ 1916. Ὁ Κογεβίνας μεταχειρίστηκε στὴν μετάφραση τῆς «Ἰφιγένειας» τὸ ἐλεύθερο δεκατρισύλλαβο. Ἀργότερα τὸ ἴδιο δράμα μεταφράστηκε ἀπ' τὸν Κώστα Χατζόπουλο σὲ ἐλεύθερο ἑντεκασύλλαβο.

Μὲ τὸ μετρικὸ σύστημα πού ἀκολούθησε στὶς μεταφράσεις τοῦ Τιβούλλου ὁ Κογεβίνας μετέφρασε ἀκόμα τὰ «Ἄλεξις καὶ Δώρα» τοῦ Γκαίτε (Εἰκ. Ἔστια 1893, τευχ. 40 σελ. 213—214) καὶ τὴν «Καλοτυχία» τοῦ Σίλλερ.

Ἐφιλοτέχνησε ἀκόμη μεταφράσεις τῆς «Φαντασίας γιὰ

ἓνα λείψανο» τοῦ Σίλλερ, Χοροῦ ἀπὸ τὴν τραγωδίαν «Ἀδέλκης» τοῦ Μαντζώνη καὶ δυὸ ποιημάτων τοῦ Γουλιέλμου Χέου.

Νέος ἀκόμα, προτοῦ νὰ τελειώσῃ τὸ Γυμνάσιον, δὲν δειλιάσῃ νὰ καταπιαστῆ μετὰ τὴν μετάφραση τοῦ Προμηθέα τοῦ Αἰσχύλου καὶ τῆς Αἰνειάδας τοῦ Βιργιλίου, πού ἔμειναν ὅμως κι' οἱ δύο ἀτέλειωτες. Ὡστόσο καὶ σ' αὐτὴ ἀκόμα τὴ προσπάθειά του διακρίνει κανεὶς τὴν ἐπίδραση τῶν θεωριῶν τοῦ Πολυλά.

Ἄπ' τὸ πεζὸ μετέφρασε δύο ἔργα τοῦ Σίλλερ, τὸ φιλοσοφικὸ διάλογον «Ὁ περίπατος κάτω ἀπὸ ταῖς φιλοουριαῖς», τὴν αἰώνια διαμάχην τοῦ αἰσιόδοξου καὶ τοῦ πεσιμιστῆ, καὶ τὴν δυσκολομετάφραστον καὶ βαθεῖαν φιλοσοφικὴν πραγματείαν «Ποιὰ ἢ αἰτία τῆς ἡδονῆς εἰς τραγικὰ ἀντικείμενα». Κι' ἀκόμα μετέφρασε μετὰ πολὺ πνεῦμα τὸν «Περὶ κολακειᾶς χαρακτηρισμὸ τοῦ Θεοφράστου» καὶ τὸ «Ἰεράκι καὶ τὸ Ὀρτύκι» ἀπ' τὶς Ὀμιλίαι τῶν Ζῶων τοῦ Ἀγγελοῦ Φιρεντζούλα.

Τὸ μοναδικὸ πρωτότυπον ἔργον του, ἡ μελέτη «Ὁ Βιλλαρᾶς καὶ τὰ ἔργα του», ἔμεινε δυστυχῶς ἀτελείωτον.

Στὴ βαθυστόχαστην αὐτὴν μελέτην του, ἐξετάζοντας τὸ ἔργον καὶ τὶς γλωσσικὰς ἰδέας τοῦ Ἡπειρώτη ποιητῆ, ὁ Κογεβίνας ἐκθέτει τὶς δικὰς του ἰδέας γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Εἶναι δημοτικιστῆς. Πιστεύει, ὡς τὸ Πολυλά, πὼς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα πρέπει νὰ γίνῃ τέτοια πού νᾶναι ἀνώτερη ἀπ' τὴ συνηθισμένη, τὴν κοινὴν δημώδη ἔκφραση. Πιστεύει πὼς ὁ ποιητὴς πρέπει νὰ πλάσῃ μιὰ γλῶσσαν μετὰ βᾶσιν τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ὑψωμένη ὅμως σὲ στρώματα ψηλότερα, μετὰ δυὸ λόγια πιστεύει σ' αὐτὸ πού ἔγραφε σ' ἓνα ἰταλικὸν γράμμα ὁ Σολωμὸς στὸν Τερτσέτη:

«Στοχάζομαι, ὅτι διὰ τὸ ξεκίνημα πρὸς τὰ ἔμπροσθεν πρέπει νὰ θεωροῦνται τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Θὰ ἐπιθυμοῦσα ὅμως »ὄποιος μεταχειρίζεται τὴν κλέφτικὴν γλῶσσαν νὰ μπαίῃ στὴ »ψυχὴ τῆς κι' ὄχι νὰ λαβαίῃ μόνον τὸν τύπον τῆς. . . Δὲν εἶναι »καλὸ νὰ σταματᾷ ἐκεῖ. Πρέπει νὰ ὑψῶνεσαι κατὰ κορφα. Ἡ »κλέφτικὴ ποιήσις εἶναι ὁμορφὴ ὡς ἀνεπιτήδευτὴ ἔκφρασις, μετὰ »τὴν ὁποῖαν οἱ κλέφτες παράστανται τὴν ζωὴν τους, τὸ στοχασμὸ »τους, τὰ σισθήματά τους· ἀλλὰ στὸ στόμα μας δὲν ἔχει πιά »τὸν ἴδιον σκοπὸν. Τὸ ἔθνος ζητᾷ ἀπὸ μᾶς τὸν θησαυρὸν τῆς »ἀτομικῆς μας ἰδιοφυῆς μετὰ ἔνδυμα ἑθνικόν.»

Τέτοιον ὄντας ὁ Νίκος Κογεβίνας, ἄξιός τῆς Τέχνης δουλευτῆς κι' ἀκόμα ἐξαιρετικὸν φιλάνθρωπον, πού πολλὰ

«δάκρυα φτωχῶν ἔχει στεγνώσει»

ὅπως λέει ὁ Μαβίλης στὸ σονέτο πού τοῦ ἀφιέρωσε, καὶ θερμὸς

πατριώτης, όταν ιδρύθηκε ἡ Ἐθνικὴ Ἐταιρεία, ἔγινε ἓνα ἀπ' τὰ πιὸ δραστήρια μέλη της. Πῆγε γιὰ ὑπόθεση τῆς Ἐταιρείας στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ ἐκεῖ καταβεβλημένος ἀπ' τὸ ταξίδι καὶ πάσχοντας πάντα ἀπ' τὴ καρδιά, πέθανε μόλις 41 ἔτων, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1897.

Κέρκυρα, Φεβρουάριος 1935

ΚΩΣΤ. Χ. ΓΡΟΛΛΙΟΣ

— 00 —

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΑΠ' ΤΑ ΞΕΝΑ

ΤΟΥ ΣΙΛΛΕΡ

Στους βοσκούς, στὸ φτωχὸ τὸ λιβάδι,
Σὰν ἀνθίζαν τὰ πρῶτα κλαδιά,
Κάθε χρόνο ἐρχόταν μιὰ νιά,
Ποῦιαν ὁμορφῆ, ποῦταν πανώρηα.

Δὲ γεννήθη σ' ἐκεῖνο τὸν τόπο,
Μηδὲ ξέρει κανεὶς ποῦθ' ἐρχόταν
Καὶ τάχναρια της σβήναν ἀμέσως
Σὰν ἐμίσευε πάλι μακρυά.

Ὀλωνῶν οἱ καρδιές τους ἀνοίγαν,
Κι' ἡ ψυχὴ λαχταροῦσε τὴ νιά·
Μὰ κρατοῦσε καθένα μακριὰ της
Ἡ σεμνὴ περηφάνεια τῆς κόρης.

Κουβαλοῦσε καρπούς καὶ λουλούδια
Ποῦ τὰ σύναξε σὲ ἄλλο λιβάδι,
Σ' ἄλλου ἡλίου τὸ φῶς γινωμένα
Σ' εὐτυχέστερη φύση ἀπὸ κείνη.

Καὶ χαρίσματα ἐσκόρπιζε γυρω
Καρπούς σ' ἓναν καὶ σ' ἄλλον λουλούδια
Καὶ στὸ σπίτι του κι' ὁ γιὸς κι' ὁ γέρος
Ἐγυρίζαν καθέννας μὲ δῶρα.

Τοὺς δεχότανε ἔλους τρούς ξένους,
Στὸ ἐρωπάρικο ὅμως ζευγάρι
Τὸ καλύτερο ἐπρόσφερε δῶρο,
Τ' ὁμορφώτερο ἀπ' ὄλα λουλοῦδι.

Μετάφρ. : ΑΛΕΞ. ΚΑΡΡΕΡ

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Α'.

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑΝ ΑΥΣΤΗΡΟΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ—Η ΚΑΤΑΔΙΩΞΙΣ ΤΗΣ ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑΣ

Ἐν σήμερον γεννᾷ ἀποτροπιασμὸν εἰς τὸν κόσμον ὁ διωγμὸς τῶν Ἑβραίων, τὸ πρᾶγμα ἦτο σύνθηρος καὶ νόμιμον κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα μάλιστα οἱ Ἑβραῖοι ὑφίσταντο ἀληθῆ διωγμὸν καὶ ἐθεωροῦντο κατώτερα ὄντα ὀλίγον διαφέροντα τῶν ζώων. Ἡ ἱστορία μᾶς ἀφηγεῖται πολλοὺς ἀγρίους διωγμοὺς τῶν Ἑβραίων. Καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα λοιπὸν ἡ τύχη των δὲν ἦτο καλλιτέρα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καίτοι δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ συμβαίνοντα εἰς τὰς καθολικὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, οἱ Ἕλληνες ἐδείκνυον μεγαλειτέραν ἀνοχὴν καὶ ἀνεξιθρησκείαν ἀπέναντι τῶν Ἑβραίων.

Εἰς τὴν Κέρκυραν ἀπὸ παλαιᾶς ἐποχῆς ὑπῆρχε μία μεγάλη καὶ δυνατὴ Ἑβραϊκὴ κοινότης, ἡ ὁποία πλὴν τῶν ἄλλων ἐπαγγελμάτων μετήρχετο καὶ τὸ ἐπικερδὲς ὅσον καὶ μισητὸν ἐπάγγελμα τῆς τοκογλυφίας. Διὰ τοῦτο πολλοὶ οἱ χριστιανοὶ Κερκυραῖοι ἐξηγέρθησαν κατὰ τῶν τοκογλύφων τούτων καὶ ἡ Βενετικὴ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ κανονίσῃ διὰ νόμου τὸ ζήτημα τῆς τοκογλυφίας. Οὕτω σῴζεται ἡ σχετικὴ ἀπόφασις τοῦ Βενετοῦ Διοικητοῦ Κερκύρας τῆς 7 Μαρτίου 1707 διὰ τῆς ὁποίας κανονίζεται τὸ ζήτημα, «διὰ νὰ μὴ συμβαίνουν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν συνοικίαν καθημερινῶς σκηναὶ καὶ ἀταξίαι περὶ τὴν παράδοσιν καὶ ἐπιστροφὴν τῶν ἐνεχύρων, πρὸς ζημίαν τῶν πτωχῶν πολιτῶν» ὅπως βεβαίωι ὁ Διοικητὴς «συγκεκρινημένους ἀπὸ τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα συχνὰ συμβαίνουν».

Διὰ τῆς ἐγκυκλίου ταύτης, ἀναγνωσθείσης εἰς τὰς δύο Συναγωγὰς τῆς Κερκύρας τὸν γραμματέα (Donado Marconan), καθορίζεται ὅτι ἀπαγορεύεται νὰ δέχωνται οἱ Ἑβραῖοι ἐνέχυρα, χωρὶς νὰ δώσουν εἰς τὸν ἐνεχυριάζοντα ἀπόδειξιν γραμμένην ἑλληνιστὶ καὶ ἑβραϊστὶ, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ εἶναι γραμμένα τὰ εἶδη τὰ ἐνεχυριαζόμενα, ἡ χρονολογία καὶ τὸ δανεισθὲν ἔναντι τοῦ ἐνεχύρου ποσόν. Τὸ κείμενον τῆς ἀποδείξεως πρέπει νὰ ἀντιγραφῆ εἰς τὸ βιβλίον του. Ὁ τόκος δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ 17 τοῖς ἑκατόν, τὸ δὲ δάνειον νὰ γίνεται διὰ μίαν διετίαν, μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὁποίας νὰ ἔχῃ δικαίωμα ὁ δανειστής, ἂν δὲν τοῦ ἐπιστραφῆσαν τὰ χρήματα, νὰ ἐκπλειστηριάσῃ τὸ ἐνέχυρον. Προηγουμένως ὅμως πρέπει νὰ εἰδοποιήσῃ πρὸ δύο μηνῶν τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ ἐνεχύρου. Ὁ πλειστηριασμὸς θὰ γίνῃ εἰς δημόσιον μέρος, ἐνώπιον ἐνὸς Δικαστοῦ ἢ Συνδίκου καὶ, ἀφοῦ κρατήσῃ τὸ κεφάλαιον καὶ τὸν τόκον, ὁ δανειστής ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ὑπόλοιπον εἰς τὸν κύριον τοῦ ἐνεχύρου. Ἀπηγορεύεται νὰ ἀγοράσῃ τὸ ἐκπλειστηριαζόμενον ἀντικείμενον ὁ δανειστής καὶ ὁ διεξαγώνων τὸν πλειστηριασμὸν ὑπάλληλος.

Ὁ παραβάτης τῶν διατάξεων τούτων ὑφίστατο τὴν βαρεῖαν ποινὴν τῆς ἀπωλείας τοῦ δανεισθέντος κεφαλαίου καὶ ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ἐνέ-

χυρον. Ἐδύνατο δὲ νὰ τοῦ ἐπιβάλῃ καὶ πᾶσαν ἐπὶ πλέον τιμωρίαν τὴν ὁποίαν θὰ ἔκρινε δικαίαν ὁ δικαστής.

* *

Διὰ λόγους τοὺς ὁποίους ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν καὶ διὰ τὸν ἄγριον ἀνταγωνισμὸν εἰς τὸ ἐμπόριον τὸ ὁποῖον ἔκαμνον οἱ Ἑβραῖοι, εἶχε γεννηθῆ μεταξὺ χριστιανῶν καὶ ἑβραίων ἄγριον μίσος, τὸ ὁποῖον ἔφθανεν ἐνίοτε εἰς πράξεις ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν χαρακτηριστικαὶ ἀνθρώπων πολιτισμένων. Οὕτω ἔφθασαν πολλάκις μέχρι τοῦ σημείου νὰ ξεθάπτουν τοὺς νεκρούς, ὅπως μανθάνομεν ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον Διάταγμα τῆς 7 Σεπτεμβρίου 1614, τὸ ὁποῖον παραθέτομεν αὐτολεξεῖ λόγῳ τοῦ ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφερόντος του:

«Ἐπειδὴ εὐρίσκονται μερικοὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν νῆσον αὐτὴν οἱ ὁποῖοι εἶτε πρὸς διασκέδασιν εἶτε πρὸς ὕβριν τῶν Ἑβραίων, ὡς μᾶς διεβίβασαν οὗτοι μέγιστα παράπονα, συνειθίζουσι νὰ πηγαίνουσι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν νύκτα εἰς τὰ κοιμητήριά των καὶ νὰ ἐξάγουν ἀπὸ τοὺς τάφους τὰ σώματα τῶν νεκρῶν, ἀπογυμνώνοντα καὶ προσβάλλοντα διαφοροτρόπως ταῦτα μὲ πράξεις ἀληθῶς βαρβάρους καὶ ἀπανθρώπους, ἀποτροπιαστικὰς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἡ ὁποία δὲν ἐπιτρέπει τοιαύτας ἀσχημίας ἐναντίον νεκρῶν καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῆς Κυβερνήσεώς μας, ἡ ὁποία μεταχειρίζεται ὁμοίως ἀδιακρίτως τοὺς ὑπηκόους της, οἰοῦντες καὶ ἂν ὦσι οὗτοι, εἶναι διὰ ταῦτα ἀναγκαῖον νὰ παύσῃ τὸ τοιοῦτον σκάνδαλον διὰ τῆς καταλλήλου ἀπαγορεύσεως.

Καθιστώμεν λοιπὸν εἰς πάντας γνωστὸν ὅτι, ἡμεῖς ὁ Γενικὸς Προνοητής, διατάσσομεν ὅτι πᾶς ὁ τολμῶν νὰ ἐξαγάγῃ πτώματα ἀπὸ τοὺς τάφους των, καὶ ἐπιταφίους λίθους ἀπὸ τὰ κοιμητήρια θὰ τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν τῆς ἀγχόνης. Καὶ θὰ δύναται νὰ καταγγεληθῇ οὗτος καὶ διὰ μυστικῶν μηνύσεων ἀνωνύμων, ὑποσχόμεθα δὲ ὅτι θὰ μείνουν ἀτιμώρητοι οἱ συνένοχοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἤθελον καταγγεῖλαι τοὺς λοιποὺς συνεργάτας των, ὑπὸ τὸν ὄρον ὁ καταγγέλλων νὰ μὴ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς συμμορίας».

Δὲν γνωρίζομεν κατὰ πόσον ἦτο ἀποτελεσματικὴ ἡ διαταγὴ αὕτη καὶ ἂν ἔκτοτε τὰ νεκροταφεῖα τῶν Ἑβραίων δὲν ἐβεβηλόθησαν ἀπὸ τοὺς ἀπαισίους τυμβωρῆχους.

* *

Ἐνῶ ὁμως κατ' ἀρχὰς οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν περιορισμένοι, σιγὰ-σιγὰ, ἀποκτήσαντες πλοῦτον καὶ ἐπιρροήν, ἠθέλησαν νὰ ἀπαλλαγῶν περιορισμοῦ ὁ ὁποῖος ἦτο γενικὸς καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ὁ ὁποῖος τοὺς ἐπέβαλεν νὰ μὴ δύναται νὰ ἀποκτήσουν κτήματα ἢ ἄλλα πράγματα ἀνήκοντα εἰς χριστιανούς καὶ νὰ ζοῦν κλεισμένοι ἐντὸς ἐνὸς ὀρισμένου χώρου, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὸ ὄνομα «Ἑβραϊκὴ». Φαίνεται λοιπὸν ὅτι μερικοὶ πλουτίσαντες ἠθέλησαν νὰ κατοικήσῃν ἔξω τοῦ δι' αὐτοὺς ὀρισμένου χώρου. Τὸ τοιοῦτον ἐξήγειρε τὸν χριστιανικὸν πληθυσμὸν καὶ υπεχρέωσε τὸν Διοικητὴν Κερκύρας νὰ ἐκδώσῃ εἰδικὴν διαταγὴν τὴν 9 Φεβρουαρίου 1622.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐγγράφου ὁ Διοικητὴν ἀναφέρει τὰ παράπονα τῆς χριστιανικῆς Κοινότητος «διὰ τὰς συχνὰς ταραχὰς αἱ ὁποῖαι λαμβάνουσι χώραν λόγῳ τῆς μεγάλης ἐλευθεριότητος τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἀπὸ τινος χρόνου οἱ Ἑβραῖοι, παρὰ τοὺς νόμους, πρὸς σκάνδαλον γενικόν». Θέλων λοιπὸν ὁ Δι-

οικητὴς νὰ ἐπανορθωθῇ τὸ κακὸν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ τὸ πρῶν καθεστὸς τῶν πραγμάτων, διατάσσει τὰ ἑξῆς:

1) Ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς Ἑβραίους νὰ ἐνοικιάζουσι ἀπὸ ἰδιώτας κτήματα, ἐργοστάσια καὶ μαγαζεῖα, ἀπὸ τὰ ὅποια οὗτοι εἰσπράττουσι μέγιστα κέρδη, ἐπὶ ζημίᾳ τῶν κυρίων των καὶ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς παρὰ νὰ ἐνοικιάζουσι τὴν κατοικίαν εἰς τὴν ὁποίαν διαμένουν. Πᾶσα σύμβασις τοιαύτη θεωρεῖται ὡς ἄκυρος καὶ τὸ καταβληθὲν δι' αὐτὴν ποσὸν παραμένει εἰς τὸν ἰδιοκτήτην, Πλὴν τούτου δὲ τὸ δικαστήριον θὰ τοῦ ἐπιβάλλῃ μίαν ἀπὸ τὰς ἀκολούθους ποινάς: ἐκτοπισμὸν, φυλάκισιν, ὑπηρεσίαν εἰς τὸ κάτεργον.

2) Ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι ὀφείλουσι νὰ κατοικοῦν ὄχι διεσπαρμένοι ἀνά τὴν νῆσον, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὰ μέρη τὰ ὁποῖα εἶναι καθωρισμένα δι' αὐτοὺς καὶ ἠνωμένοι, ἐὰν δὲ ἔχουσι ἐργασίαν νὰ μεταβοῦν εἰς τὰ χωρία νὰ προμηθεύωνται προηγουμένως γραπτὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν Διοικητὴν.

3) Ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς Ἑβραίους, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, νὰ κάμνουσι λιτανεῖας καὶ τελετὰς εἰς δημόσιον μέρος, νὰ μεταχειρίζωνται ἱερατικὰ ἐνδύματα, νὰ ψάλλουσι ψαλμοὺς ἢ ἄλλο τι παρὰ μόνον εἰς τὰς Συναγωγὰς των. Οἱ παραβάται τῆς διαταγῆς ταύτης τιμωροῦνται μὲ ἔξοριαν, φυλάκισιν, ὑπηρεσίαν εἰς τὸ κάτεργον κλπ. κατὰ βούλησιν τοῦ δικαστοῦ».

Ἀπὸ ἄλλο Διάταγμα τοῦ Proveditore τῆς 17 Ἰουλίου 1602 μανθάνομεν ὅτι ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι διὰ νὰ διακρίνονται ἀπὸ τοὺς χριστιανούς πρέπει νὰ φοροῦν πῖλον ἢ σοῦφον χρώματος κιτρίνου, ἢ νὰ φέρουσι ἐν μέγα σημεῖον κιτρίνον ἐπὶ τοῦ στήθους. Ὁ παραβάτης τιμωρεῖται ἐκάστην φορὰν μὲ πρόστιμον 25 ὑπερπύρων καὶ φυλάκισιν ἢ μαστίγωσιν, κατὰ βούλησιν τοῦ δικαστοῦ. Κατὰ δὲ τὴν Κυριακὴν τὰ καταστήματα τῶν Ἑβραίων ἔπρεπε νὰ εἶναι κλειστά.

Μὲ τὴν πάροδον ὁμως τοῦ χρόνου ἡ αὐστηρότης ἐμειώθη καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἀπέκτησαν πολλὰς ἐλευθερίας. Οὕτω τὴν 13 Δεκεμβρίου 1724 ὁ Γενικὸς Proveditore ἐπέτρεψε διὰ Διατάγματος ὅπως κατὰ τὴν Κυριακὴν καὶ τὰς ἑορτὰς, πλὴν τοῦ Πάσχα, τῶν Χριστουγέννων καὶ τινῶν ἄλλων, οἱ Ἑβραῖοι δύναται νὰ ἔχουσι μόνον τὰς θύρας τῶν καταστημάτων των ἀνοικτάς, μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην μεταβαίνουν εἰς τὴν πόλιν οἱ χωρικοὶ διὰ νὰ ἀγοράσῃσι διάφορα εἶδη, ἐπειδὴ δὲ τὰ χριστιανικὰ καταστήματα ἔμενον κλειστά διὰ τοῦτο ἐπετρέπετο νὰ ἀνοίγουν τὰ Ἑβραϊκά.

B'.

Ο ΚΑΤΑΣΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΣΕΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 1840

ΕΙΣ ΖΑΚΥΝΘΟΝ ΚΑΤ' ΑΦΗΓΗΣΙΝ ΤΟΥ ΑΡΜΟΣΤΟΥ ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΗ ΖΑΚΥΝΘΟΣ ἔχει τὸ θλιβερόν προνόμιον νὰ ταρασσεται συχνὰ ἀπὸ καταστρεπτικῶν σεισμῶν. Εἰς ἕξ αὐτῶν εἶναι καὶ ὁ γενόμενος τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1840. Ὁ τότε Ἄγγλος Ἀρμοστὴς σέρ Χόβαρντ Δούγκλας υπέβαλεν εἰς τὴν ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν μακρὰν ἐκθεσιν εἰς τὴν ὁποίαν περιγράφει ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς καταστροφῆς ὅπως τὴν ἀντελήφθη ὁ ἴδιος:

«Ἐφθασα εἰς τὴν Ζάκυνθον τὴν πρώτην τῆς 18 Ὀκτωβρίου, ἡμίσειαν ὦραν μετὰ τὴν τρομερὰν καταστροφὴν, ἣ ὁποία ἀνεπανορθώτως ἐβλάψεν τὴν πόλιν καὶ ὁλόκληρον τὴν νῆσον. Τὴν ἐνάτην καὶ ἡμίσειαν πρωϊνὴν ὦραν, ἐνῶ εἰρσιζόμεθα τρία περίπου μίλια ἀπὸ τὴν ξηρὰν, εἰς αἰφνίδιος συγκλονισμὸς ἐγένεν αἰσθητὸς ταρασσὼν βιαίως τὸ πλοῖον καὶ τὴν μηχανὴν του. Ἦτο καταφανὲς ὅτι τοῦτο ἦτο ἀποτέλεσμα σεισμοῦ. Ἡ πραγματικότης τῆς ὑπονοίας μας ἐπεβεβαιώθη ἀμέσως ἀπὸ τοὺς θορύβους οἱ ὁποῖοι ἠκούσθησαν καὶ ἀπὸ σύννεφα σκόνης τὰ ὁποῖα εἶδομεν ἀνερχόμενα ἀπὸ διάφορα σημεῖα τῆς παραλίας συνετεία πτώσεως λίθων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἀπὸ τοὺς λόφους καὶ ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα ἐν γένει τοῦ βιαίου σεισμοῦ.

Πλησιάσαντες εἰς τὸν λιμένα ἀντελήφθημεν πλέον τὰ ἀποτελέσματά του ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν τῆς πόλεως. Πλείστα οἰκία τῆς παραλίας εἶχον μεγάλως βλαβῆ, μέρος τῶν φυλάκων ἔμενε χωρὶς στέγην, ἐνῶ τὸ οἰκοδόμημα διεσπάρθη καὶ εἰς ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους κατέρρευσε. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως ἡ καταστροφὴ παρουσιάσθη μεγαλειτέρα καὶ ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λιμένα, ὅτε εἶχομεν ἐμπρὸς μας ὅλην τὴν πόλιν, ἀντελήφθη ὅτι μία τρομερὰ καὶ γενικὴ συμφορὰ ἐπεσεν ἐπάνω εἰς τὴν Ζάκυνθον.

Προχωρῶν εἰς τοὺς δρόμους τοὺς εὗρον φορτωμένους μὲ ἔρειπια. Ὅλοι οἱ κάτοικοι ἦσαν εἰς τοὺς δρόμους. Τὰ κεραμίδια καὶ οἱ κλονισμένοι καὶ κρεμασμένοι τοῖχοι τῶν οἰκιῶν ἦσαν ἐτοιμοὶ νὰ πέσουν. Πολὺ ὀλίγαι οἰκίαι καὶ ἀπὸ ἐκεῖνας ἀκόμη πὺ εἶχον κτισθῆ στερεώτατα, διέφυγον τὴν ἐπιρρῆαν τοῦ σεισμοῦ καὶ ὅσαι ἀκόμη ἐξωτερικῶς ἐφαίνοντο ἄθικτοι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἶχον ὑποστῆ μεγάλας ζημίας.

Ἡ ἀπελπισία τῶν κατοίκων ἦτο μεγίστη. Διότι μόλις εἶχον εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ σημαντικὸς σεισμὸς ἠκούσθη προκαλέσας τρόμον καὶ ταραχὴν εἰς τὸν λαὸν ἀπερίγραπτον. Καὶ ἐνῶ ἐπροχώρουν ἀνά τοὺς δρόμους ἠκούοντο ἄλλαι ἀσθενέστεραι σεισμικαὶ δονήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξηκολούθησαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ἐδῶ δύναμαι νὰ προσθέσω, διὰ νὰ δείξω πόσον συνεχῆς ἦτο ὁ τρόμος καὶ ἡ θλίψις, ὅτι μέχρι τῆς 4 Νοεμβρίου ἐσημειώθησαν 95 σεισμικαὶ δονήσεις, ἐκ τῶν ὁποίων τιεὲς ἦσαν πολὺ σοβαραὶ.

Μετὰ λύπης μου ἀνακρινῶ εἰς τὴν Ἐξοχότητά σας ὅτι ἡ καταστροφὴ εἶναι περισσότερον γενικὴ εἰς τὴν ἐξοχὴν παρὰ εἰς τὴν πόλιν καὶ ὅτι ἡ ἀπελπισία καὶ ἀθλιότης εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἀπειρας μεγαλειτέρας. Τὰ οικονομικὰ μέσα τῶν κατοίκων τῶν ὁποίων αἱ οἰκίαι κατεστράφησαν δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἀνοικοδόμησίν των». Κιτόπιν ὁ Δούγλας ἀναφέρει τὰ χωρία τὰ ὁποῖα ἐπεσκέφθη. Ἐκ τούτων τὰ χωρία Λιθακία, Πεισιωνόδα, Μουζάκι, Ρωμῆρι, Λαγοπόδο, Μελινάδο, Πηγαδάκια, Καταστάρι ὑπέφερον ὀλίγον, τὰ χωρία Σωτήρο, Ἅγιος Δημήτριος, Κούκτσι, Δράκα καὶ Σκουλικάδο ὑπέφερον σοβαρότατα καὶ ἰδίως τὸ τελευταῖον ἐξ αὐτῶν. Ἡ κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο τοῦτο περιγράφεται ὡς ἐξῆς ἀπὸ τὸν Ἀρμοστήν:

«Εἰς τὸ Σκουλικάδο ἀντελήφθη μίαν σκηνὴν ἀπελπισίας καὶ ἔρειπιων, οἰκτρότητος καὶ πενίας πολὺ μεγαλειτέρας ἀπὸ ὅ,τι εἶδον εἰς τὰ ἄλλα χωρία καὶ δύναμαι νὰ προσθέσω ἀπὸ ὅ,τι εἶδα καθ' ὅλην τὴν ζωὴν μου. Τὸ χωρίον τοῦτο, μὲ πληθυσμὸν ὀκτακοσίων κατοίκων, δὲν εἶναι ἕποτε ἄλλο παρὰ σωρὸς ἔρειπιων. Οὔτε ἓνα σπῆτι δὲν ἔμεινεν ἄθικτον καὶ πολὺ ὀλίγα στέκουν ὄρθια. Εἰς ὅλα τὰ ἄλλα χωρία, ἀκόμη καὶ τὰ περισσότερον βλαβέντα, ἔμειναν καὶ μερικὰ σπῆτια στεγασμένα, ὥστε νὰ ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς τυχηροτέρους νὰ προσφέρουν φιλοξενίαν καὶ ἄσυλον εἰς τοὺς ἀτυχεσιτέρους

τῶν γειτόνων των, ἀλλ' εἰς τὸ Σκουλικάδο δὲν ἔμεινε οὔτε μία στέγη. Τὸ χωρίον εὐρίσκεται ἐπὶ μικροῦ λόφου, τοῦ ὁποίου οὐδὲν μέρος ἔμεινεν ἐλεύθερον ἀπὸ ἐρείπια. Τὰ ἐπιπλα, τὰ κρεβάτια, ὅλα ἔχουν ταφῆ κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκιῶν. Ἡ καταστροφὴ εἶναι τόσο μεγάλη ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχη κανὲν καταφύγιον. Ἐσημείωσα τὰς περιπτώσεις τῆς ἀκρας πενίας αἱ ὁποῖαι εἶναι πολυάριθμοι. Ὑπέδειξα εἰς τοὺς ἔχοντας κἀποιους πόρους ἰδιοκτησίας, καίτοι ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεὶς ἔχει μετρητὰ χρήματα, ὅτι ἠδύναντο νὰ ζητήσουν βοήθειαν, ὑπὸ μορφήν δανείου καὶ ἐβεβαίωσα τὸν Κάπρον τοῦ τῆσουν βοήθειαν, ὑπὸ μορφήν δανείου εἰς τὴν πόλιν ἀρκετὸν ἀριθμὸν ἵππων, θὰ χωριοῦ ὅ,τι ἂν ἤθελον στελεχί εἰς τὴν πόλιν ἀρκετὸν ἀριθμὸν ἵππων, θὰ τοὺς ἔδωκα ἐπτακοσίας ἕως ὀκτακοσίας σανίδας διὰ νὰ κατασκευάσουν στέγας διὰ τοὺς ἀπόρους. Ὑπέδειξα ὅπως αὐταὶ διανεμηθῶν δωρεάν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο. Καὶ μικρὸν ποσὸν χρημάτων, κατόπιν ὁδηγῶν μου, ἔδωπα νήθη εἰς τοὺς ἀπορωτέρους δι' ἀμέσους ἀνάγκας».

Κατόπιν ὁμιλῶν περὶ τῆς γενικῆς ζημίας, ὁ Δούγλας σημειώνει ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶναι μικρότερα καθ' ὅλην τὴν νῆσον ἀπὸ τριακοσίας χιλιάδας λίρας. Οὐδεμία μνε'α γίνεται περὶ ζημιῶν εἰς τὰ ὄρεινά χωρία, τοῦθ' ὅπερ ἐπιτρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἔμειναν ἄθικτα. Ὁ σεισμὸς αὐτὸς δὲν ἦτο δυστυχῶς ὁ τελευταῖος, εἶναι δὲ γνωστὸς ὡς ὁ «σεισμὸς τοῦ ἁγίου Λουκά», διότι ἐγένε τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἑορτάζεται ὁ ἅγιος οὗτος.

Γ.

ΤΟ ΛΥΚΕΙΟΝ ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1815

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ τῶν Ἀγγλων ὀργανώθη καλλίτερον ἢ ἐκπαιδεύσεις, ἐκπλαϊνευθεῖσα πλέον, ἐνῶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης τὰ γράμματα ἦσαν σχεδὸν ἀποκλειστικὸν προνόμιον διὰ τοὺς εὐγενεῖς. Οὕτω τὸ 1814 ἰδρύθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ Λύκειον. Περὶ τούτου ἐλαχίστας πληροφορίας ἔχομεν δυστυχῶς. Διὰ τοῦτο ἔχει ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον τὸ κατωτέρω ἄρθρον, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Ἐφημερίδα Ἰωνικὴν» τῆς Κερκύρας (ἀριθ. 36 τοῦ 1815). Εἶναι μία ἀνταπόκρισις ἐκ Ζακύνθου ἀπὸ 24 Μαρτίου καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ Βασιλικοῦ τούτου Λυκείου ἐγέναν κατὰ πρότην φοράν ταῖς παρελθούσαις ἡμέραις αἱ συνήθεις ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν εἰς τὸ δημόσιον σχολεῖον. Ἡ παρουσία τοῦ κυρίου Προέδρου ὅλων τῶν εἰς τὰς Ἰωνικὰς νήσους σχολειῶν, τοῦ κ. τοπικοῦ Διοικητάρχου, τοῦ Αἰδουμοτάτου Πρωτοπαπᾶ, πολλῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν καὶ ἐγκριτοτέρων συμπολιτῶν μας, κατέστησε τὴν τελετὴν ταύτην πολὺ περισσότερον ἀξιοπρεπεστέραν καὶ ἀξιόλογον. Ἡ συνεδρίασις αὕτη ἄρχισεν ἀπὸ μίαν ὁμιλίαν πολλὰ ἀρμόδιον εἰς τὴν περίστασιν, τὴν ὁποίαν ἐξεφώνησεν ὁ διδάσκαλος τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν μαθηματικῶν, ὁ εὐλαβεστάτος κύριος Θεοδόσιος.

«Μετὰ τοῦτο ἄρχισαν νὰ κάμνουν ἐξετάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐγέναν μὲ μίαν μεγαλοπρεπῆ ἐπίδειξιν καὶ μὲ ὅλας ἐκεῖνας τὰς τάξεις αἱ ὁποῖαι ἔπρεπε νὰ ἀποδείξωσι κατὰ πάντα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν διδασκάλων καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν μαθητῶν. Αἱ εὐφημῖαι τῶν θεατῶν ἐπάνω εἰς τὸν μαθητῶν τὴν ἱκανότητα ἐγένοντο ἀλλεπάλληλοι καὶ ἐπλημύριζον ἀπὸ χαρὰν καὶ ἀγαλλίας τὰς παιδαγωγούς καρδίας τῶν νεανίσκων, ἀποκαθιστώσα οὕτω τὸ θέαμα τοῦτο ἀξιολογώτατον.

«Ἡ ἐπίδοσις καὶ προκοπή, ὅσην ἀπέδειξαν εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν

οἱ φιλομαθεῖς νέοι τῆς Ζακύνθου ἦτον τοιαύτη ὁποῖαν τῶντι τὸ Κοινὸν ἤλπιζε, ἐπειδὴ καὶ τοιαῦται ἔπρεπε νὰ εἶναι αἱ ἐλπίδες τοῦ ἀπὸ τὰς πατρικῆς φροντίδας τῆς κυβερνήσεως, ἀπὸ τὰς ἀρετὰς τῶν ζηλωτῶν διδασκάλων καὶ ἀπὸ τὴν ζῆσιν τῶν μαθητευόντων νεανίσκων.

«Ἀφοῦ λοιπὸν αἱ ἐξετάσεις ἐτελείωσαν, αἱ ὁποῖαι ἐκράτησαν δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας, ἤγουν τὰς 17 καὶ 18 τοῦ τρέχοντος, ὁ προρρηθὲς Πρόεδρος κ. Πλάτων Πετρίδης, ἐξεφώνησεν ἑλληνιστὶ ἕνα λόγον εὐφραδέστατον, εἰς τὸν ὁποῖον, ἀφοῦ ἐξαριθμῆι τὰς εὐεργεσίας ὅσας ἀδιαλείπτως ἐπιδαμνιλεύεται ἡ Διοίκησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος εἰς τὰς νήσους ταύτας, ἀποδεικνύει ὅτι ἐκείνη τῶν κοινῶν σχολείων εἶναι ἡ μεγαλειτέρα καὶ ἡ πλέον γόνιμος χρησιωτέραν εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδων διὰ τὴν πατρίδα μας. . . .

«Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ κ. Πρόεδρος ἐδιώρισε δύο τάξεις βραβείων: τὴν μὲν πρώτην διὰ τὰς κλάσεις τῶν μαθηματικῶν, τὴν δὲ ἄλλην διὰ τὰς κλάσεις τῆς ἑλληνικῆς, τῆς λατινικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς διαλέκτου. Ὅθεν ἐχάρισεν ἕνδεκα ἐκ τῆς πρώτης τάξεως καὶ δέκα ἐκ τῆς δευτέρας πρὸς ὄσους μαθητὰς εὐδοκίμησαν περισσοτέρως εἰς τὰς ἐξετάσεις, συντροφεύοντάς τα καὶ μὲ μίαν ἐπὶ τούτῳ ἐπιστολὴν του, ἣτις ἐμαρτύρει πρὸς αὐτοὺς τὴν κοινὴν ἐπικύρωσιν. Τὰ βραβεῖα ἦσαν νομίματα ἀργυρᾶ, τὰ ὁποῖα ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους εἶχον ἐγκεχαραγμένα τὰ βασιλικά παράσημα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλικοῦ Αὐτοῦ Ὑψους τοῦ Πρίγκηπος Ἀντιδιοικητοῦ, ἐξηγημένον ἑλληνιστὶ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον: Γ. Π. Α. Π Ρ Ο Σ Τ Α Τ Η Σ καὶ κατωτέρω: Ἐ π ἰ Ἀ ρ χ ο ν τ ο ς Ι. Κ ά μ π ε λ, 1815. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἀναγινώσκονται παρομοίως ἑλληνιστὶ τὰ ἀκόλουθα. «Ἡ ἀ ν τ α μ ο ι β ῆ π ρ ὸ ς ἐ κ εῖ ν ο υ ς ὅ σ ο ι ἐ π ἔ δ ω κ α ν εἰ ς τ ῆ ν μ ά θ η σ ι ν» καὶ κατωτέρω «Ἐ ξ ἔ τ α σ ι ς π ρ ὶ τ ῆ ἔ ν τ ῆ Ζ α κ ύ ν θ ο υ».

«Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ κ. Πρόεδρος ἐπρόσφερον ἕνα πολυτελὲς συμπόσιον εἰς τὸν μέγαν προθάλαμον τοῦ σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον, ἐκτὸς τῶν δημοσίων διδασκάλων, ἐξήκοντα τῶν εὐδοκιμωτέρων μαθητῶν καὶ διαφόρων ἀρχόντων τοῦ τόπου, ἐπροσκαλέσθη καὶ ὁ αἰδεσιμωτάτος Πρωτοπαπᾶς κύριος Γαρζώνης, ὁ ὁποῖος μὲ ἄκραν σαμνότητα καὶ διδασκαλίαν καὶ μὲ ἄπειρον ζῆλον προσαρμόζει τὸ ἔργον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπαγγέλματος του καθ' ὅλα ἐκεῖνα ὅσα δύνανται νὰ συνεργήσωσι ὄχι μόνον εἰς τὴν μεγαλειτέραν λαμπρότητα τῆς θείας λατρείας ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ φωτίσωσιν ἀκόμη περισσότερον τὸ ἱερατεῖον μὲ τὴν ἀληθινὴν θεοσέβειαν.

«Μετὰ τὴν γενικὴν εὐχαρίστησιν ὄλων, τὴν ὁποῖαν τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἐπέφερε, τὸ ὁφείκον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων ἐστοχάσθη νὰ γενῆ τρόπον τινὰ ὁ ἐξηγητὴς τῶν κοινῶν ὄλων φρονημάτων τῶν ἐγκατοίκων τούτων καὶ ἐξήγησε δι' ἐπιστολῆς ἰδίας, πεμφθείσης πρὸς τὸν κ. Οὐ. Μέγερ, τὸν Δημόσιον ἐξ Ἀπορρήτων, νὰ παρησιασθῶσι μὲ τὸ μέσον του πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Βασιλικὸν καὶ Πολιτικὸν Ἀπόστολον (τὸν Ἀρμοστὴν) αἰ πρὸς αὐτὸν ὑποκλιθεῖς καὶ εὐγνώμονες ἀποδείξει του, διὰ τὰς προβλεπτικὰς φροντίδας ὅσας ἡ Α. Ε. ἔλαβε τόσον διὰ κάθε ἄλλο κοινὸν ὄφελος ὅσον καὶ δι' ἐκεῖνο τῶν Κοινῶν Σχολείων καὶ διὰ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσφ ἐπίδοσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐν τῇ Ζακύνθῳ.»

Ἐπὶ τοιούτους οἰωνοὺς ἤρχισεν ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ζακύνθῳ ἐπὶ Ἀγγλικῆς Προστασίας, ἡ ὁποῖα ἐξηκολούθησε βελτιουμένη καὶ συνεχῶς τελειοποιουμένη.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ἡ Ἐθνικὴ Λογοτεχνία

Ἡ Ἐταιρία τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν ἔστειλε στὸν Ἀρχηγὸ τῆς Κυβερνήσεως κ. Ἰωάννη Μεταξᾶ τὸ πάρα κάτω ἱστορικὸ γράμμα.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ Ἐταιρία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, τὸ σωματεῖο ποῦ κλείνει στοὺς κόλπους του ὅ,τι ἔχει νὰ ἐπιδείξει ὁ τόπος μας στὴν περιοχὴ τῆς Τέχνης τοῦ Λόγου, σπεύδει μὲ τὴν εὐκαιρίαν ποῦ ἐδημοσιεύθη ὁ νόμος γιὰ τὴν στέγη Γραμματῶν καὶ Τεχνῶν νὰ σᾶς ἐκφράσει ὅλη του τὴν εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ θερμὸ ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὴν στοργή, μὲ τὴν ὁποῖα πραγματικὰ περιβάλλετε, φωτισμένος δημοτικιστῆς καὶ σεῖς, τὰ Γράμματα τῆς πατρίδος μας καὶ τὴν Τέχνη. Διοικητικὸ Συμβούλιο καὶ μέλη παρακαλοῦμε νὰ δεχθῆτε τὴν βεβαίωση ὅτι ἡ Λογοτεχνία μας, νοιώθοντας νὰ ἀρχίζει γιὰ πρώτη φορὰ νὰ ἐκδηλώνεται θετικῆ γι' αὐτὴν μέριμνα ἀπὸ μέρος τοῦ ἐπισήμου κράτους, θὰ κάμει ὅ,τι μπορεῖ γιὰ νὰ φανεῖ ἀνταξία, φέροντας πλούσια τὴ συμβολὴ τῆς σὴ δημιουργία καὶ τὴν ἀνθήση ἑνὸς ἀληθινοῦ νέου μας πολιτισμοῦ.

Ὁ Πρόεδρος

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

ΒΑΣΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

Ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἀπάντησε στὴν Ἐταιρίαν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν μὲ τὴν ἐξῆς ἱστορικὴν ἐπιστολὴν :

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐλαβα τὸ γράμμα ποῦ σεῖς καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐταιρείας εἶχατε τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ στείλετε ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ συνόλου τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν. Αἱ εὐχαριστίαι καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ πνευματικοῦ κόσμου ἀποτελοῦν γιὰ μένα μεγάλη ἰκανοποίηση. Ὁ νόμος τῆς Στέγης Γραμματῶν καὶ Τεχνῶν δὲν εἶναι παρὰ μίαν ἀπαρχὴν, ἕνα πρῶτο βῆμα ποῦ φανερώνει ὅτι τὸ Κράτος σοβαρὰ καὶ μὲ μέσα θετικὰ ἀποφάσεις νὰ θεωρήσει τὴ Λογοτεχνία ὑπόθεσιν ἐθνικῆ. Τὰς σοβαρὰς ὁμῶς αὐτὰς διαθέσεις τοῦ Νέου Κράτους ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐνισχύσῃ ὅλοι ὅσοι θέλουν νὰ φέρουν τὸ βαρῦτιμο τίτλο τοῦ λογοτέχνου, μὲ ἐργασία φροντισμένη καὶ μὲ προσπάθεια νὰ δώσῃ ἔργα ἀπογοα καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς μορφῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ περιεχομένου. Μόνον ἔτσι θὰ δημιουργηθῆ μίαν λογοτεχνία ἐθνικῆ, ποῦ θὰ ἐκφράζει τοὺς παλμοὺς τοῦ ἔθνους ποῦ μοχθεῖ καὶ ἐργάζεται γιὰ νὰ δημιουργήσῃ ὠραιότερη τὴν αὐραὶν τῆς ἑλλάδα. Στὸ Λαὸ μας χαρίζετε τὰ μαγικά δῶρα τῆς Τέχνης, δώστε του λύτρωσιν καὶ χαρὰ, κάμετέ τον νὰ αἰσθανθῆ, καθὼς εἶπε ὁ Σολωμός, ὅτι «ἡ ζωὴ εἶναι μέγα καλὸ καὶ πρῶτον» καὶ βοηθήσατέ τον «νὰ κλείσει μέσα στὴν ψυχὴ του τὴν ἑλλάδα γιὰ νὰ νοιώσῃ κάθε εἶδους μεγαλεῖα», ὅπως λέγει ὁ ἴδιος ποιητής. Τότε θὰ δικαιώσετε τὴν προσπάθειαν ποῦ ἀρχίσθη νὰ ἐκδηλωθῇ τὸ Νέον Κράτος ὑπὲρ τῆς λογοτεχνίας καὶ τῶν λογοτεχνῶν καὶ τὴν ὁποῖαν θέλει νὰ συνεχίσῃ πρὸς τὸ καλὸ τοῦ Λαοῦ μας. Τὴν ὑπόθεσιν ποῦ δίδετε εἰς τὸ γράμμα σας, ὅτι ἡ Λογοτεχνία θὰ φανεῖ ἀνταξία κλπ. τὴν κρατῶ χαραγμένη εἰς τὴν μνήμη μου καὶ πιστεύω ὅτι

ταχύτατα θὰ εἶμαι σὲ θέση νὰ διαδηλώσω ὅτι οἱ Ἕλληνες λογοτέχνη εἶναι ἄξιοι τῆς πατρίδος.

Μὲ φιλικὰ αἰσθήματα
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

Διαλέξεις

— Ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ Ἀθηνῶν μετεδόθη τὴν 22 Μαΐου διάλεξη τοῦ κ. Σπύρου Μινώτου διὰ τὴν Ἑνωσιν τῆς Ἑπτανήσου.

— Ἀπὸ τὸν ἴδιον στάθμῳ μετεδόθη τὴν 23ην Μαΐου συναυλία μουσικῆς δωματίου ἀπὸ τὴν κυρία Λιάνα Σωμερτίου (πιάνο) καὶ τοῦ κ. Σοῦλτσου (βιολί) μὲ σονάτες τοῦ Μότσαρτ καὶ Φράνκ.

— Ἐπίσης τὴν 26 Μαΐου μετεδόθη διάλεξη τοῦ κ. Ἀριστοῦ Καμπάνη περὶ Σολωμοῦ, τὴν 30 περὶ Κάλβου καὶ τὴν 1ην Ἰουνίου περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Σολωμοῦ.

— Στὴν αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὀργανώθη ἀπὸ τὸν Σύλλογον τῶν Ζακυνθίων φιλολογικὴ ἔσπερος πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου. Ὁ κ. Κ. Καιροφύλας περιέγραψε τὴν φιλολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ζωὴν τῆς Ζακύνθου κατὰ τὸν περασμένον αἰῶνα. Ἀνέφερε τὰ φιλολογικὰ κέντρα τῆς, ξεχωριστὰ τῶν πλουσίων ἀπὸ τοὺς πληβεῖους, καὶ ἐτόνισεν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνη τὸ νησί εἶχε νὰ παρουσιάσῃ σ' ὅλους τοὺς πνευματικοὺς τομεῖς ἐκπροσώπους διακεκριμένους. Ἡ σημερινὴ πεζο-τῆς παρέσυρε καὶ ἐσάρωσε τὴν ὥραϊαν ἐκεῖνην ἐποχὴν, πού τὴν ζωντάνεψε στὸ ἔργο του ὁ κ. Ξενοπούλος.

Κατόπιν μίλησε ὁ κ. Δ. Μάργαρης γιὰ τὴν ἠθογραφίαν τῆς Ζακύνθου καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ξενοπούλου ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐχρησιμοποίησε τὸ λαογραφικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν δημουργίαν τῆς κατάλληλης ἀτμόσφαιρας στὸ ἠθογραφικὸ μυθιστόρημα καὶ διήγημα. Ὁ κ. Μάργαρης διάβασεν ἐπίσης περιεκτικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ξενοπούλου. Τὴν ἐξαισία ὁμιλία του θὰ δημοσιέψουμε στὸ τεῦχος Ξενοπούλου.

— Στὰ μαθήματά του στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ὁ καθηγ. κ. Β. Μπιάτζι μίλησε γιὰ τὸν Ἰταλικὸ ρομαντισμό. Αἱ θεωρίαι τοῦ Μαντζόνι, εἶπε, γιὰ τὴν νεώτερη χρήσι τῆς γλώσσας εἶναι οἱ ἴδιες ἐκεῖνες πού ὑπερήσπισε στὸν περίφημον διάλογόν του ὁ Σολωμός. Ἀνέφερε κατόπιν τὴν μετάφραση τοῦ Ἑλ. Μαρτινέγκου τῆς «5ης Μαΐου» καὶ ἀνέλυσε τὸ ποίημα τοῦ Τερτσέτη «Κόρινθα καὶ Πίνδαρος», πού τὸ νόημα του συμπύπτει μὲ τὸ «Οὐρανία» τοῦ Μαντζόνι. Καὶ οἱ δύο ἐκμεταλλεύονται τὸ ἴδιον θέμα, ἀντιτάσσοντας στὴν ἔμπνευσιν τῆς Οὐρανίας Ἀφροδίτης τὴν ἔμπνευσιν τῆς Ἐπιγείου Ἀφροδίτης, καταδικάζοντας τὴν ποίησιν, πού ἔχει ὡς ὑπόθεσιν μονάχα τὸ ὥραϊο χωρὶς τίς εὐγενεῖς καὶ πατριωτικὰ ἀρετές.

Ὁ κ. Μπιάτζι ἐξήγησε κατόπιν τὴν πατριωτικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Τερτσέτη.

— Ὁ «Παρνασσός» διαργάνωσε φιλολογικὸν μνημόσυνον τοῦ Ντ' Ἀννούτσιο. Μετὰ εἰσηγήσιν τοῦ κ. Ἰπ. Καραβία μίλησαν ἐκτενῶς ὁ κ. Κ. Καιροφύλας περὶ τῆς διαμονῆς τοῦ ποιητοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὁ καθηγ. κ. Μπιάτζι διὰ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πνεῦμα. Τέλος ὁ ποιητὴς κ. Α. Σκιαδαρέσης ἀπήγγειλε ποιήματα τοῦ Ντ' Ἀννούτσιο σὲ δική του μετάφραση.

— Στὸ Ἰταλικὸ Ἰνστιτούτον ἔδωσε διάλεξιν ὁ καθ. κ. Μπιλιάνι «Ἡ νεότης εἰς τὴν ποίησιν τοῦ Λεοπάρδι».

— Στὸ ἴδιον Ἰνστιτούτον ὁ καθ. κ. Τζούλιος Γιάκοπι ἔδωσε ἐνδιαφέρουσα διάλεξιν γιὰ τὴν ἀνακαλύψιν τῆς Ἀφροδισιάδος.

— Τὸ Βασιλικὸ Θέατρο καὶ ἡ Ἑταιρεία Εὐβοϊκῶν Σπουδῶν ὀργάνωσαν τὴν 11ην Ἀπριλίου φιλολογικὸν μνημόσυνον τοῦ Παύλου Νιρβάνα. Μίλησαν οἱ κ. κ. Κ. Μπαστιάς, Ν. Πετσάλης, Σπύρος Μελάς, Ἀχιλ. Κύρου καὶ Τέλλος Ἄγρας.

— Ἀπὸ τὸν Ραδιοφωνικὸν σταθμὸν τοῦ Μπάρι μετεδόθη διάλεξις τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη γιὰ τὴν ἑπτανησιακὴν Τέχνην.

— Ἐπίσης ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰταλικοῦ Ἰνστιτούτου καθηγητῆς κ. Φραντσέσκο Φεντλὲ ὠμίλησε περὶ τοῦ Ἐκτορος Ρομανιόλι καὶ τοῦ ἔργου του. «Τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς τέχνης—εἶπεν—ἀντελαμβάνεται ὡς ἔργον πλήρους ἀναβιώσεως ἑνὸς ποιητικοῦ κόσμου, μὲ τὸν μᾶλλον εὐσυνείδητον σεβασμὸν εἰς τὰς πηγὰς καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος. Τὸ ἄριστον φιλολογικὸν του ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν καὶ τὸ τάλαντόν του, ἦσαν αἱ μεταφράσεις τῶν Ἑλλήνων κλασσικῶν καὶ ἰδιαιτέρως τῶν μεγάλων τραγικῶν καὶ τῶν κωμωδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους».

Ἡ εὐθυμία τοῦ Ζακυνθίνου

— Στὸν «Παρνασσός» ὁ ἰατρὸς κ. Χριστόπουλος ἔδωσε ἐνδιαφέρουσα διάλεξιν μὲ θέμα «Ἡ εὐθυμία εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου», ἀπὸ τὴν ὁποῖαν δημοσιεύουμε τὰ σημεῖα πού ἀφοροῦν τοὺς Ζακυνθίους.

«Ἐνας τόπος τοῦ ὁποῖου οἱ κάτοικοι εἶναι τύπου μᾶλλον εὐθύμου, εἶναι ἡ Ζάκυνθος. Νομίζω ὅτι εἶνε οἱ εὐθυμότεροι Ἕλληνες. Καὶ ἡμεῖς οἱ Πύργιοι, στενωτέρου μὲ αὐτοὺς συνδεόμενοι, κολακευόμεθα νὰ πιστεύωμεν ὅτι δὲν σφάλλομεν εἰς τὴν ἀντίληψίν μας αὐτήν. Ἄλλως τε κατὰ τὴν γεωλογικὴν θεωρίαν περὶ σχηματισμοῦ τῶν νήσων, ἡ Ζάκυνθος εἶναι ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἡλείας.

«Ὁ Ζακύνθιος φύσει εὐφύης, ἀλλὰ καὶ σκόπτῃς, λιτότατος δὲ εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὀλιγαρκῆς, ἔλυσεν μὲ τὴν λιτότητά του αὐτὴν τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας ἡ πολυτέλεια δὲν τὸν σκοτίζει, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ εἶνε ὑγιής. Συνεπῶς ὁ ἀγὼν τῆς ζωῆς δὲν ἐπηρέασεν τὸν εὐθυμον χαρακτῆρα του. Τὸ εὐθυμον τοῦτο τῶν Ζακυνθίων ἄλλοι μὲν ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆν ὁποῖαν εἶχεν ἐπ' αὐτῶν ὁ μακροχρόνιος συγχρωτισμὸς μετὰ τῶν Βενετῶν, κατ' ἄλλους ὁμως, ἐπειδὴ καὶ ἄλλαι νῆσοι τοῦ Ἰονίου διετέλεσαν ὑπὸ τοὺς Βενετούς, οὐχ ἤττον ὁμως τοὺς κατοίκους αὐτῶν διακρίνει μᾶλλον τὸ μελαγχολικὸν ὕφος, τὸ εὐθυμον τοῦ Ζακυνθίου ὀφείλεται εἰς τὴν λιτότητα αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ εὐκραές καὶ ὥραϊον κλίμα τοῦ νησιοῦ του, μὲ τὸ ὁποῖον δὲν θὰ εἶνε ὑπερβολὴ ἂν εἶπῃ κανεὶς ὅτι ὁ Ζακύνθιος εἶνε ἐρωτευμένος καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸ ἀνταλλάσσει μὲ ὅλα τὰ πλούτη τοῦ κόσμου. Ὁ Τσακασιάνος εἰς τοὺς «Σπουργίτας» του γράφει.

Γιὰ καὶ μεροδοῦλι μου, τραγούδια τ' ἀγγελῶ μου
καὶ φρούτα ἀπ' τὸ χρυσόχωμα τοῦ ζηλευτοῦ νησιοῦ μου.
Ὅσο ἔχω ἐγὼ τῆς Ζακύνθου τὰ πῆλινα κανάτια,
δὲν ἔχω πλούτια κ' ἄρχοντιας καὶ δόξαις καὶ παλάτια!

«Καὶ γιὰ νὰ εἶμαι ἀκριβής, αὐτὸ ἐγένετο ἄλλοτε. Σήμερα ὁμως μὲ τὰς πολλαπλὰς βιωτικὰς ἀνάγκας τὰς ὁποίας ἐδημιούργησε καὶ ὁ Ζακύνθιος,

ἐὰν δὲν ἐπηρεάσθη τὸ εὐθυμον τοῦ χαρακτήρος του, ἔπαυσε πλέον νὰ εἶναι ὁ σπουργίτης, ὁ ἄνθρωπος ποῦ δὲν ἄφινε καὶ τόσον εὐκολὰ τὸ νησί του. Ἄλλοτε, ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸ Κατάκωλον ἢ εἰς τὴν Κυλλήνην, δηλαδὴ εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς Ζακύνθου ἀκτὴν τῆς Πελοποννήσου, ἐσιέναζε καὶ ἔλεγε, «Μὰ τὴν ξενητεία, ποῦ μὲ καίει». Σήμερον τὸν συναντᾶτε ἀπανταχοῦ τῆς γῆς. Καὶ εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός καὶ εἰς τὸν Βόρειον καὶ εἰς τὸν Νότιον Πόλον.

«Εἰς τὴν ὡμορφη νύμφη τοῦ Ἴονίου, εἰς τὸ μυροβόλον νησί, εἰς τὸ Φιόρο τοῦ Λεβάντε, τὸ ὁποῖον ἐγέννησε καὶ ἐγαλούχησε ἀκαμάτους σκαπανεῖς τῶν γραμμᾶτων καὶ μύστας τῶν καλῶν τεχνῶν ὄχι ὀλίγους, εἰς τὴν πατρίδα τοῦ μεγάλου ὕμνωδοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἐπικρατεῖ γενικῶς ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ σατυρικὸν πνεῦμα, εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις. Εἰς τὸν στρατόν, εἰς τοὺς λόχους τῶν συνταγμάτων εἰς τοὺς ὁποίους ὑπηρετοῦν Ζακύνθιοι, εὐρίσκει κανεῖς τὴν μεγαλυτέραν εὐθυμία.

«Ὁ Νικόλαος Κουτούζης, καίτοι ἱερεὺς, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῆ εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ σατυρικοῦ πνεύματος τοῦ νηιοῦ του καὶ ἔγεινε σατυρικός. Οἱ συμπατριῶται του ἔτρεμαν τὴν χειρόγραφον σάτυραν τοῦ παπᾶ-Νικόλα. Ἐκαυτηρίαζε μὲ τὸν αὐστηρότερον τρόπον οἰονόηπετε σκάνδαλον, οἰασθήποτε φύσεως. Ὅταν ὅμως εἰσήρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἄφινε τὸν σατυρικὸν ποιητὴν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἔμενεν ὁ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου. Ρίγη ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ διεχύνοντο εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους εἰς τὰς ἱεραρχίας του. Ὅμως ἡ σάτυρα τοῦ ἐσκόρπιζε παντοῦ τὴν εὐθυμίαν.

«Ὁ Γουζέλης, εἰς τὸν ὁποῖον, λόγῳ τῶν πολλῶν ὑπηρεσιῶν του πρὸς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, τὸ κράτος εἶχε προσφέρει μεγάλας ἐκτάσεις γαιῶν παρὰ τὸν Ἅγ. Ἰωάννην τοῦ Πύργου, ὅπου ἀπέθανε καὶ ἐτάφη, εἶχε γράψει πολλὰ σατυρικά ἔργα, τὸ ὠραιότερον τῶν ὁποίων εἶνε ἡ σατυρικὴ ἠθογραφία «Χάσι».

«Καὶ αὐτὸς ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς ὁ Σολωμὸς μαζὺ μὲ τὸν ἐθνικὸν ὕμνον καὶ τοὺς ἐλευθέρους πολιορκημένους ἔγραψε καὶ σατυρικά ἔργα ὄχι ὀλίγα. Καὶ τόσο ἄλλοι . . . »

Μπάμπης Ἄννινος

Συμπληροῦνται σήμερον τέσσερα χρόνια, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ ἔκλεισε τὰ ἀγαθὰ μάτια του, τοῦ καλοῦ ἀνθρώπου, τοῦ χρηστοῦ πολίτου, τοῦ εὐλαβοῦς καὶ τοῦ πατριώτου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀκούραστου ἐργάτου τῶν γραμμᾶτων, ὁ Μπάμπης Ἄννινος. Τὰ μάτια ἐκεῖνα ποῦ εἶχε κουράσει ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐργασία, ἦσαν ἐπίσης τὰ μάτια ἐνὸς φιλόστοργου, ἐνὸς ἱστοριοδίφου, ἐνὸς ἐγκυκλοπαιδικωτάτου καὶ πραγματικῆς μαθήσεως ἀνθρώπου, ἐνὸς θεατρικοῦ καὶ ἱστορικοῦ συγγραφέως, τοῦ εὐθυμογράφου καὶ τοῦ πνευματώδους «κυρίου», τὴν γλῶσσαν τοῦ ὁποίου, ἐκτὸς κάποιου βλασφημοῦ «κεφαλωνίτικου» ξεσπάσματος καμμιά φορὰ, οὐδέποτε ἐρρῦπαν ἢ αἰσχρολόγος ἀστείτης καὶ ἡ ἀσεμνολογία. Πρὸ τεσσάρων χρόνων ἔκλεισαν τὰ μάτια τοῦ «συλλίστα» τῆς καθαιρευσῆς, τὸν πλοῦτον τῶν ἐπιθέτων καὶ τῶν ἀποχρώσεων τῆς ὁποίας, ἀλλὰ καὶ τὴν χάριτα τῆς χρησιμοποίησῆς τῆς πολὺ ὀλίγοι θὰ ἠδύναντο νὰ τοῦ διαφιλονικησοῦν εἰς τὴν σύγχρονον ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν, καὶ τοῦ δημοσιογράφου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μεταξὺ τῶν ἀναγεννητῶν τῆς καλῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας καὶ ὁ ὁποῖος συνειργάσθη εἰς ὅλον τὸν ἑλληνικόν

τύπον τοῦ ἐλευθέρου, ὑποδοῦλου καὶ ἀποδήμου ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ μέθυ του ἐφθασεν ὅπου ἑλληνικὰ ὄμματα καὶ ἑλληνικὴ ἀκοὴ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐξηκονταπενταετοῦς δημιουργικῆς του ἐργασίας. Ὅσακις δὲν συνέγραφε, μετέφραζε καὶ αἱ ἑλληνικαὶ βιβλιοθήκαι καὶ ἐκδόσεις ἤμποροῦν νὰ σεμνύνονται διὰ τὰς γλαφυράς καὶ εὐσυνειδήτους μεταφράσεις του ἔργων ἱστορικῶν, ἐπιστημονικῶν, λογοτεχνικῶν, θεατρικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς ἐπαγωγῶν καὶ θερπῶν, ὅπου ἡ ἑλληνικὴ του ἀπόδοσις συνέβαλεν εἰς τὸν ἐξωραϊσμὸν, συχνά, τοῦ πρωτοτύπου.

Ὁ ἀγὼν διὰ τὴν ζωὴν συχνά τὸν ἔκαμε νὰ ὀλιγοψυχήσῃ, καὶ τὰ ἀτυχήματα νὰ ζητήσῃ ἔρεισμα εἰς φίλους, οἱ ὁποῖοι εὐτυχῶς δὲν ἔλειψαν, ὄχι μεταξὺ ἐκείνων, ποῦ ἔξ ἀλληλεγγύης θὰ ἔπρεπε, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων ποῦ τὸν ἠγάπησαν σὰν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἐξετίμησαν σὰν συγγραφέα. Ἡ ὀδύνη ὑπῆρξε ἐξ ἀντιδράσεως, τὸ κίνητρον τοῦ εὐθύμου πνεύματός του, δικαιολογοῦνται δὲ οἱ στίχοι ποῦ φίλος τοῦ ἔγραψε εἰς τὸ «Λεύκωμα τῆς Τριακονταετηρίδος του» (1899) :

Πολλοὶ σὲ μακαρίζουνε τριάντα χρόνια τώρα
ὅτι ποτὲ τὸ γέλιο σου δὲν ἔπαψε μίαν ὥρα.
Πολλοὶ σὲ μακαρίζουνε, μὰ λίγοι ξέρουν μόνο
πόσες φορὲς τὸ γέλιο σου, γεννήθηκ' ἀπ' τὸν πόνο...

Ὁ φυσικὸς πόνος καὶ ἡ σκληρὴ ἀσθένεια, ἡ ὁποία ἐπὶ διετίαν τὸν ἐβασάνισε, δὲν ἴσχυσαν νὰ ἐκμηδενίσουν τὴν ἐργατικότητά του. Μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν, πρὶν ἢ ἀκινήθη εἰς τὸ κρεβάτι τοῦ θανάτου, ἔγραψε καὶ τὰ συρτάρια του ἔμειναν γεμάτα ἀπὸ ἀνέκδοτον ἢ ταξινομηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ, παρὰ τὴν νόσον, καὶ ἀντιγραφεῖσαν παλαιὰν ἐργασίαν.

Ἦταν ἓνας μαχητὴς, ἓνας ἐργάτης τῆς πέννας, καὶ ἀπέθανε μὲ αὐτὸ τὸ ὄργανον τῆς δημιουργίας καὶ τοῦ μόχθου του στὸ χέρι, ὁ πατέρας καὶ ὁ οἰκογενειάρχης, πῶ ἐδούλεψε γιὰ τὴν οἰκογενεῖά του, ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἐδούλεψε γιὰ τὸν πόνο του, μέσα στὸ πλαίσιον τῶν δυνατοτήτων του, ὁ λογοτέχνης καὶ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ποῦ ἐδούλεψε γιὰ τὰ γράμματα ἔτσι καὶ τόσο πολὺ. Ὁ Μπάμπης Ἄννινος ὑπῆρξεν ἄξιος τῶν Γραμμᾶτων καὶ ἡ θέσις του εἶνε πάντα, εἰς πείσμα κάθε μικρότητος, ποῦ ἀρκετὰ τοῦ ἐπικρανε τὰ τελευταῖα του ἔτη, μέσα εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, χωρὶς κανεῖς νὰ μορῆ, ὅσο κι' ἂν θέλῃ, νὰ τοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ. . .

Μαζὺ μὲ τὸν Γεώργιον Σουρῆν, τὸν Ἄγγελον Βλάχον, τὸν Ἀριστομένην Προβελέγγιον, τὸν Κωστὴν Παλαμᾶν, ὑπῆρξεν ἓνας ἀπὸ τοὺς πέντε, ὑπὸ τοῦ κράτους πρῶτους ὀνομασθέντας Ἀριστεῖς τῶν Γραμμᾶτων καὶ τῶν Τεχνῶν, οἱ ὁποῖοι κατόπιν θὰ ἐξέλεγον καὶ ἄλλους Ἀριστεῖς, διὰ νὰ ἀποτελέσουν μίαν Ἑλληνικὴν Ἀκαδημίαν. Ἡ Ἀκαδημία αὕτη—ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν—ιδρύθη τὸ 1926, καὶ ἐκ τῶν ἐπιζώντων τότε τριῶν «Πρῶτων Ἀκαδημαϊκῶν», τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ, τοῦ Ἀριστομένου Προβελέγγιου, τοῦ Μπάμπη Ἄννινου, ὠνόμασε μεταξὺ τῶν πρῶτων μελῶν τῆς τοὺς δύο πρῶτους, οἱ ὁποῖοι οὐδ' αὐτοὶ κἄν, ἐνεθυμήθησαν τὸν συνάδελφόν των, καὶ ἠγγόνησε τὸν Μπάμπην Ἄννινον, καίτοι μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς συγκατεστήμενης ἑλληνικῆς ἀκαδημίας, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὄλον τὸν χρόνον, καὶ διὰ ἰσχυρὰν ἐργασίαν, ἠξίωθον τῆς Ἀκαδημίας, καίτοι συγκατεστήθησαν ἀπὸ τῶν ὁποίων τὸ πνεῦμα εἶχεν ἀποστῆ πρὸ πολλοῦ, ἐνῶ τὸ πνεῦμα τοῦ Μπάμπη Ἄννινου ὑπῆρξεν ἀκαίτων καὶ δροσερῶν, μέχρι τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου, μέχρι τῆς νεκρικῆς του κλίνης, ὅπου ἐξηκολούθησε

νά χαριτολογῆ . . . Ἄν ἡ Ἀκαδημία ἠγνόησε τὸν Μπάμπη Ἄννινον, τὴν ὥραν τῆς συστάσεώς της, καὶ δὲν ἐσκέφθη νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ ἀδίκημα καὶ σφάλμα της, οὔτε ὅταν ἐξέλεγε σειρὰν ἀκαδημαϊκῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν γραμμάτων, τὸ ἑλληνικὸν κοινόν, τὸ πολὺ ἑλληνικὸν κοινόν, τὸ ὁποῖον εἶχε γνωρίσει καὶ ἀγαπήσει τὸ ἔργον τοῦ Μπάμπη Ἄννινου, τὸν εἶχε κατατάξει αὐθορμήτως μεταξὺ τῶν μελῶν ἐκείνης. Ὅταν προσφέρετο καὶ προφέρεται ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦ Μπάμπη Ἄννινου, ἔρχεται ἐξ ὀρμεφύτου ἢ ἐρώτησις «Τίνος ; Τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ ; » . . . Διότι οἱ ἀκαδημαϊκοὶ κάμνουν τὰς Ἀκαδημίας καὶ ὄχι αἱ Ἀκαδημαῖαι τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐστερηθῆ ἑνὸς Μπάμπη Ἄννινου, ὁ Μπάμπης Ἄννινος δὲν ἐστερηθῆ τῆς Ἀκαδημίας. Ἐπικράνθη μόνον διὰ τὸ ἀδίκημα, ἕως θανάτου.

Ἄλλ' ἐὰν ὁ Μπάμπης Ἄννινος ἐπιζῆ μέσα εἰς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ μέσα εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν, ἐλησμονήθη ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι πρωτίστως ὄφειλαν νὰ τὸν ἐνθυμοῦνται. Κεφαλὴν μεγάλου αὐτός, συμμερισθεὶς μὲ τὴν πατρίδα του, τὴν ὁποίαν τοσάκις ἐμελέτησε καὶ ἀνέφερεν εἰς τὰ ἔργα του, τὴν ἰδικὴν του φήμην καὶ δόξαν, ἠγνοήθη ἀπὸ τὰς ἐπισήμους ὀργανώσεις τῶν Κεφαλλήνων. Θεατρικὸς συγγραφεὺς, ἰδρυτὴς τῆς Ἐταιρείας τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν Συγγραφέων, ἐπίτιμος τῆς πρόεδρος, ἕως τέλους, ἐλησμονήθη ἀπὸ τὴν Ἐταιρείαν τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν Συγγραφέων. Ἐλλην λογοτέχνης, ἠγνοήθη ἀπὸ τὴν Ἐταιρείαν τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν. Μέλος φιλολογικοῦ συλλόγου ἐκ τῶν παλαιότερων, ἐλησμονήθη ἀπὸ τὸν φιλολογικὸν σύλλογον. Δημοσιογράφος ἤθους καὶ ταλέντου εἰς τὸν ὁποῖον ἀρκετὰ ὀφείλει τὸ δημοσιογραφικὸν ὄνομα, ἐλησμονήθη ἀπὸ τὸν ἐκπροσωπευτικὸν τοῦ ἐπαγγέλματος σωματεῖον. Ἐνῶ οἱ πανηγυρισμοὶ καὶ τὰ μνημόσυνα εἶνε εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ὄλων τῶν ἀνωτέρω διὰ δικαίαν ἀπόψιν φόρου εἰς ἀποβιάσαντας λογοτέχνας, δημοσιογράφους καὶ καλλιτέχνας ἐν γένει, οὐδεὶς ἀπὸ ὅσους ἔπρεπε, ἐνθυμεῖται τὸν Μπάμπη Ἄννινον, ὁ ὁποῖος κοιμᾶται τὸν ἀθάνατον ὕπνον του εἰς τὸ χῶμα τοῦ τάφου, ποὺ εὐγενεῖα τοῦ προσέφερεν ἢ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὑπὸ τὸν ἔξυλινον πενιχρὸν σταυρὸν, ποὺ τοῦ παρέσχε ἢ ἐντιμὸς πτωχεῖα του.

Δὲν μιλεῖ ἐδῶ ὁ ὑπογραφομένος, γιὰτὶ φέρει τὸ ἴδιο ὄνομα, δὲν μιλεῖ γιὰτὶ εἶνε πατέρας του. Μιλεῖ, γιὰτὶ θὰ ἔπρεπε κάποιος νὰ βρεθῆ νὰ μιλήσῃ γιὰ τὴν ἐπανορθωσὶν μιᾶς ἀδικίας καὶ γιὰ μιὰν ἀδικαιολόγητη λημοσύνη . . .

Γ. ANNINOS

Ἡ ἐπέτειος τῆς Ἐνώσεως τῆς Ἐπτανήσου

— Ἡ ἐπέτειος τῆς Ἐνώσεως ἐωρτάσθη λαμπρῶς εἰς ὅλην τὴν Ἐπτανήσον καὶ ἰδιαιτέρα στὴν Κέρκυρα. Τὸ ἀπόγευμα, παρουσίᾳ τῶν ἀρχῶν, τῶν ὀργανώσεων καὶ τῶν σχολείων κατετέθη στέφανος στὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου. Ἐπιμνημόσυνος δέση ἐψάλθη κατόπιν στὸν ναὸν τῆς Πλατυτέρας, ὅπου ὁ τάφος τοῦ Καποδίστρια, καὶ στὴν Γαρίτσα στὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Τριάδος, ὅπου ὁ τάφος τοῦ Μητροπολίτου Ἀθανασίου. Δύο καὶ πλέον χιλιάδες μέλη τῆς Ἐθνικῆς Νεολαίας Κερκύρας καὶ ἀντιπροσωπειῶν τῆς Ἡπείρου, ὅπως καὶ ἡ παρουσία τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ε.Ο.Ν. κ. Ἀλ. Κανελλοπούλου, προσέδιδαν ἐξαιρετικὴν ὄψιν στὴν πανηγυρίζουσα πόλη, ποὺ τὸ βράδυ φωταγωγήθη λαμπρότατα.

— Ἐπιβλητικὰ γιορτάστηκε καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ Ἐπέτειος. Κατὰ τὴν δοξολογία στὴν Μητρόπολι ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως τῶν ἐν Ἀθήναις Κεφαλλήνων ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικόν.

«Τὰ ἄτομα, οἱ λαοὶ, τὰ ἔθνη, εἶπε, ἠμποροῦν νὰ πραγματοποιήσουν οἰασδῆποτε κατακτήσεις εἰς τὸν εἰρηνικὸν στίβον τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιδόσεως. Καὶ ἡ Ἱστορία, ἢ ὁποῖα ἀδιαλείπτως παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τῶν πολιτισμῶν, θὰ εὕρῃ τρόπον νὰ ἐξάρῃ τὰς ἀναιμάκτους αὐτὰς κατακτήσεις. Ὁ οἶστρος ὁμῶς τῶν ψυχῶν, αἱ ἀπερίγραπτοι συγκινήσεις τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν, τὸ ἄσβεστον πῦρ τῶν ἀναλλοιώτων ἀναμνήσεων, ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς ἀγωνιστὰς διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἐλευθερίας.»

Ὁ κ. Καβαζαράκης ἀνεφέρθη κατόπιν εἰς τὴν ἀλησμόνητον στρατιάν τῶν ἀγωνιστῶν καὶ μαρτύρων τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἐπτανήσου μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ κατέληξε τονίσας ὅτι τέκνον ἐκλεκτὸν τῆς Κεφαλληνίας ὁ σημερινὸς Κυβερνήτης τοῦ Ἐθνους συνεχίζει διὰ τῶν ἀτήτων ἀγῶνων του τὴν ὠραίαν παράδοσιν τῶν ἐκλιπόντων ἐκείνων πατριωτῶν.

Οἱ ἐπίσημοι καὶ οἱ λοιποὶ παριστάμενοι μὲ τὶς σημαῖες τῶν καὶ τὰ λάβαρα καὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν μουσικὴν καὶ τμήμα τοῦ Προτύπου Τάγματος ἔσειεψαν στὰ Προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου τοὺς Ἀνδριάντας τοῦ Καποδιστρια καὶ Γλάδστωνος.

Τὸ Βασιλικὸν Θέατρο

— Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Γεωργακόπουλος σὲ μακρὸ ἔγγραφο ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειά του στὴ Διοίκησιν τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου:

«Τὰς ἡμέρας αὐτὰς τερατίζεται, γράφει, ἡ ἐφειτηνὴ χειμερινὴ περίοδος τοῦ βασιλικοῦ θεάτρου, ἢ ἐβδόμη κατὰ σειρὰν. Τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον παρενέβη πρὸ ἔτους καὶ ἐτροποποίησε διὰ νόμου καὶ τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως τοῦ ἰδρύματος καὶ εἰς ἄλλα πρόσωπα ἐνεπιστεύθη τὰ κατ' αὐτό, παρηκολούθησε μὲ ἀγρυπνον ἐνδιαφέρον ὅλα τὰ ὑπὸ τῆς νέας γενικῆς διευσθύνσεως καὶ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ληφθέντα μέτρα, ὅλας τὰς παραστάσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἔλειψεν οὔτε ὁ πρωθυπουργός, οὔτε ὁ ὑποφαινώμενος ὡς ἀρμόδιος ὑπουργός, οὔτε τὰ ἄλλα μέλη τῆς κυβερνήσεως καὶ μὲ ἰδιάζουσαν ὅλως ἱκανοποίησιν εἰρήσκομαι σήμερον εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ διαπιστώσω ὅτι ἡ χειρονομία ἐκείνη τοῦ νέου κράτους ὑπῆρξε σωτηρία διὰ τὸ ἴδρυμα. Ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως ἡ ἐφειτηνὴ ἐργασία τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν. Διότι καὶ τὸ ποῖον τοῦ δραματολογίου ὑπῆρξεν ἐξαιρετικὸν καὶ ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας καὶ ἐμφανίσεως τῶν ἔργων ὑποδειγματικὸς καὶ ἡ ἐπιδοκιμασία τῆς κοινῆς γνώμης ἄνευ προηγουμένου εἰς τὰ χρονικά τοῦ βασιλικοῦ θεάτρου καὶ τῆς κριτικῆς ἢ ἄνευ σοβαρῶν ἐξαιρέσεων ὁμόθυμος σχεδὸν γνώμη, ἐπαινετικῆ.»

Ζακυνθινὴ Λαογραφία

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 Ἀπὸ τὸν φιλόκ. Διον. Διαμαντόπουλο λάβαμε ἐνδιαφέρουσα τὴν λαογραφίαν τῆς Ζακύνθου ἐπιστολή, ποὺ δημοσιεύουμε μαζὺ μὲ τὴν ἀπάντησιν τῆς κυρίας Ἀγγ. Χατζημιχάλη, στὴν ὁποία τὴ διαβιάσαμε.

ΚΥΡΙΑ ΔΙΕΥΘΥΝΤΑ,

Κάθε φορὰ ποὺ γίνεται ἐορτὴ στὸ Στάδιον, κάθε φορὰ ποὺ παρέχεται

ἡ εὐκαιρία νὰ ἐμφανισθῆ στὴν Πρωτεύουσα ἢ ἑλληνικὴ ἐπαρχία μὲ τὰς τοπικὰς τῆς ἐνδυμασίας, τὰ χρώματά της, τοὺς χορούς, τὰ τραγούδια της καὶ τὰ ἔθιμά της,—καὶ ὅλα αὐτὰ ἐμφανίζουσιν ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας, πού εὐρίσκονται εἰς ἄμεσον σχέσιν μὲ τὴν σημερινὴν ἐκδήλωσιν τοῦ πολιτισμοῦ της, ἀδιάφορον σὲ ποίαν βαθμίδα εὐρίσκεται—μὲ λύπη μου παρατηρῶ πὼς ἡ Ζάκυνθος ἀπουσιάζει μέσα σ' αὐτὴ τὴν κίνησιν.

Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῆ πὼς ἡ Ζάκυνθος δὲν ἔχει τοπικὰ τραγούδια καὶ ξεχωριστοὺς χορούς. Ἐγὼ θυμοῦμαι καλά, μικρὸς σὰν ἦμουν, τοὺς χωρικούς της, ἰδίως τῶν βουνῶν, νὰ χορεύουν στὰ ξακουστὰ πανηγύρια της μὲ νταούλια καὶ μὲ πίπιφες κἀτι ἰδιόρρυθμοι χοροὺς, πού θὰ εἶχαν κάθε δικαίωμα νὰ χορογραφεθοῦν καὶ νὰ ἐμφανίζονται μαζὺ μὲ τοὺς ἄλλους χοροὺς τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος.

Ὁμολογῶ ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ τῶν Ζακυνθινῶν χορῶν δὲν τὸ ἐμελέτησα, καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶμαι παρασκευασμένος νὰ τὸ συζητήσω. Πάντως νομίζω πὼς ἀπὸ μιὰ σοβαρὰ μελέτη τοῦ θέματος αὐτοῦ μπορεῖ νὰ προκύψῃ ζήτημα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, γιατί τὰ χωριά τῶν βουνῶν τῆς Ζακύνθου, λόγῳ ἑλλείψεως συγκοινωνίας, ἔμειναν μακριὰ ἀπὸ κάθε ἐπίδρασιν ξενικὴν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πόλιν ἢ ὅποια ἔχει ἐμφανῆ τὰ ἴχνη τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ. Γι' αὐτὸ τὰ χωριά διατηροῦν ἴχνη κάποιου πιδ ἀρχαίου πολιτισμοῦ.

Βέβαια ἡ σημερινὴ Ζάκυνθος θὰ εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐμφανισθῆ στὴ γενικὴ ἐπίδειξιν τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν ὄχι μὲ τοὺς χορούς καὶ τὰ τραγούδια τῶν χωρικῶν της, ἀλλὰ μὲ κἀτι τὸ ἀνώτερον, ἐπειδὴ βρέθηκε σὲ πιδ εὐνοϊκὰς συνθήκας ἀπὸ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι καθόλου δὲν ἔχει νὰ μειωθῆ ὁ πολιτισμὸς τῆς Ζακύνθου ἐὰν ἐμφανισθῆ μὲ τοὺς χορούς τῶν χωρικῶν της, ὅπως ἀκριβῶς δὲν ἀποτελεῖ δεῖγμα ἀνωτέρου πολιτισμοῦ τὸ νὰ ἐμφανίζεται κανεὶς μὲ τοὺς χορούς τῶν ἐρυθροδέρμων μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ μᾶς ἐπεβλήθησαν ἀπὸ τὴν Δύσιν.

Δι' ὅλα αὐτὰ μοῦ γεννᾶται διαρκῶς τὸ ἐρώτημα. Γιατί ἀπουσιάζει ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ τὰς ἐθνικὰς ἐπιδείξεις;

Μὲ ἐκτίμησιν

ΔΙΟΝ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ ἀπάντησις τῆς Κας Χατζημιχάλης ἔχει ὡς ἑξῆς :

ΦΙΛΕ ΚΥΡΙΕ ΜΙΝΩΤΟ,

Ὁ κ. Διον. Διαμαντόπουλος ἔχει ἀπολύτως δίκην γιὰ τὴν ἀπουσία τῆς Ζακύνθου ἀπὸ κάθε ἐθνικῆς γιορτῆς πού γίνεται στὴν Ἀθήνα.

Ἀπ' ὅσα ξέρω, ἡ Ζάκυνθος κάθε ἄλλο παρὰ ἴσπερ εἶπε σὲ ἰδιόρρυθμὴ τοπικὴ μορφῇ. Ἴσως μάλιστα νὰ παρουσιάξῃ ἀξιολογώτερον ὄντικὸν ἀπὸ ὅ, τι ἄλλα νησιά. Ἡ συστηματικὴ ἔρευνα στὰ χωριά της θὰ φανέρωνε θησαυροὺς πολυτιμότετους τόσο γιὰ τὴν τοπικὴ μελέτη τοῦ νησιοῦ ὅσο καὶ γιὰ τὴν καθόλου μελέτη τῆς λαϊκῆς μας τέχνης καὶ ζωῆς. Εἶναι λυπηρὸν πολὺ πού δὲν ἐμφανίζεται ἡ Ζάκυνθος μὲ τὸν ἰδιότυπον χαρακτήρα της στὶς φερεσιές, στὰ μουσικὰ ὄργανα, στοὺς χορούς, στὰ τραγούδια της. Ἀλλὰ εἶναι ἀκόμη πιδ λυπηρὸν, πού δὲν μελετᾶται καὶ χάνονται κάθε μέρα τόσα ἀνεκτίμητα στοιχεῖα της. Τὸ θεωρῶ εὐκόλο—σχετικῶς—νὰ ὀργανώσῃ κανεὶς, μιὰ ομάδα κοριτσιῶν ἢ καὶ ἀγοριῶν, πού νὰ μάθουν χορούς καὶ τραγούδια καὶ νὰ παρουσιάζωνται μὲ τοπικὴ ἐνδυμασία, ὅταν δίδεται μιὰ τοπικὴ γιορτὴ στὴ Ζά-

κυνθο ἢ μιὰ πανελλήνια στὴν Ἀθήνα. Ἀπὸ τὰ στοιχεῖα πού παρέχουν οἱ φερεσιές τῶν βουνῶν μπορεῖ νὰ καταρτισθῆ ἀξιολογὰ μιὰ τέτοια ἐνδυμασία. Θὰ μπορούσε ἐπίσης νὰ διδαχθοῦν ὠρισμένοι χοροὶ καὶ τραγούδια. Θὰ ἀποδεικνύοταν πὼς θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθῆ σὲ μιὰ γενικὴ ἐπίδειξιν καὶ ἡ Ζάκυνθος, πού κρατεῖ παλιὰ ἑλληνικὴ παράδοσι καὶ ἑλληνοπρεπῆ στοιχεῖα. Θὰ φανερονόταν ἀκόμα ἀναμφισβήτητα ἢ παλιὰ ἑλληνικὴ καταγωγή τῶν χωρικῶν της, πού κρατήθηκε ἀνέπαφη, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀνάμεσα ἀπὸ τόσες ἱστορικὲς περιπέτειες.

Ἀληθινὰ δὲν θὰ μπορούσα ν' ἀπαντήσω στὸ ἐρώτημα τοῦ Κου Διαμαντοπούλου «Γιατί ἀπουσιάζει ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ τὰς ἐθνικὰς ἐπιδείξεις».

Ἴσως γιατί ὅλοι οἱ Ζακυνθινοὶ δὲν ἐνδιαφερόθηκαμε ὅσο ἔπρεπε . . . καὶ ἐγὼ λιγώτερο.

Ὁμολογῶ πὼς εἶναι καιρὸς πᾶ νὰ σκεφθοῦμε καὶ γιὰ τὴ Ζάκυνθο.

Μὲ ξεχωριστὴ ἐκτίμησιν

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Διὰ φ ο ρ α

—Ὁ τόσας καλὰς ἀναμνήσεις ἀφήσας στὴν Ἀθήνα Διευθυντῆς τοῦ Ἰταλικοῦ Ἰνστιτούτου καθ. κ. Μπενιαμίνου Ντέ Ρίτσι διορίσθη στὸ Ἰνστιτούτο Νέας Ὑόρκης. Τὴν θέσιν του κατέλαβεν ὁ διαπρεπὴς καθ. κ. Φεντέλε.

—Στὸν κυκλοφορήσαντα πρῶτο τόμο τῆς «Ἱστορίας τοῦ Νεοελληνικοῦ θεάτρου» τοῦ κ. Ν. Λάσκαρη, περιέχεται στὸ ἕκτο κεφάλαιο ἡ ἱστορία τοῦ Ζακυνθινοῦ θεάτρου (1500—1834), ἥτοι τὰ θεάματα ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος μέχρι τοῦ 1750, τὸ πρῶτο θέατρο τῆς Ζακύνθου, οἱ τρεῖς πρῶτοι κωμωδιογράφοι Καντούνης, Σαβόγιας Σουρμελῆς, Γουξέλης, ὁ φιλοδραματικὸς σύλλογος, τὸ θέατρο «Ἀδάμ». ὁ «Βασιλικὸς» καὶ ἡ «Κακάβα».

Τὰ κατόπιν τοῦ 1934 θὰ περιέχωνται στὸν Β' τόμο συγχρονισμένα μὲ τὴ λοιπὴ θεατρικὴ κίνησιν στὴν Ἑλλάδα.

—Σεμνὸ ἦταν τὸ μνημόσυνο στὸν Παρνασσὸ γιὰ τὸν Ἰωάννη Συκουτρῆ. Ὁ καθηγ. κ. Κουγιᾶς μίλησε περὶ τοῦ Συκουτρῆ ὡς ἐπιστήμονος καὶ ἐξήγησε τὴν πολυμερῆ καὶ καταπληκτικὴν παραγωγικότητά του. Κατόπιν μίλησε ὁ καθ. κ. Δημ. Μπαλάνος καὶ τελευταῖα ὁ καθηγ. Κ. Τσάτσος καὶ ὁ κ. Νάσος Δετζωρτζῆς.

—Στὸ Ἰταλικὸ Ἰνστιτούτο ἔγινε 1—4 Ἀπριλίου Ἐκθεσις Χαρακτικῆς καὶ Διακοσμητικῶν Τεχνῶν, πού προκάλεσε μεγάλο ἐνδιαφέρον. Ἐξετέθησαν ἔργα τῆς τεχντροπίας «ἄσπρου—μαύρου» καὶ γραφικώτατες εἰκόνες μνημείων, τοποθεσιῶν καὶ ἰταλικῶν τοπειῶν. Ἐπίσης προϊόντα ὑελουργίας, κεντήματα τῆς Βενετίας, πορσελάνες τῆς Φλωρεντίας κ. ἄ.

—Πρωτοφανῆ ἐπιτυχίαν τόσο σὲ ἐμφάνισιν, ὅσο καὶ εἰς ἐκτέλεσιν εἶχε καὶ ἡ Διεθνὴς Ἐκθεσις «Χαρὰ καὶ Ἐργασία» εἰς τὸ Μέγαρον τοῦ Ζαπτείου.

—Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχειοφυλακείου κ. Δημ. Κρακοπούλου καὶ μὲ ἕκτακτον προσωπικὸν ἤρτισεν ἡ καταγραφή καὶ ταξινομήσις τῆς Δημοσίας Βιβλιοθήκης Ζακύνθου, πού περιλαμβάνει τὴν Δημοτικὴν καὶ τοῦ Δεβιάζη. Ὁ κ. Δημ. Μάργαρης ἔστειλεν, ἐξ ἄλλου, ἀρκετὰ πολυτιμὰ βιβλία ἀπὸ τὰ διπλὰ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ τὸ Συμβούλιον τῶν Βιβλιοθηκῶν εἰκοσιπέντε χιλιάδες δραχμῆς γιὰ τὰ ἔξοδα τῆς ταξινομήσεως.

—Ἰδρύθηκε στὴν Αἴγινα μὲ δωρεὰ τοῦ Ἰ. Παπαδοπούλου Κοινοτικὴ

Βιβλιοθήκη με 1018 βιβλία, ὅσα δηλ. εἶχαν ἀποτελέσει ἐπὶ Καποδιστρίου τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην Αἰγίνης.

— Ἐγένετο ἐπιθεώρηση τῶν ἱστορικῶν ἀρχείων Ὑδρας καὶ Σπετσῶν.

— Ἀπέθανεν ὁ Ζακύνθιος δημοσιογράφος Ἀνδρέας Κουτούβαλης.

— Τὸ Κράτος ἀπεφάσισεν ἔκτακτον χορηγία γιὰ τὸν ἐφορτασμὸν τῆς Ἐκτονταετηρίδος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, πού ἡ δράσις ὑπῆρξε φωτεινὴ καὶ σωτήρια γιὰ τὶς Ἑλληνικὰς ἀρχαιότητες.

— Στὴν 22 Μαΐου γίνηκαν στὴν ἀκτὴν τῆς Φρεαττύδος τοῦ Πειραιῶς τὰ ἀποκαλυπτήρια προτομῆς τοῦ ποιητοῦ Λάμπρου Πορφύρα. Οἱ κ. κ. Μαλακάσης καὶ Βεάκης ἀπήγγειλαν ποιήματά τους ἀφιερωμένα στὸν Ποιητὴ. Τὸ ὄνομα τοῦ Πορφύρα δόθηκε ἀπὸ τὸν Δῆμο στὴν πλατεία τῆς Φρεαττύδος.

— Ἡ Ἐταιρία πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑπτανησιακῶν Μελετῶν ἀπεφάσισε τὴν πραγματοποίησιν παλαιᾶς ἀποφάσεως τοῦ Ἀ' Πανιονίου Συνεδρίου τοῦ 1914, τὴν σύγκληση, δηλαδή, διαδοχικῶς στὰ ἑπτὰ νησιὰ πανιονίων συνεδρίων. Τὸ πρῶτο θὰ γίνῃ στὴν Ἰθάκη τὸ τέλος Αὐγούστου. Οἱ ἀνακοινώσεις τῶν συνεδρίων θὰ ἀφοροῦν γενικῶς τὴν Ἑπτάνησο καὶ ἰδιαίτερα τὴν Ἰθάκη.

— Στὸν «Παρνασσό», τὴν 30 Μαρτίου ὁ «Ἀσκραῖος» ἔδωσε φιλολογικὴν ἐσπερίδα γιὰ τὴν ποίησιν τοῦ Κάλβου. Ὁμιλήσεν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας καθ. κ. Ἀντ. Κεραμόπουλος, ὁ Σπύρος Μελάς καὶ ὁ κ. Κ. Καπετανάκης. Ἡ κ. Τζούλια Τερέντιο ἠρμήνευσε τὰς Ὁδὰς τοῦ ποιητοῦ.

— Ὁ Ὑφυπουργὸς τῆς Ἐργασίας κ. Δημητράτος ἀπεφάσισε τὴν ἰδρυσιν ἐργατικῶν λαϊκῶν ἀναγνωστηρίων εἰς Πάτρας, Θεσσαλονίκην, Πειραιᾶ, Καβάλλαν. Ἀργότερα θὰ ἰδρυθοῦν καὶ εἰς τὰ Ἰωάννινα, Καλάμας, Νάουσιν καὶ ἄλλας πόλεις.

— Ἡ Ἑλληνικὴ δημοσιογραφία ἐπένησε εἰλικρινῶς τὸν θάνατον ἐνὸς ἄγνου πατριώτου, τοῦ Ἰωάννου Δαμβέργη. Βιογραφικὰ σημεῖωματα καὶ ἄρθρα ἐδημοσίευσεν ὀλόκληρος ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ.

— Τὴν 8ην Μαρτίου ἀπέθανε στὴν Λευκάδα ὁ ἱστορικὸς Σπυροῖδων Βλαντῆς. Ἐσοπύδασε νομικὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πίζας καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς Κερκύρας. Συνέγραψε πλεῖστα ἱστορικὰ, ἰδίως, ἔργα. Ἐνδιαφέρουσα νεκρολογία δημοσιεύθηκε στὴν «Ἀκρόπολη», 15 Ἀπριλίου, ἀπὸ τὸν Δημ. Σταμπόγλη.

— Ὁ Δῆμος Ζακυνθίων καθώρισε ἐτησίαν φιλολογικὴν ἐβδομάδα. Κατ' αὐτὴν θὰ διεξάγεται διαγωνισμὸς μεταξὺ ποιητικῶν καὶ πεζῶν ἔργων. Τὰ τελευταῖα πρέπει νὰ ἔχουν θέμα τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ζωὴν τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἰδιαίτερα τῆς Ζακύνθου. Μπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι καὶ λαογραφικὸν ἔργον. Βραβεῖα ὄρισθησαν γιὰ τὸ πρῶτο ποιητικὸ καὶ πεζὸ ἔργο ἀνά δραχ. 850. Γιὰ τὰ δευτέρω 400 καὶ γιὰ τὰ τρίτω ἔπαινος. Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς διορίσθη ὁ Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Χρυσόστομος.

— Κατόπιν ἐισηγήσεως τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ τοῦ Βασ. Θεάτρου κ. Κωστή Μπαστιά ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Κυβερνήσεως κ. Ἰωάν. Μεταξᾶς ἐνέκρινε ν' ἀνεγερθοῦν δύο μεγάλα ὑπαίθρια θεάτρα, στὴν Ἀθήνα τὸ ἓνα καὶ τ' ἄλλο στὴ Θεσσαλονίκην, ὅπου νὰ δίδῃ τὸ καλοκαίρι παραστάσεις ὁ θίασος τοῦ Βασ. Θεάτρου.

— Εἰς ἀπάντησιν κριτικῆς τοῦ κ. Γ. Βλάχου εἰς τὴν Καθημερινὴν ὁ Γεν. Διευθυντὴς τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου κ. Κ. Μπαστιάς ἔστειλε στὴν

«Ἐστία» ἐπιστολή, ἀπὸ τὴν ὁποία παραθέτομε ἀποσπάσματα.

Ὁ κριτικὸς τῆς «Καθημερινῆς» γράφει :

«Τοὺς τύπους πού μᾶς παρουσιάζει, ἐγὼ δὲν ἐγνώρισα, ἐγνώρισα ὅμως τὸν ποιητὴν Μαρτζώκην, τὸν Στέφανον, καὶ ὑπῆρξα φίλος του. Δὲν ἔχει λοιπὸν καμμίαν σχέσιν ὁ Στέφανος Μαρτζώκης με αὐτὸν τὸν κακομοίρην, πού μᾶς παρουσίασεν ὁ κ. Ν. Παπαγεωργίου εἰς τοῦ Ρώμα τὸ ἔργον».

Ἄλλ' εἰς τὸ ἔργον ὑπάρχει ὁ ἐξῆς διάλογος :

ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ «— Μακάρι νὰ μᾶς ἔδινες ὅ,τι περισευούμενο !

ΤΣΑΚΑΣΙΑΝΟΣ»—Τὸ λὲς ἐσὺ πού χάρισες στὴν ποίησιν τὸ «Γούμενο».

«Γούμενον» ὅμως καθὼς γνωρίζουν ὅσοι ἐδιάβασαν στοιχειωδῶς Νεοελληνικὴν Λογοτεχνίαν, δὲν ἔχει γράψῃ ὁ Στέφανος Μαρτζώκης, ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας Μαρτζώκης. Τὸ ποίημα αὐτὸ ἐξεδόθη εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὰ 1889, εἰς ἰδιαιτέρον φυλλάδιον, ἀπὸ τὸν Ἀνέστην Κωνσταντινίδην, με πρόλογον τοῦ Σ. Καποκέφαλου, ὁ δὲ πραγματικὸς του τίτλος εἶναι «Ὁ Γούμενος τῆς Ἀναφωνήτρας». Ἐκτὸς ὅμως τοῦ τεύχους αὐτοῦ, ὁ Ἀνδρέας Μαρτζώκης ἔχει ἐκδόσει εἰς τὰ 1878 εἰς τὴν Ζάκυνθον συλλογὴν λυρικῶν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Νυχτολούλουδα», τῆς ὁποίας τὸ πρῶτον ποίημα εἶναι ἀφιερωμένο εἰς τὸν Βασιλόπαιδα Κωνσταντῖνον καί, καθὼς ὑποσημειώνει ὁ ἴδιος εἰς τὴν πρώτην σελίδα τῆς Συλλογῆς, τὸ ποίημα αὐτὸ τὸ ἔγραψε εἰς ἀπάντησιν τῶν «Δύο Ὁρθρῶν» πού ὁ Ἀχιλεὺς Παράσχος ἀπήγγειλεν εἰς τὰς 25 Μαρτίου 1875 εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ φιλολογικοῦ «Παρνασσοῦ».

Εἰς τὸ 1880 ὁ Ἀνδρέας Μαρτζώκης ἐξέδωκε τοὺς «Φλοῖσβους» του καὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1891 τοὺς «Μικροὺς Μαθητάς» του τοῦ Λυκείου ἢ Προδός».

— Στὴν αἴθουσα τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν ἡ καλλιτέχνης Δῆνις Λούση Κόκλα ἔδωσε στίς 5 Ἀπριλίου με μεγάλην ἐπιτυχίαν ρεσιτάλ πιάνου με πρόγραμμα Bach, Beethoven, Franck, Schubert - Liszt, Granados.

— Ἐξελέγη Ἀκαδημαϊκὸς ὁ διαπρεπὴς λογοτέχνης καὶ αἰσθητικὸς κ. Ζαχ. Παπαντωνίου.

— Τὸ προσεχὲς τεῦχος θὰ εἶναι ἀφιερωμένο στὸν ἐπιφανῆ Ἑπτανήσιον κ. Γρ. Ξενόπουλον.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Διονυσίου Ρώμα : «Ζακυνθινή Σερενάτα», ρομαντικό δράμα εἰς πράξεις τρεῖς.

Ἡ Διεύθυνση τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου εἶχε μιὰ μεγάλην ἐπιτυχία μὲ τὸ παρῴσιασμα στοῦ ἐκλεκτοῦ κοινόν του ἐνὸς νέου πλούσιου συγγραφικοῦ ταλάντου. Τὸ ὄνομα τοῦ Ρώμα δὲν ἦταν βέβαια ἄγνωστο στοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινῷ ἀλλ', ἀντίθετα, γνωστότατο καὶ ἀγαπητότατο. Ἀπὸ τις 13 ὁμοῦ Ἀπριλίου ὁ Ρώμας ἔγινεν ὁ ἥρωας τῆς ἡμέρας καὶ ἐξακολούθησε νὰ εἶναι τέτοιος σ' ὅλην τὴ θριαμβευτικὴν περίοδον πού παιζόταν ἡ «Ζακυνθινή Σερενάτα» του, ὡς στὶς 30, δηλαδὴ, Μαΐου.

Γιὰ κανένα ἄλλο ἔργο δὲν ἔγιναν τόσες συζητήσεις, τόσος θόρυβος, τόσα σχόλια. Οἱ κριτικοὶ τῶν ἀπογευματινῶν ἐφημερίδων τῆς 14ης Ἀπριλίου (Μαμμάκης τῶν «Ἀθηναϊκῶν Νέων», τῆς «Ἐστίας», «Κριτικός» τῆς «Βραδυνῆς», «Κ. Ο.» τοῦ «Ἐθνους», Ματαντὸς τοῦ «Τύπου»), τῶν πρωινῶν τῆς 15ης (Γ. Βλάχος τῆς «Καθημερινῆς» πού ἐπανῆλθε καὶ στοῦ φύλλου τῆς 19ης, Γ. Νάζος τοῦ «Χρόνου» πού ξανάγραψε καὶ στὶς 20, Λ. Κουκούλας τῆς «Πρωίας», Μιχ. Ροδάς τοῦ Βήματος», Φ. Γιοφύλλης τῆς «Ἐθνικῆς», Μοσχοβίτης τοῦ «Ἐλλ. Μέλлонτος», Βεῖνόγλου τοῦ «Messenger») καὶ τῶν περιοδικῶν ἀσχολήθησαν ὅλοι εὐσυνειδητα καὶ ἐπισταμένως μὲ τὸ ἔργο τοῦ νέου συγγραφέα. Οἱ παρατηρήσεις τῶν περισσοτέρων ἦσαν σὲ πολλὰ σημεῖα ὀρθές, ἀδιάφορον ἂν μερικοὶ δὲν ἔλαβαν ὑπ' ὄψιν ἢ δὲν ἐγνώριζαν τὴν τοπικὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς πού μᾶς ἔδινε τὸ ἔργο καὶ πού ὁ συγγραφέας του κατεῖχε κατὰ βάθος σ' ὅλες τῆς τὶς λεπτομέρειες.

Στοὺς Ἀθηναίους, τῆς περασμένης πρὸ παντὸς γενεᾶς, ἡ Ζακύνθος εἶναι τὸ πιὸ γνωστὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὰ κάθε λογῆς ἔργα τοῦ Ξενοπούλου, ἀπὸ τὰ διηγήματα καὶ ρομάντσα ὡς τὶς διαλέξεις καὶ τὸ θέατρο. Ἐχουν σχηματίσει πλέρια τὴν εἰκόνα τοῦ νησιοῦ μ' ὅλα τὰ χαρακτηριστικά του τοπεῖα, τὴν ἀνθήση, τὸ σχηματισμὸ τοῦ ἐδάφους, τ' ἀρχοντικά παλάτια καὶ τὰ φτωχικά της, τὶς πλατεῖες καὶ τὰ καντούνια, τὸν κοινωνικὸ παλμό, τοὺς κατοίκους της μὲ τὶς ἀδυναμίες, τὸν ρομαντισμὸν τους καὶ τὴν παράδοσιν. Τίποτε δὲν ἔχει ἀποκρύψει ὁ Ξενοπούλου! Μὲ τὸ τελευταῖο του μάλιστα ἔργο τὸν «Ποπολάρο» καὶ μὲ τὸν ἀριστογραφικὸν «Βασιλικὸ» τοῦ Μάτεσι, πού ἀνέβασε δῶ καὶ λίγα χρόνια τὸ Βασιλικὸν Θεάτρο, ἡ γνωριμία τοῦ ἀθηναϊκοῦ θεατροφιλοῦ κοινοῦ μὲ τὴ Ζακύνθον φθάνει ὡς τὴν ἐποχὴ τῆς Βενετοκρατίας. Ἔτσι, ἓνας Ἀθηναῖος, σὺν βρεθῆ στοῦ νηοῦ τοῦ Σολωμοῦ καὶ τῆς «Στέλλας Βιολλάντη», θαρρεῖ καὶ ὅλας πῶς τῶχει ξαναδῆ. Τόσο τοῦ εἶναι γνώριμο. Καὶ τοπογραφικῶς ἀκόμα εἶναι ἐνήμερος.

* *

Ὁ συγγραφέας τῆς «Ζακυνθινῆς Σερενάτας» θέλησε νὰ ζωγραφίσῃ τὴν Ἀστικὴν ἐποχὴ τῆς Ζακύνθου πού, κατ' αὐτὸν, ἀρχίζει ἀμέσως μετὰ τὴν Ἐνωσὴν καὶ σβύνει γύρω στὰ 1900 (ἔμει, θὰ λέγαμε ἴσαμε, στοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους) συνδυάζοντας τ' ἀνακάτωμα τοῦ λαοῦ μὲ τὴν μορφωμένην ἀστικὴν τάξιν καὶ μιὰν ἀνώδινη (;) εἰδυλλιακὴν ζωὴν, γεμάτην ἔρωτα, ποίησιν καὶ μάντσια. Θέλησε νὰ δώσῃ τὸν «Χάση» τῆς Ἀστικῆς ἐποχῆς τῆς Ζακύνθου. «Χάση», ὄχι βέβαια στοῦ περιεχόμενου ἀλλὰ στοῦ καλοῦπι, δηλ. σὲ σεί-

χους. Ὁ Χάσης εἶναι μιὰ αἰώνια πλευρὰ τοῦ Ζακυνθινοῦ κάθε ἐποχῆς. Ἡ «Σερενάτα» εἶναι ἡ καθαυτὸ ποιητικὴ ἀτμόσφαιρα μιᾶς ὀρισμένης ξέγνοιαστῆς ἐποχῆς.

Ὁ Ρώμας ἔχει πλούσια ποιητικὴ φλέβα, πού διοχετεύει μὲ τὴν μεγαλύτερην ἄνεσιν σὲ λαμπροῦς, ἄμεμπτους στίχους. Εἶχε τὴν τύχην νὰ κληρονομήσῃ, ἐξὸν ἀπὸ τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν, (πού τί τὰ θέε! χρειάζεται καὶ αὕτη) πλούσια ἄλλα οἰκογενειακά χαρίσματα. Ἀπὸ τὸν Κανδιάνον Ρώμα τὴν ποιητικὴν διάθεσιν, ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν Πρόεδρον τοῦ «Ἑλληνικοῦ Κομιτάτου» ὁμώνυμό του Διον. Ρώμα τὸ κριτικὸν Πνεῦμα, ἀπὸ τὸν ἀλησμόνητον πατέρα του τὴν ἀγάπην στὴ Ζακύνθον καὶ τὴν ἱστορίαν της καὶ ἀπ' ὅλους μαζί τὴν καλαισθησὶα καὶ ἀγάπην στὴν τέχνην. Εἶχε τὴν τύχην νὰ πάρῃ ἀργότερα μιὰ σπάνια μόρφωσιν, καλλιεργώντας ἔτσι τὴν πραγματικὴν ἰδιοφυῖάν του. Ἡ ἱστορία καὶ ἡ φιλοσοφία της, ἡ Τέχνη καὶ ἡ ἱστορία της καὶ ἡ παγκόσμιος φιλολογία εἶναι πράγματα πού ὁ Ρώμας σπούδασε κατὰ βάθος καὶ ὄχι ἐπιτόλαια καὶ ἐπιφανειακά. Εἶναι παιγνίδι γι' αὐτὸν νὰ ταξιδεύῃ ἀνάμεσα στοὺς αἰῶνες. Ἐχει, ἄλλωστε, στοῦ περιβάλλοντος τοῦ σπιτιοῦ του κάθε λογῆς θύμησης. Ἀπὸ παλιῆς ἀσπίδες, πανοπλίες καὶ πορτραῖτα σεβάσμιων προγόνων του, ἴσαμε τὰ τελευταῖα ἐνθύμια τοῦ Γαριβαλδινοῦ πολεμιστῆ πατέρα του. Κ' ἔπειτα μιὰ πλούσια συλλογὴ κάθε ρυθμοῦ σαλονιῶν, πολύτιμων μπιμπελῶν, δυσεύρετων βιβλίων καὶ πλουσιώτερων ἀκόμη οἰκογενειακῶν ἀρχεῶν καὶ περιγραμῶν.

Πολλὲς φορὲς, στοῦ ἰδιαιτέρου διαμέρισμά του στ' ἀρχοντικὸν τῆς Ζακύνθου, διαμέρισμα πού μονάχ' αὐτὸ θὰ μποροῦσε μὲ τὴν ἐκλεκτικότητά του νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν ἔνοικόν του, μιλήσαμε σὲ μονότονες ὥρες μὲ τὸν κατόπι συγγραφέα τῆς «Ζακυνθινῆς Σερενάτας» γιὰ μιὰ συνθετικὴν ἐργασίαν πού θάπρεπε κάποτε νὰ γίνῃ γὰρ τὴ Ζακύνθον στὴν κοινωνικὴν τῆς ζωὴν. Ὁ Ρώμας, κατοπινά, προτίμησε μιὰ περιορισμένην ἐποχὴν, τὴν Ἀστικὴν, χρονικά ἀλλὰ καὶ αἰσθηματικά πλησιέστερην καὶ προσφιλέστερην στὴν τωρινὴν γενεάν, πού δὲν τὴν πληροφορήθηκε μονάχα ἀπὸ «χρονικά» καὶ τὴς χιλιάδες τῶν «παμπλετιῶν», ἀλλὰ τὴ γνώρισε ἀπὸ τὴν δλοζώντανην παράδοσιν, σὺν τὴν πρόφασιν στοῦ ξεψύχισμά της. Καὶ τώρα ἀκόμη οἱ ὑπολειπόμενοι τῆς περασμένης γενεᾶς τὴν θυμοῦνται νοσταλγικά καὶ τὴν ἐπικαλοῦνται, μυκτηρίζοντας τὴν τωρινὴν, σὰ μιὰν ἐποχὴ «χρυσήν» τοῦ νησιοῦ.

Γι' ἀντιπροσωπευτικὸν τύπον τῆς χρυσοῦς αὐτῆς ἐποχῆς πῆρε ὁ Ρώμας τὸν πιὸ νοσταλγικὸν τῆς τραγουδιστῆ, τὸν Ποιητὴ τῶν «Σπουργιῶν».

* *

Δύο κέντρα μάζευαν ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια τοὺς «διανοουμένους» τῆς Ζακύνθου : τὰ κουρεῖα καὶ τὰ φαρμακεία. Πρὶν ἀπὸ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ὑπῆρχε καὶ τὸ «Ρομάνικο καζίνο». Δεχόταν ὁμοῦ μονάχα τοὺς ἀφεντάδες τῆς παλιᾶς ἐποχῆς, τοὺς σπουδασιμένους, τοὺς πολιτισμένους. Ὁ ὄχλος στρεφόταν σ' ἄλλο «καζίνο», τὸ «Λαμπαρδιανόν». Θυμᾶμαι, μικρὸ παιδί, τὶς ἐπιβλητικὰ φυσιογνωμίας τῶν πελατῶν τοῦ πρώτου μὲ τὰ ἡμίψηλα, τὶς γενιάδες καὶ τὶς ρεντιγότες τους. Καθισμένοι στὴν σειρά στὴν ταράσσα γὰρ ἥλιον ἔμοιαζαν σὺν συγκλητικοῖς ρωμαῖοι.

Τοὺς θυμᾶμαι ἐναὶ ἕναν νὰ διασχίζον μεγάλοπρεπα τὴν πλατεῖαν, χαίροντας κατὰδεχτικῶς τὸν κόσμο, πού τοὺς καλημέριζε στοῦ πέρασμα τοῦ «Πατρῴου» ἀπὸ τὴν «Πατρῴων»! > Γιατί μὲ τὸ μικρὸ ὄνομα χαίροτοῦσαν, κρατώντας ἔτσι καὶ αὐτοὺς τοὺς «δικούς των» ἀνθρώπους σὲ ἀπόστασιν. Τώρα, πάει καὶ τὸ «Καζίνο»! Ἡ ἀμιγῆς ἀριστοκρατία ἐξέλειψε. Ἀπάμεινε ὁμοῦ ἓνα

φαρμακείο, τοῦ Λαγούση, κέντρο τῶν συζητήσεων, τῆς παρακολούθησης κάθε κίνησης, τῆς κριτικῆς διάθεσης τῶν καυγάδων, τῶν νοσταλγιῶν τοῦ παρελθόντος καὶ τῶν κουτσομπολιῶν. Ἕνα κέντρο φιλολογικῶν.

Στὴν Ἰωνικὴν ἐποχὴ τοῦ Ρώμα κέντρα ἦσαν τὸ κουργεῖο τοῦ Τσακασιάνου καὶ τὰ φαρμακεία τοῦ Μάργαρη πρῶτα καὶ τοῦ Πελεκασῆ κατόπιν. Ἡ φιλολογικὴ κίνηση ἦταν τότες ζηλευτὴ. Μιὰ μικρὴ Ἀκαδημία, ποὺ ἐπιβαλλόταν στὴ μικρὴ καὶ φιλόμουση κοινωνία. Τίποτε δὲν ἔλειπε! Ποίηση, ἱστορία, μουσικὴ, ζωγραφικὴ, σάτυρα, ἐπιγράμματα, ἐπιστῆμη καὶ λίγη πολιτικὴ. Γιόμιζαν τὴν ἐποχὴ οἱ Μαρτζώκηδες, ὁ Σφήκας, ὁ Διον. Μάργαρης, ὁ Τσακασιάνος, ὁ Ἡλιακόπουλος, ὁ Δεβιάζης, ὁ Ζώης· κι' ἀργότερα οἱ νεοσοῖ, ὁ Ἐπισκοπόπουλος, ὁ Τσιλιμίγκρας, ὁ Ἀβούρης καὶ ὁ Σιγοῦρος. Θυμοῦμαι τοὺς περισσότερους ἀπ' αὐτούς, σὰν ἔφταναν παρῆα στὸ ἐρημητήριο τοῦ παπποῦ μου, ἐνὸς παλαιοῦ δικαστῆ ἐπὶ Ἀγγλικῆς Προστασίας καὶ φίλου τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Δημ. Μινώτου.

Καὶ θάταν ὁμορφὴ φαίνεται αὐτὴ ἡ ἐποχὴ! Τὰ σατυρικὰ ἐπιγράμματα ἐκυκλοφοροῦσαν τὸ πρῶτ', σὰν διαξιφισμοὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας. Ἔχω πρῶχειρο ἓνα ποίημα τοῦ Τσακασιάνου στὸ Δεβιάζη, ποὺ χαρακτηρίζει τὸ μποιητικὸ πνεῦμα τῆς παρῆας ἀλλὰ καὶ τῆς ἐποχῆς ὁλόκληρης καὶ σατυρίζει ἀριστοτεχνικὰ τὸν τύπο τοῦ ἱστοριοδίφου.

Ἄν ἤμουν νοῦς σου, Σπύρο, θὰ πετοῦσα
στῆς νιότης τὰ λημέρια τὰ δροσάτα·
τοῦ Σάθα τίς σκωριές θὰ τίς κλωτσοῦσα
καὶ λεξικό μου θάχα τὴν κανάτα.
Βάγνεθ, Μπουσῶν, λεγρὰνδ, Ζαμπέλης κι' ἄλλοι
δὲ θὰ σηκῶναν μπρός σου πλιά κεφάλι!

Κρῖμα ζωὴ μὲ τόσες ἀρμονίες
τοῦ μεσαιῶνος σκούφια νὰ φορέση.
Στὴν ἀραχνιά, στὴ σκόνη, στὶς σκουριές
λίγο βαστά, θὰ σαπηθῆ, θὰ πέση.
Πέστε το σείς, Βικέλα, Γεδεῶνα,
δὲν εἶν' ζουρλὸς ποὺ ζῆ στὸν μεσαιῶνα;

Μοιάζει τοῦ ρόδου ἡ νιότη, δὲ γυρίζει·
πρόφθασε, Σπύρο, γλέντα τὸν καιρό σου.
Πές μου, ποιά νιά, σὰ νίονε σὲ γνωρίζει;
Ποιά στέναξε ποτὲ στὸ γράψιμό σου;
Ὅλες θὰ λένε πὼς ρουφᾶς ταμπάκο,
γύρισε φύλλο..... εἶναι ντροπὴ per bacco!

Ἄκου με, ἂν θές, καὶ δὲ θὰ μετανοιώσης·
περγαμηνές καὶ σκόρους πλιά παραίτα·
στῆς ὁμορφιάς τὸν κόρφο νὰ τρυπώσης
κι' ἐκεῖ σὰν νιὸς βόσκε, τοακάνα, πέτα!
Πρὶν γύρης, Σπύρο, ἄσπρος ζαρωμένος,
γλέντα το, ἄλλοιῶς θὰ μείνης γελασμένος.....

Ἐπῆρχε ὅλο τὸ ὑλικὸ γιὰ περιοδικό. Κι' ὁ Τσακασιάνος βγάζει (1874—1878) τὸν «Ζακύνθιο Ἀνθῶνα» μὲ συνεργάτες τὴν πάρα πάνω παρῆα του μαζί μὲ τὸν Π. Χιώτη, τὸν Βαλαωρίτη, Ἰ. Καμπουροῦλου, Φρ. Καρρέ,

ἀλλὰ καὶ ἄλλους τῆς Ἀθηναϊκῆς Σχολῆς, τὸν Ν. Καμπᾶ καὶ Παλαμᾶ.

* * *

Γύρω σ' αὐτὴ τὴν παρῆα τῶν διανοουμένων, ἓνας κόσμος ἀρχοντόπουλα, σπουδασμένα, προοδευτικά, δημοφιλῆ, δαιδῆδες ποῦδιναν τὸν τόνο στὴν ζωηρὴ ἀκόμη τότες κοσμικὴ κίνηση τῶν σαλονιῶν, ἀλλὰ κι' ὅλο τὸ μπρίο στὸ νησί μας.

Τὴν ἐποχὴ ἀκριβῶς τοῦ ἔργου τοῦ Ρώμα (1888) μᾶς τὴ δίνει σὲ μιὰ σύγχρονη περιγραφὴ τοῦ ὁ εικοσαετῆς τότε Ξενόπουλος:

«Γενικῶς ἀνομολογεῖται ἡ ἔκτακτος καλλονὴ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐξοχῆς, τὸ εὐκραές κλίμα, τὰ ζωηρὰ χρώματα, τοῦρανοῦ καὶ τῆς θαλάσσης τὸ ἀρρητὸς γλυκύ, ἡ εὐάρεστος ποικιλία τοῦ ἐδάφους, ὅλη ἡ μάγος ἀρμονία τῆς φύσεως τῆς νήσου. Οὐδαμοῦ ἀνέπνευσέ τις ζωηρότερον τὰ πορφυροχρῶσα καὶ ἰάδη τοῦ ὀρίζοντος χρώματα, κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν. Ποῖος ἐλησμόνησε, καὶ ἀπαξ μόνον ἀπολαύσας, θερινὴν ἐν Ζακύνθῳ νύκτα πλήρη ποιήσεως καὶ μυστηρίων, ὅταν ἡ πανσέληνος χύνη ἐπὶ τῆς ἠρέμου θαλάσσης κρουνοὺς ἀργυροχρῶσου φωτὸς καὶ ἡ μυροβόλος αὐρα συναρπάξει ἀπὸ τῶν κήπων, ἀπὸ τῶν ὑδάτων, ἀπὸ τῶν λέμβων, τοῦ περιπαθοῦς ὄσματος τῆς κηθάρας τοὺς ἐκπνέοντας τόνους!...

«Εἶναι μαγεία. Καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῆς μαγείας αὐτῆς πρῶτοι ὑφίστανται οἱ κάτοικοι. Παθαίνονται μέχρι βαθμοῦ ἀπιστεύτου. Ὅλοι φέρονται ληληθότες καὶ ἀκουσίως πρὸς ἰδανικὴν τινα ὑπεράνα τῆς ὕλης ζωῆν. Γενικὴ περιφρόνησις τῶν ἐγκοσμίων ἀγώνων καὶ θλίψεων, συναγείρει αὐτοὺς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς τρυφῆς. Εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετεωροπαθεῖς, αἰσθηματῖαι, φαιδροί, εὐφρεῖς, μὲ ἀρμονίαν εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ θερμὴν εἰς τὰς ἐκφράσεις, θεραπεύοντες τὸν ἔρωτα, λατρεύοντες τὸ ὄραϊον, τὰ ὄσματα καὶ τὴν ποίησιν. Καὶ εἶναι εὐτυχεῖς ὅσον ὀλίγοι λαοί. Ἐὰν ἐμειώθησαν αἱ πρὶν διασκεδάσεις, ἐὰν ἐξέλιπεν ἡ ἄλλοτε ὡς Ἐνετίας μαγικὴ ζωὴ, ἐὰν ἠλαττώθη κάπως ἡ ἀνήκουστος, ἡ διηνεκὴς τῶν παρελθόντων ἐτῶν εὐθυμία, πλὴν ἡ νεότης εἶναι πάντοτε νεότης, χρυσὴ καὶ μυροβόλος καὶ εὐπαθῆς· ἀναθεῖσα δ' εἰς ὀλίγους ἀποκλήρους τοῦ νεανικοῦ σφρίγγου τὴν περὶ τὴν αὐριον μέριμναν, ζῆ ἄφροντις καὶ ἔλαφρά, ὡς χρυσαλλίς πετομένη εἰς τὴν ἀνοιξιν τῆς ζωῆς, εἰς τὴν ἀνοιξιν τῆς φύσεως, εἰς τὴν ἀνοιξιν τῆς καρδίας. Ὅλοι ἐδῶ εἶναι καὶ γίνονται ποιηταὶ!...»

Ἡ φύσις μένει πάντα ἡ ἴδια. Ἡ εὐθυμία ὅμως ἔσβυσε. Ἀκόμη καὶ ἡ νοσταλγία δὲν εἶναι πιά ρητορικὴ, ἀλλὰ βουβῆ. Ἀκούει κανεὶς συχνὰ ἀναστεγμοὺς ἀνίας καὶ ἀπερίγραπτης μελαγχολίας.

* * *

Ὁ Ρώμας στὰ «Προλεγόμενα» τοῦ προγράμματος τῆς «Σερενάτας» μᾶς δίνει μιὰν ἄλλην ἀριστοτεχνικὴν περιγραφὴν τῆς πόλεως καὶ ἰδιαιτέρα τῆς «Παληᾶς Βρύσης»

«Καντούνια ἀπὸ καλντερίμι γεμάτα σκαλοπάτια φαγωμένα, γαλυσμένα, στρογγυλεμένα ἀπὸ τὴν βροχῆς.

»Στρουφουλιδωτοὶ, τυρανισμένοι ἀνήφοροι, ποὺ δίχως ποτὲ νὰ βαδίζουσαν παράλληλα, ἔχουν κοινὸ σημεῖο φυγῆς: τὸ φεγγάρι!

»Ἀλυσίδες ἀπὸ σιμάδια μὲ παραθύρα γεμάτα τενεκέδες φορτωμένους βασιλικὸ καὶ γαρουφαλῆς κι' ὀλόγυρά σου σκάλες! Ἄπειρες πέτρινες σκάλες στενές, δίχως ἀκουμπιστήρι, ποὺ βγάζουν πότε σὲ πόρτες, πότε σὲ πα-

ράθυρα και πότε... πουθενά. Ἔτσι ἀνάτεια κολλημένες, στὰ γερασμένα σπιτάκια, δίχως φανούσιμη πιὰ χρήση.

«Χρονῶνε πρασιανάδες, τοῦ φύτρωσαν ποιὸς ξέρει πῶς, μέσ' στὰ ραγίσματα τ' ἀσβέστη, ἀφήνουν ἀσημόμπλοβες σκιές στοὺς μπακιασμένους τοίχους. Ἀλλόκοτα σπιτάκια πού στέκουν ὄρθια, ἐναντία σ' ὄλους τοὺς κανόνες τῆς στατικῆς. Καὶ κάπου-κάπου κανένα σκοτεινὸ παλάτσο χαμένο, ξεχασμένο, ὄρφανό, μέσα στ' ἀνθοστολισμένα σπιτόπουλα.....»

Τέτοια ἡ φύση, τέτοια ἡ πόλις. Καὶ μιὰ κοινωνία ἀρχοντικιά, ξεχωριστὰ πολιτισμένη, πού ζοῦσε ἀκόμα μὲ τὸν ρυθμὸ, κάπως ταχύτερο ὅμως, τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς. Οἱ νέοι ξεχνιοῦνται μὲ τοὺς ἔρωτες, μὲ τὰ θεάτρα τὰ μουσικά, μὲ τὶς σερενάτες, πού νοσταλγεῖ στοὶ «Φιλόπατρι» ὁ Κάλβος. Καὶ χρεωνόνταν. Οἱ τοκιστάδες, οἱ ἔβραιοὶ τότες—τώρα εἶν' ἄλλοι— δάνειζαν ἀρχοντόπουλα καὶ μικροαστοὺς.

Νὰ μιὰ ἄλλη γραφικὴ συνοικία τῆς Ζάκυνθος, ποῦπαιζε ἱστορικὸ ρόλο ἡ Ὁβριακή! Ἔτυχε ὁ Τσακασιάνος νὰ τραγουδήσῃ ἓνα εἰδύλλιό του μὲ μιὰ ὄβριοπούλα. Ὁ Ρώμας πῆρε αὐτὸ τὸ μοτίβο καὶ τοῦδωκε τὸν πιὸ εὐτυχημένο λυρικὸ τόνο, συμπληρώνοντας ὅλη τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἀγαπημένης του ἐποχῆς.

* * *

Ὀλόδροση πνοή, ἐξυπνάδα, ποίηση καὶ φιλοσοφία μαζί, ἀβίαστοι διάλογοι, ἓνα κομμάτι ἀληθινῆς τέχνης πού θὰ μπορούσε νὰ γεμίσει πολλὰ θεατρικὰ ἔργα, χαρακτηρίζουν τὶς τρεῖς σκηνές τῆς ἐξαιτίας πρώτης πράξης, πού βάσταξε ὀλόκληρο τὸ ἔργο. Μερικοὶ στίχοι τῶν διαλόγων εἶναι ἀληθινὰ διαμάντια, πού θὰ μεταφέραμε ἐδῶ, ἂν δὲν ἐπρόκειτο σ' ἓνα ἀπὸ τὰ κατοπινὰ φύλλα νὰ δημοσιέψουμε ὀλόκληρο τὸ ἔργο.

Ἡ πρώτη σκηνὴ δίνει τὴν προσωπικότητα τοῦ Τσακασιάνου καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ κουρείου του. Γιὰ τὰ σκηνικὰ θᾶχαμε βέβαια ἀντιρροήσεις. Κάθε ἄλλο ἦταν παρὰ Ζακωνθινὸ κουρεῖο καὶ μάλιστα μοπέμικο. Ἀντίθετα, ἡ δευτέρη σκηνὴ στὴν κάμαρα τῶν τίμιων ἀδελφάδων, ποῦμειναν στὸ ράφι καὶ πού ἐκδικήθηκαν τὴν στέρηση τῶν θωπειῶν τῆς ζωῆς παρέχοντας καταφύγιο στοὺς δυὸ ἐρωτευμένους, τὸν Τσακασιάνο καὶ τὴν Ὁβρεοπούλα, ὡς περιεχόμενο, σκηνοθεσία καὶ σκηνογραφία, ὑπέροχη. Τὸ ἴδιο θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε καὶ γιὰ τὴν τρίτη σκηνή, τῆς σερενάτας στὴν Παλιὰ Βρύση, ἂν δὲν εἶχαμε ἀντίρρηση γιὰ τὴν θορυβώδη κίνηση τοῦ πλήθους, τόσο ἀντίθετη μὲ τὴ θρησκευτικὴ σιγή, πού παρακολουθοῦν οἱ Ζακωνθινοὶ τὶς σερενάτες.

Ἀπὸ τὴν δευτέρη πράξη τὸ ἔργο ἀρχίζει νὰ ἀδυνατίζει. Ὁ τύπος τοῦ Ἑβραίου δὲν ἦταν καθόλου ὁ χαρακτηριστικὸς τῆς Ζακύνθου. Ἡ μακρὰ παραμονή του στὴ σκηνή, ἡ ἐπανάληψη τῶν ἰδίων πραγμάτων, ἡ παρέμβαση τοῦ θείου καὶ ἡ λύση πού δόθηκε, ἦταν ὅλα βεβιασμένα. Θὰ μπορούσαν νὰ συνοψισθοῦν ἐξαιρετα σὲ μιὰν ἀφήγηση—ἀφοῦ, ὡς εἶπαμε, κι' αὐτὸς ὁ τύπος τοῦ Ἑβραίου δὲν ἦταν Ζακωνθινός. Ἡ ἐμφάνιση τῆς πριμαντόνας ἦταν, ἀντίθετα, φυσικώτατη καὶ ἐπλαισίωσε τὴν ὅλη ὑπόσταση τοῦ Τσακασιάνου.

Ἄτονη ἐπίσης ἡ ἀντίδραση τοῦ ποιητῆ στοὶ ξαφνικὸ χτύπημα τῆς ἀπαρνήσεώς του ἀπὸ τὴν Ἔμμα καὶ παιδιάτικη κι' ἀπίθανη ἡ δικαιολογία τῆς τελευταίας πὼς θᾶπερνε ἓναν πλούσιο μὲ στεφάνι.

Ἡ ζωρότητα τοῦ Καρναβαλιῦ στὴν Παλιὰ Βρύση φυσικώτατη καὶ ἡ σκηνογραφία τῆς ἐξαισία. Ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης, μολονότι ἐκτὸς χρόνου, ἡ

σκηνὴ πού ἡ Ἔμμα πληροφορεῖται τυχαῖα τὴν ἀπίθανη πάλι ὀργάνωση δολοφονίας τοῦ ἀγαπημένου της ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῶν κόντηδων γιὰ μιὰ ὄλω ἀσήμαντη προσβολή, δολοφονία πού θὰ μπορούσε νὰ ἐνοηθῆ στὴν Βενετσιάνικη ἐποχὴ καὶ μάλιστα πρὸ τῆς «ντεκαντέντας», ἐνῶ στὴν ἀστικῆ, πού βρισκόμαστε στὸ ἔργο, μιὰ δολοφονία μονάχα γιὰ πολιτικούς λόγους θὰ μπορούσε, ἴσως, νὰ εἶχε ἱστορικὴ καὶ πραγματικὴ θέση.

Ἄπ' ἐδῶ καὶ κάτω ἀρχίζει τὸ ἔργο νὰ σκονιάφτη, ἂν βάλουμε μέτρο τὴν περιφρημὴ πρώτη πράξη. Θορυβώδικη καὶ δίχως κανένα λόγο ἡ σκηνὴ μὲ ὄλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν γυναικῶν στὸ κουρεῖο τοῦ Τσακασιάνου, πού τοὺς σκορπᾶ τὰ ὑπολείμματα τοῦ μαγαζιοῦ του. Σὲ μιὰ τέτοια σκηνὴ θὰ μαζευόταν ἔξω ἀπὸ τὸ κουρεῖο ὀλόκληρη ἡ Ζάκυνθος μὲ τὰ χωριά της καὶ πρῶτα πρῶτα οἱ ἀγριοποὶ πιστωτές! Ἡ τελευταία πάλι σκηνὴ πού ξεψυχαίει ἡ Ἔμμα, σκοτωμένη στὴ θέση τοῦ ἀγαπητικοῦ της, δὲν θᾶφινε τὴν παραμικρὴ συγκίνηση, ἂν δὲν εἶχαμε τὸ πέρασμα τῆς «κηδείας τοῦ Καρνάβαλου», πού σβύνει κι' αὐτὸ σὰν τὴν Ἔμμα. Καὶ θᾶξιζε, πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε, ἡ χαρακτηριστικὰ Ζακωνθινώτατη αὐτὴ σκηνὴ, ποῦδωσε κάποιον παλμὸ στὸ προσεκτικὸ κοινὸν καὶ συγκράτησε μαζί μὲ τὴ δροσερότατη πρώτη πράξη τὸ ἔργο. Ἐχω μάλιστα τὴν ἰδέα πὼς γιὰ νὰ παρουσιάση τὴ σκηνὴ αὐτὴ, πού δὲ βλέπει ἀλλὰ φαντάζεται κανεὶς, κατέβηκε ὁ συγγραφέας τῆς Σερενάτας στὴν κενοτομία, πού τόσο τονίστηκε ἀπὸ τὴν κριτικὴ. Θᾶταν προτιμότερο ν' ἀρρώσταινε ἡ κοπέλλα καὶ νᾶταν ὑποχρεωμένος νὰ φύγῃ ὁ ποιητῆς, ἀφήνοντας τὴν ἀγαπημένη του, σὰν ὄνειρο μέσ' τὸ ξεψύχισμα τοῦ Καρνάβαλου, δίχως νὰ τὸν τραβᾶ ὁ Μαρτζώκης, πού τόσο ἀντιθεατρικὰ καὶ ἀντιπαθητικὰ φανερώναται ξανὰ στὴ σκηνή.

Ἐνας ἄθλος τοῦ Ρώμα τὸ ντύσιμο ἑνὸς τέτοιου ἔργου μὲ δεκαπεντασύλλαβο στίχο, τόσο, ὥστόσο, ἄβιαστο, ζωντανό, ἄρτιο. Ὅσο γιὰ τοὺς ἡθοποιούς, κανεὶς δὲν θᾶχε ἀντίρρηση γιὰ τὸ παίξιμο τοῦ Δενδραμῆ. Ἡ Μανωλίδου ἔδωσε τὸν λυρικὸ τόνο, ἡ Παπαδάκη τὸ μπρίο τῆς σύγχρονης πριμαντόνας, ἡ Μυράτ τὴ συμπόνεια γιὰ τὶς μωρὲς παρθένες, πού πᾶνε τώρα «γιὰ τὴν ψυχὴ τους», καὶ ὁ Δεστούνης ἓναν ἀληθινὸ θρίαμβο. Αὐτὸν θᾶπρεπε νᾶχαν ὡς μέτρο στὴ Ζακωνθινὴ προφορὰ οἱ ἄλλοι ἡθοποιοὶ καὶ ἰδιαίτερα ἡ κ. Παξινοῦ, πού τόσο χτυπητὰ τὴν πρόφερε. Καὶ μιὰ φορὰ γι' αὐτὸ, θαρροῦμε πὼς ὁ φόρτος τῶν ξενικῶν λέξεων ἦταν παράλογος καὶ ἀντιϊστορικός.

Τελειώνοντας τὶς παρατηρήσεις μας αὐτὲς γιὰ ἓνα ἔργο πού θὰ καταλάβῃ ἐπιφανῆ θέση στὴν ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Θεάτρου καὶ πού δείχνει τὴν αἰσθητικὴ καλλιέργεια καὶ ταλέντο τοῦ πολυτίμου συνεργάτου μας καὶ φίλου, διερχομένου τὴν γενικὴ ἀνυπομονησία νὰ δοῦμε ἀνεβασμένο καὶ τὸ ἄλλο πολύκροτο ἔργο του «Τρεῖς κόσμοι, μιὰ ζωή».

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

—00—

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

— Ὁ κ. Γ. Βαλέτας στή μυτιληναϊκὴ ἐφημερίδα «*Πρωϊνὴ*» ἐδημοσίευσεν ἐντυπώσεις τοῦ ἀπὸ συνομιλίας μὲ τὸν Μ. Μαλακάση, τὸν Μαρίνο Σιγούρο, καὶ ἄλλους. Ἀπὸ τὸ φύλλο τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1937 πέρνουμε ἓνα ἀπόσπασμα, πὸ δίνει μιὰ ζωντανὴ εἰκόνα τοῦ κ. Σιγούρου: «Ὁ Μαρίνος Σιγούρος, ποιητὴς, λογοτέχνης, μεταφραστὴς, μελετητὴς Ἰταλῶν καὶ ἐπτανησίων ποιητῶν εἶναι πάνου ἀπ' ὅλα ἓνας *ξεχωριστὸς ἄνθρωπος*, μιὰ τέλεια προσωπικότης. Οἱ τρόποι του, ἡ ἐργασία του, ἡ νοοτροπία του σοῦ τὸ δείχνουν κάθε ὥρα καὶ στιγμή πὼς ἔχεις ἐμπρὸς σου ἓναν ἐκλεκτὸν ἄνθρωπο. Ὁ Σιγούρος εἶναι ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος σήμερα τῆς ἐπτανησιακῆς σχολῆς, συνεχιστὴς καὶ θεματοφύλαξ τῆς μεγάλης παράδοσης τοῦ Σολωμοῦ.... Καὶ τραβᾷ τὸ νῆμα τῆς παράδοσης αὐτῆς τῆς μεγάλης, μὲ ἱεροπρέπεια καὶ ἀντεπίγνωση, ὁ μοναδικὸς ἐπίγονος μιᾶς γενεᾶς, πὸ δυστυχῶς, ἔσβησε καὶ δὲν εἶναι γιὰ νὰ ξαναγυρίσει.... Οἱ πρόλογοί του, οἱ ἐκδόσεις ἐπτανησίων ποιητῶν καὶ λογογράφων, οἱ μελέτες του, πάντα πρωτότυπες καὶ ἀποκαλυπτικές, ἀναδεικνύουν τὸν Σιγούρο μοναδικὸ μελετητὴ, πρόδρομο ἀπὸ τοὺς λίγους τῶν νεοελληνικῶν σπουδῶν. Ὁ Σιγούρος δὲν μελετᾷ, ζῆ, ξαναγεννᾷ τοὺς ἐπτανησίους προδρόμους του, τὸν Σολωμὸ, τὸν Πολυλά, τὸν Τυπάλδο κ.ἀ... Ἐπιμένω στὸ ἐπίθετο *εὐγενής* γιὰτὶ ἀλλοιώτικα δὲν μπορῶ νὰ παραστήσω τὴ διάθεση πὸ ἀναδίνει ἡ ξάστερη φυσιογνωμία του γεμάτη ἀπὸ ἀρχοντιά, ἀπὸ ψυχικὴ ἄνεση, κληρονομημένη ἀπὸ ἓνα μεγάλον τοπικὸ καὶ οἰκογενειακὸ φιλογολικὸ καὶ διανοητικὸ παρελθόν, μέσα στὸ ὑπότι τὸν βλέπει πάντα νὰ κινεῖται μὲ ἱεροπρέπεια, μύστης αὐτὸς καὶ συνεχιστὴς τῶν περὶφρανας.... «Ἐμεῖς οἱ Ἐπτανήσιοι, μοῦ λέγει, ἔχουμε μιὰ ξεχωριστὴ νοοτροπία, πολὺ διάφορη ἀπ' τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Πρέπει νὰ μᾶς κρίνετε μὲ ξεχωριστὰ κριτήρια. Ἡ παράδοσή μας εἶναι ἄλλη καὶ πρέπει νὰ μὴ τὴν προδώσουμε».

— Εἰς τὴν «*Πρόδοτον*» (Ζακύνθου) 13 Ἀπριλ. σημείωμα τοῦ κ. Π. Μπελούση διὰ τὴν «*Ζακυνθινὴν Σερνάταν*» τοῦ κ. Ρώμα—24 Μαρτ. «Ἡ συμβολὴ τῶν Ζακυνθίων εἰς τοὺς Ἑθνικοὺς ἀγῶνας,» τοῦ στρατηγοῦ κ. Νικοστράτου Καλομενοπούλου.—23 Μαρτ. εὐμενὲς ἄρθρον διὰ τὸ λεύκωμα Μαβίλη.

— Εἰς τὰς «*Μούσας*» (Μάρτιος) «ἀνέκδοτον Ἑλεγείον τοῦ Διον. Ροῖδη» τοῦ κ. Α. Ζῶη.

— Εἰς τὸ «*Κερικραϊκὸν Βῆμα*» (10 Ἀπριλ.) ἄρθρον τοῦ κ. Κ. Δαφνῆ διὰ τὸ «*Λεύκωμα Μαβίλη*».—20 Ἀπριλ. «Ὁ λόρδος Γκνίλφορντ καὶ ὁ ἀνάδοχος του».—14 Μαΐου: «Ὁ Μαβίλης καὶ οἱ μικροί».

— Εἰς τὴν «*Ἐφημερίδα Ἰθακησίων*» (1 Ἀπριλ.) ὁ λόγος τοῦ κ. Ἰπ. Καραβία εἰς τὸ Μνημόσυνον Παρνασσοῦ διὰ τὸν ἀείμνηστον Πρίγκηπα Νικόλαον. Ἐπίσης συζητήσεις μεταξὺ Κ. Πεκαλά καὶ Μητροπολίτου Παραμυθίας περὶ τῆς Ὀμηρικῆς Ἰθάκης.

— Εἰς τὴν «*Ἑλλην. Ἐπιθεωρήσιν*» (Μάρτιος): «Περὶ τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας ἔσω καὶ ἔξω Ἑλληνισμοῦ» τοῦ κ. Π. Ζερβοῦ. Ἐπίσης: «Ἡ διαφήμιση στὰ παλαιὰ κείμενα» τοῦ κ. Γ. Ζῶρα.

— Εἰς τὴν «*Καθημερινὴν*» (16 Μαρτίου) ἐπιστολὴ τοῦ κ. Α. Ζώντου γιὰ τὸ σπῖτι πὸ πέθανεν ὁ Δεβιάζης.—26 Μαΐου «Ἐπτανήσιοι ἀγωνισταὶ Βαλαωρίτης» τοῦ κ. Δημ. Γατοπούλου.—25 Μαΐου, συνεντεύξεις μὲ τοὺς κ. κ. Πώπ, Ξερόπουλον καὶ Σκίπην σχετικῶς μὲ τὴν ἐκλο-

γὴν τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ.—18 Ἀπριλίου: «Ἡ Ἐπτάνησος, χαρὰ Θεοῦ.—Ὁλοπράσινη καὶ μυροβόλος ἡ Κέρκυρα περιμένει ἐφέτος τοὺς ἐπισκέπτας τῆς» τοῦ κ. Σαρ. Ζαφειροπούλου.—24 Ἀπριλίου: «Πὼς ἐτραγοῦδισε τὸ Πάσχα ὁ Ἑθνικός μας Ποιητὴς» τοῦ κ. Φάνη Μιχαλοπούλου. Τοῦ ἴδιου (25 Μαρτ.): «Ἡ πρώτη ὕψωσις τῆς σημαίας τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὰς Σπέτσας».—Στὸ ἴδιο φύλλο ἐκτενὴς βιογραφία τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 100τηρίδος του ἀπὸ τὸν κ. Γ. Βλάχο. Στὸ φύλλο τῆς 28ης Μαρτίου: Φιλολογικαὶ σημειώσεις.—Ὁ «Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους» τοῦ κ. Περ. Περρωτῆ. «Ἡ ἡμέρα τοῦ Κάλβου» τοῦ Τέλλου Ἄγρα, «Ἐνα Ἀθηναϊκὸ δημοτικὸ τραγοῦδι τοῦ 1822» τοῦ κ. Ἡλ. Βουτιεριδῆ, «Ἰνστιτοῦτον Ἐπτανησιακῶν Μελετῶν», τοῦ κ. Δημοσθένη Ἀντύπα, «Καρυωτάκης» τοῦ κ. Φάνη Μιχαλοπούλου.

— Στὴν «*Βραδυνήν*» (10 Ἀπριλ.): «Ζάκυνθος, τὸ νησί μὲ τὰ καλλιτεχνικὰ ἀριστουργήματα» τῆς Κας Λάουρας Φαρμάκη.—13 Ἀπριλ. «Τὰ 75 χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς Δυναστείας. Πὼς εἶδαν τὸν Βασιλέα τῶν οἱ πρῶτοι Ἑλληνες» καὶ 14 Ἀπριλ. «Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ Στέμματος παρὰ τοῦ Γεωργίου Α'. Ἡ τελετὴ τῆς 26ης Μαΐου» τοῦ κ. Σπ. Μινώτου.—23 Μαΐου: «Ἀνέκδοτοι σελίδες ἀπὸ τὴν περιβόητον δίκην Λομβάρδου-Λασκαράτου» τοῦ κ. Α. Ζῶη.

— Εἰς τὴν «*Ἑθνικὴν*» σὲ σειρά ἄρθρων (Μάιος) «Ὅθων καὶ Ἀμαλία» τοῦ κ. Ἰ. Ταμπούρη.—Τὸ Ἐπτανησιακὸν Ἐπιστημονικὸν Κέντρον τοῦ κ. Γιοφύλλη, εἰς ἀπάντησιν ἄρθρου τοῦ κ. Ἀντύπα στὴν «Καθημερινήν».

— Εἰς τὸν «*Χρόνον*» (24 Μαΐου) σειρά ἄρθρων «Τὸ δαιμόνιον ἐνὸς λαοῦ—Κεφαλλονίτες».

— Εἰς τὸ «*Messenger d' Athènes*» (21 Μαΐου) ἀπόσπασμα τῆς ραδιοφωνικῆς διαλέξεως τοῦ κ. Σπύρου Μινώτου διὰ τὴν Ἐνωσιν τῆς Ἐπτανήσου.—13 Μαρτίου: «Ἡ φιλολογικὴ κίνησις εἰς τὴν Ζάκυνθον κατὰ τὸν παρελθόντον αἰῶνα» τοῦ κ. Κ. Καιροφύλα.—Σειρὰ ἐπίσης ἐξαιρετικῶν ἄρθρων τοῦ κ. Jean Savant ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότων ἐγγράφων: «*Les Iles Ioniennes au temps de Napoleon*» (30 Μαρτ., 1, 2, 4, 7, 9, 11, 20 Ἀπριλίου, 19, 20, 23, 25, 26 Μαΐου).

— Εἰς τὸν «*Ταχυδρόμον*» (Ἀλεξανδρείας) 13 Ἀπριλίου: «Ἡ φιλολογικὴ σπειρα Θ)νική ἀρνείται τὸν πατριωτισμὸν τοῦ Μαβίλη» τοῦ κ. Μ. Ροδά.

— Στὰ «*Ἀθηναϊκὰ Νέα*»: «Τὶ συνταγῆς λοιπὸν μᾶς λέτε;» τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου.—Ἐπίσης ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ ἴδιου «Ἡ λογοτεχνία στὰ Σχολεῖα», ἀπὸ τὸ ὁποῖον παραλαμβάνομεν τὸν ἐπίλογον: «Ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον, γράφει, ἔμαθαν νὰ περιφρονοῦν τὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία κ' οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς τῶν Γυμνασίων μας. Οἱ ἐξαιρέσεις εἶναι λιγοστοὶ νεώτεροι, πὸ εἴτε μυθήθηκαν ἀπὸ τὸν κ. Βέη, εἴτε πρόφθασαν τὸν ἀπόμαχο πᾶ Χατζηδάκη—ὁ μέγας αὐτὸς γλωσσολόγος μπορεῖ νὰ χτυποῦσε τοὺς «μαλλιαροὺς», ἀγαποῦσε ὅμως τὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία, καὶ συχνότατα ἀνέφερε στὰ μαθήματά του συγχρόνους ποιητὲς καὶ πεζογράφους—εἴτε κ' ἀπὸ μόνου τους, φυσικὰ ἐπιδεκτικοί, διάβασαν κ' ἀγάπησαν. Δὲν ἔβρα πὼς τὰ μποροῦσε νὰ διορθωθῇ ἡ κατάστασις: μὲ μιὰ δραστήρια ἐπέμβασι τοῦ κράτους; μὲ μιὰ συστηματικὴ προπαγάνδα; μὲ τὸν καιρὸ; ... Τὴ διαπιστῶναι μόνον, καὶ μὲ τόση μου λύπη, μὲ ὅση χαρὰ διαπιστώνει κάποια βελτίωσις ὁ ἀρθρογράφος τῆς «Θεσσαλίας». Ἄς σημειώσω καὶ τοῦτο: Γενικὰ, οἱ καθηγητῆριές μας εἶναι πᾶ ἐνθουσιώδεις νεοελληνίστριες ἀπὸ τοὺς

καθηγητές· κ' εἶναι ἀληθινὰ εὐτυχισμένα τὰ κορίτσια τῶν ἀθηναϊκῶν Γυμνασίων ποῦ ἔχουν σ' αὐτὸ τὸ μάθημα μιὰ Κατίνα Παπα. μιὰ Μαυροειδῆ—Παπαδάκη, μιὰ Σοφία Σπανοῦδη καὶ ἄλλες...». — Στις 17 Ἀπριλίου ἄρθρον τοῦ ἴδιου γιὰ τὴ «Σερενάτα» τοῦ Ρώμα. — 23 Ἀπριλίου : «Ἐνας ἀδικημένος—Ἰωάννης Δαμβέρρης» τοῦ κ. Γρ. Εσνοπούλου.—25 Ἀπριλ. τοῦ ἴδιου : «Ἀπὸ τὴ ζωὴ μου—Παιδικὸ Πάσχα» —22 Μαΐου τοῦ ἴδιου : «Εἴκοσι χρόνια κριτικῆς τοῦ Φώτου Πολίτη». — Στὸ φύλλο τῆς 1ης Ἀπριλίου, ἡ διάλεξι τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας κ. Ἀντ. Κεραμοπούλου γιὰ τὸν Κάλβο στὸν Παρνασσό.

— Εἰς τὴν «*Πνευματικὴν Ζωὴν*» (25 Ἀπριλίου) ἡ μετάφρασις τῆς Ἱστορίας τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας τοῦ Hesselring ἀπὸ τὸν κ. Δημ. Ευδιάν. «Σολωμός»—Κάλβος». Ἐπίσης «Λορέντζος Μαβίλης» τοῦ κ. Γερ. Σπαταλά.

— Εἰς τὸ «*Ἐλεύθερον Βῆμα*» (27 Μαρτίου) «Ψαλμοὶ τοῦ εικοσιένα. Κάλβος ὁ μεγαλόστομος» τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου.—Ἐνδιαφέρον σημεῖωμα μὲ ἐπικρίσεις τοῦ κ. Μιχ. Ροδά γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Φορμόζη γιὰ τὴν Μαβίλη.

— Εἰς τὴν «*Πρωϊαν*» (28 Μαρτίου) : «Μαβίλης», ἐκτενὴς κριτικὴ τοῦ κ. Ἰ. Παναγιωτοπούλου διὰ τὸ «Λεύκωμα» τῆς Ἰονίου Ἀνθολογίας, τὴν ὁποίαν θὰ ἀναδημοσιεύουμε στὸ προσεχὲς τεῦχος.—Στὸ ἴδιο φύλλο : «Ἐνδοξοὶ ἐπαρχιακαὶ βιβλιοθήκαι.—Ἡ Ζωσιμαία, ἡ Κερκύρας καὶ ἡ Κοζάνης». 4 Ἀπριλίου : Καλλιτεχνικὰ Θέματα. «Ὁ Λορέντζος Μαβίλης οὔτε . . . πατριώτης οὔτε . . . ποιητής» εἰρωνικὸν ἄρθρον εἰς ἀπάντησιν τοῦ βιβλίου περὶ Μαβίλη τοῦ κ. Π. Ε. Φορμόζη. Ἐπίσης δημοσιεύεται ἐκτενὴς ἐπιστολὴ τοῦ κ. Δ. Ρώμα : «Ἡ Ζακυνθινὴ Σερενάτα» καὶ ἡ μορφή τοῦ Τσακασιάνου». (23 Μαΐου) ἐνδιαφέρον βιογραφικὸν ἄρθρον γιὰ τὸν Μπάμπη Ἄννινο ἀπὸ τὸν κ. Γ. Ἄννινο, ποῦ ἀναδημοσιεύουμε.

— Εἰς τὴν «*Νέαν Ἔστιαν*» (1 Μαρτ.) «Ἡ ἱστορία τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ οἱ θησαυροὶ της» ὁμιλία τοῦ κ. Δημ. Μάργαρη στὴν Ἐκδοσὴ τοῦ Βιβλίου. Στὸ δεκαπενθήμερον «Μιὰ ἄγνωστη ὁδὸς τοῦ Κάλβου τοῦ Δημ. Γκίνη. (1 Ἀπριλ.) Ἄρθρον γιὰ τὸν Ντιαννούτσιο τοῦ Γερ. Σπαταλά καὶ κριτικὴ ἀπὸ τὸν ἴδιο γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τῶν Ἀπάντων τοῦ Σολωμοῦ ἀπὸ τὸν Καιροφύλα. Τοῦ ἴδιου κριτικὴ γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ Π. Φορμόζη «Ὁ Μαβίλης» (1 Μαΐου). Στὸ τεῦχος 15 Μαΐου «Στὸ φεγγάρι» ποίημα τοῦ Λεοπάρδι σὲ μετάφραση Θ. Μακρῆ καὶ «ἓνα ἀνέκδοτο γράμμα τοῦ Βαλαωρίτη» τοῦ Γ. Ἀλιάντρου.

— Εἰς τὸ «*Νέον Κράτος*» τοῦ Ἄριστου Καμπάνη (Σεπτέμβριος) «Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα καὶ ὁ Λεοπάρδης», διάλεξις τοῦ Μαρίνου Σιγούρου στὸ Ἰταλικὸ Ἰστικότο. (Ὀκτώβριος) : «Ὁ Ἀνδρέας Κάλβος εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν» τοῦ Κ. Σολδάτου. (Δεκέμβριος) : «Ἐνα κήρυγμα πίστεως» τοῦ Ὑφυπουργοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ κ. Νικολοῦδη. Ἐπίσης «Οἱ ἄμεσες καὶ ἔμμεσες πηγὲς τοῦ Ἐρωτοκρίτου, τοῦ Ν. Καρτοζάν, «Ἡ ἐσκρατεία τοῦ Μοροζίνι εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁ βομβαρδισμὸς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ Παρθενώου», «Ὁ Βασιλεὺς Λουδοβίκος καὶ τὸ ἔργον τῶν Βαναρῶν» τοῦ Δ. Γατοπούλου. (Ἰανουάριος) : «Βαλέριος Μέξας» τοῦ Ε. Π. Φωτιάδη. (Φεβρ.) : «Μεσαιωνικὸ παραμῦθι» τοῦ Μαρίνου Σιγούρου. Τοῦ ἴδιου σὲ συνέχειας (Μάρτ.) «Ἰταλικά Ποιήματα». Ἐπίσης ὁ «ποιητὴς Καστὴς Παλαμάς» τοῦ κ. Φιλ. Ποντάνι. Σημειώοντες, ἰδιαίτερα σ' ὅλα τὰ τεύχη, τὴν ἐνδιαφέρουσαν διεθνή ἐπισκόπησιν κάθε μηνὸς ἀπὸ τὸν Πρεσβευτὴ κ. Β. Π. Παπαδάκη.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΛΑΧΕΙΟΝ

ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ

ΤΑ 65 %

Τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων του
ὡς κέρδη εἰς τοὺς ἀγοραστάς του.
Τὸ ὑπόλοιπον διατίθεται ὑπὲρ τῆς
Κοινωνικῆς προνοίας.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικὰ
Δραχμαὶ 1,205,000,000.—

Καταθέσεις (τῆ 30 Ἰουνίου 1937) » 10.290,000,000.—

Κεντρικὸν Κατάστημα ἐν Ἀθήναις

ὑποκαταστήματα καὶ Πρακτορεῖα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα

ὑποκατάστημα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Αἰγύπτου

Ἀνταποκριταὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ
ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὅρους. Δέχεται καταθέσεις (εἰς πρώτην
ζήτησιν, ἐπὶ προθεσίᾳ καὶ ταμειωτηρίῳ) μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπι-
τόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY

NEW YORK : 139 WILLIAM STREET

ἸΑΚΩΒΑΤΙΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΜΟΥΣΕΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, συμ-
φώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς
ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

Κεφάλαια ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα Δολ. 1.350.000.—

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
 ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
 Α.Λ.Σ.3.41.Φ2.0030

**—ΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΣΗ
 ΤΟΥΣ ΟΔΟΝΤΑΣ ΣΑΣ**

Χιλιάδες Ιατροί ανά τόν κόσμον συνιστούν την ΚΟΛΥΝΟΣ, διότι έχει αποδειχθή ή αντίσηπτική και καθαριστική της ιδιότης.

Εκατομμύρια μικρόβια, άτινα προκαλούν την καταστροφήν των οδόντων, φονεύονται όσάκις τὰ δόντια πλύνονται με την ΚΟΛΥΝΟΣ.

Ο ενεργητικός, αναζωογόνος άφρός της διεισδύει εις κάθε

κοιλότητα και σχισμήν και εξαλείφει τὰ κίτρινα κηλιδώματα και έκδιώκει τὰ υπό σήφιν έναπομείναντα φαγητά. Συντόμως οί οδόντες σας άποκτοϋν νάναλαμπρότητα και όλόκληρο τὸ στόμα σας γίνεται καθαρό και δροσιστικό. Αρχίσατε από σήμερα την χρῆσιν τῆς ΚΟΛΥΝΟΣ, θά μείντε ένθουσιασμένοι με τὰ έπί τών οδόντων σας άποτελέσματα.

ΔΑΜΠΡΥΜΑΤΕ ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΣΑΣ ΜΕ "ΚΟΛΥΝΟΣ,"

ΚΟΛΥΝΟΣ
 Η ΑΝΤΙΣΗΠΤΙΚΗ
 ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ Α.Ε. ΑΘΗΝΑΣ

ΓΕΝ. ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ